

tv-15 naš TOVARIS

Št. 12
28. marca 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Zasneženi Porezen gostitelj tisočerih

Okrog 4000 pohodnikov, med njimi številni borci NOB, pripadniki JLA in TO, kadeti šole za miličnike iz Tacna pri Ljubljani, planinci in veliko ljubiteljev gora iz skoraj vse Slovenije in zamejstva so uspešno sklenili 10. jubilejni pohod na Porezen v spomin na 40-letnico preboja, boja, žrtev na Poreznu in v vaseh pod njim. Med množico pohodnikov smo srečali tudi stare znanke s Porezna: Viktorja Avblja, Miho Potočnika, Draga Flisa, Albina Vengusta in mnoge druge.

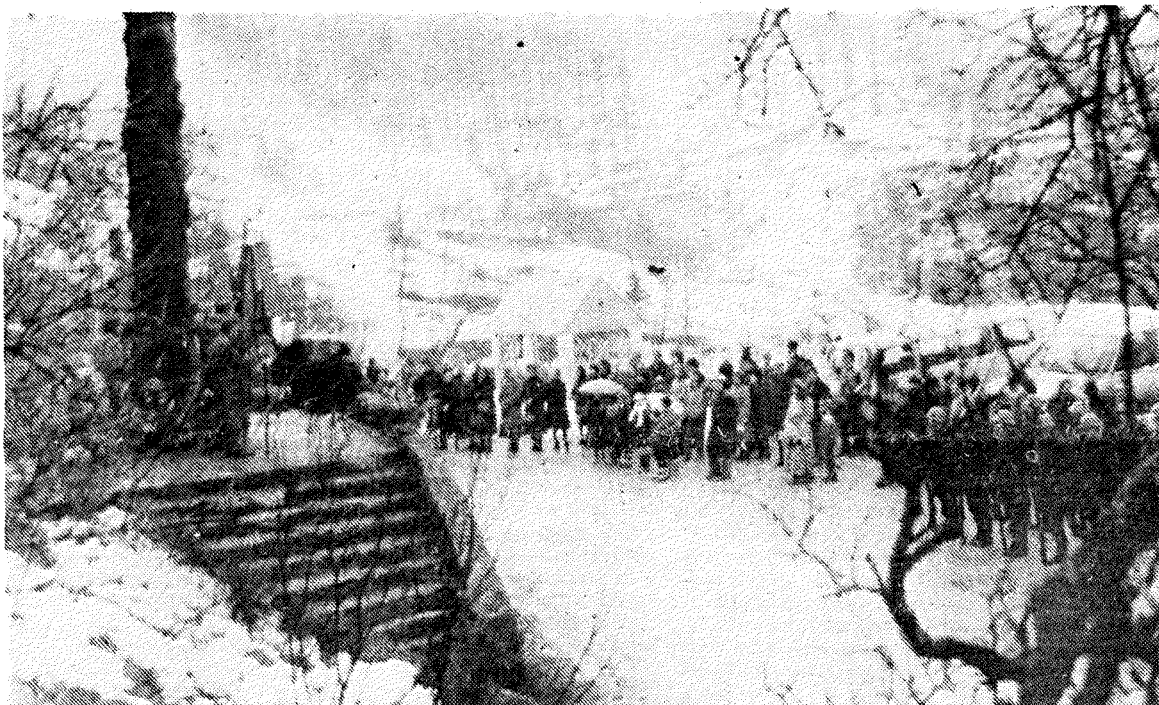
Kljub obilni snežni odeji, pogostemu sneženju in megli, česar smo pohodniki na Porezen že tako navajeni, je pohod uspel, predvsem po zaslugi planincev, gorskih reševalcev, radioamaterjev, pripadnikov JLA iz Škofje Loke in Bohinjske Bele pod poveljstvom Špire Nikolića, pripadnikov TO, miličnikov in nenazadnje samih pohodnikov, ki so se na vzponu in spustu vedli disciplinirano in se ravnali

po navodilih gorskih reševalcev in planincev.

Kot že vrsto let je bila pri spomeniku na vrhu Porezna priložnostna slovesnost s prižigom žare in polaganjem venca, zbranim pa je spregovoril sekretar OK SZDL Cerkno Marjan Platiše.

Popoldan je bila v vasi Jesenica pod Poreznom sklepna slovesnost v počastitev 97 borcem, ki so bili zajeti na Poreznu in tu tudi ustreljeni. Zbranim je spregovoril tudi predsednik medobčinske SZDL za severno primorsko Marjan Tavčar, borci legendarnega boja na Poreznu pa so takole odločno sklenili slovesnost v Jesenici: »Mi borci, odločno obsojamo poskuse sprave z domačimi izdajalci in omalovaževanje NOB. Sprave ni in je nikoli ne bo!« Oktet France Bevk iz Otaleža, ki ga je vodil Pavle Magajne, mladi recitatorji iz Orehovice in učenec 6. razreda iz Cerknega pa so sklepno slovesnost v Jesenici še bolj popestrili.

Jože Čurin

Sklepna slovesnost ob 40-letnici preboja, boja, žrtev na Poreznu in v vaseh pod njim je bila v Jesenici, kjer je pred 40 leti pod streli nemške soldateske padlo 97 borcev, ki so jih ujeli na Poreznu.

Trnovski maraton uspel v izjemnih razmerah

Kljub odjugi in dežju in zahvaljujoč se debeli snežni odeji je prirediteljem z nepopisnimi naporimi uspelo izpeljati letos že dvakrat preložen Trnovski maraton. V smučino se je v močnem dežju podalo več kot 1200 smučarjev tekačev iz vse Slovenije in iz zamejstva, med njimi tudi 47 borcev, ki so tekli na posebni progi. Na nedeljskem trnovskem maratonu so borci tekmovali prvič v

kilometrov! V ciljno ravnino sta z ramo ob rami prispela Franc Vovoda in Jože Zvan iz Bohinjske Bistrice, tretji pa je bil njun rojak Milan Pivk. Med borci je bilo tudi največ takih, ki so doslej sodelovali prav na vseh trnovskih maratonih. Med njimi velja omeniti Ferda Kravanjo in našega nekdanjega reprezentanta Jožeta Knifca. Prav borci in bivši reprezentanti so pred 11 leti vlekli smuč-

tev katere smučine so speljane po obronkih Trnovskega gozda, po poteh 9. korpusa, živi med ljubitelji teka na smučeh in med tistimi, ki jih vežejo spomini na vojne dni, pa tudi v srcih vseh mladih, je dovolj zgovorno dokazala nedeljska udeležba. F. S.

Foto: Miško Kranjec

svoji kategoriji, tako pa bo v prihodnje na vseh podobnih tekaških prireditvah. Vsi, ki so prispeili na cilj, so bili zmagovalci, saj so premagali mokro smučino in dež. Borci so kljub visokim letom in slabim vremenskim razmeram vztrajali na progi, dolgi 8

no na črnovrški planoti in za seboj potegnili številne ljubitelje množičnega teka na smučeh. Naključje je hotelo, da je bil Jože Knifc natančno pred 40. leti na Poreznu, v nedeljo pa na jubilejnim 10. Trnovskem maratonu.

Da ta naša najstarejša priredi-

Mladi so za boj

V soboto, 23. marca, je iz Kragujevca krenila na pot letošnja štafeta mladosti, simbol ljubezni do Tita, bratstva in enotnosti ter mladinske ustvarjalnosti, natanko s tistega kraja kot pred štiridesetimi leti za Titov triinpetdeseti rojstni dan, izpred spomenika prve štafete mladosti. Prvemu nosilcu, petindvajsetletnemu kovinostrugarju Radoslavu Jeremiću, večkratnemu brigadirju in najboljšemu delavcu samoupravljalca v njegovi delovni organizaciji, je štetno palico s sporočilom mladih iz vse domovine izročila Nada Kotnik-Stefanović, prva nosilka pred štiridesetimi leti.

»Najlepše je začeti s Titovo besedo – o sebi in o vsem, kar je drugačno od običajnega, mirnega življenja,« so najprej zapisali mladi. Teh besed se zavedamo bolj kot kdaj prej, kajti časi so preresni. Samoupravljanje se nam je ustavilo. Grozijo nam neenotnost in prepri. Standard je začel padati, tega pa smo se bili odvadili. Še malo, pa bo milijon brezposelnih! Izpostavljeni smo. Marsikdo brusi ob pogledu na nas zobe. Neuvrščeno je mnogim trn v peti. V svetu je veliko vojn, lakote in brezpravlja...

To so trde besede, zaradi katerih bi morda kdo mladini zameril, da je zaletava, da zna samo kritizirati, da ne vidi svojega mesta. Toda mladi so v drugem delu sporočila pokazali prav to, svoje mesto v naši družbi, pokazali so na svoje naloge in ideale, pokazali so, da so za boj in tudi »petinštiridesetega« niso pozabili, nobenega boja in nobene zmage naše revolucije.

»Boj, ki ga bijemo sedaj, ozavešča in krepi na nov način,« piše dalje v sporočilu, ki ga bodo potrdili tisoči in tisoči mladih vseh republik in pokrajin naše domovine, ko si bodo iz rok v roke predajali štafeto palico na njeni dolgi poti tja do majskih dni. »Teško je, toda ali je prvič?! Naša mladost je za kakšno stvar tudi prikrasana, pa vendar ima tisti nujno potrebni žar in lepoto, prinaša izziv ustvarjalnosti in požrtvovalnosti. Dobro je, da boja za socializem nikoli nismo idealizirali in da nas ni nikoli razvajal. Kakorkoli je danes težko biti mlad, ni druge izbire, kot da živimo in se bojujemo. To so Titove besede in zgled, pa tudi naše prepričanje. Tito je naš navdih. Zaupal nam je, mi pa smo mu vračali z ljubeznijo in delom. Titov odnos do mladine je bila njegova skrb za prihodnost naše revolucije, naš odnos do Tita pa odgovornost za lastno prihodnost. Vemo, tudi mi nismo brez napak. Očitajo nam, da smo generacija brez idealov, ki raje umolkne, kot da bi se bojevala. Ni čisto tako. Molčimo, zares, bolj kot bi smeli. Pa tudi delali bi lahko bolje. Toda tudi podcenjujejo nas. Imamo ideale, vendar ne privolimo v to, da bi bila poslušnost merilo privrženosti ciljem revolucije.

Jugoslovanska socialistična revolucija zahteva boj. V tem boju bodimo realni, zahtevajmo tudi »nemogoče«! Bodimo hrabri, pa tudi modri! Bodimo demokratični, pa tudi brezkompromisni! Le takšen boj nam zagotavlja, da bomo nosilci sedanjosti in ne pripravniki prihodnosti. Zmaga samoupravljanja, bratstva in enotnosti – z Zvezo komunistov Jugoslavije na čelu – vodi iz življenjske utesnjenosti v varno življenjsko perspektivo. Po človekovi meri! Če je tako, zahtevamo, da se revolucionarni cilji hitreje in dosledneje uresničujejo, da bomo tudi mi graditelji! Da bo delavski razred vladajoči razred, kakor mu zgodovinsko in po naših opredelitvah pripada. Z vsem srcem smo na strani teh opredelitev in zato, tako smo prepričani, imamo pravico, da to zahtevamo tudi od drugih. Sporočamo še, da se bomo bojevali. Kakor Tito!« so prepričljivo dodali.

Dovolj trezno in na trdna tla postavljamo sporočilo, da mladi nočejo samo opazovati in praznovati dneva mladosti, pač pa graditi samoupravno socialistično skupnost, je potrditev mlade generacije tudi pred tistimi, ki so današnji mladini omogočili rast v svobodi in miru, pred tistimi, ki so vgradili svoja življenja v trdne temelje bratske enotnosti vseh narodov in narodnosti Jugoslavije, pred borci narodnoosvobodilnega boja. Še imamo v naši domovini klečo mladost in lahko samo ponovimo Titove besede zaupanja: »Narodu, ki ima takšno mladino, se ni treba bati prihodnosti!

Živa Drole

Pokojnine višje za sedem odstotkov

Kdo ve kako razveseljiva taka novica najbrž ne bo, zlasti za tiste z nizkimi pokojninami ne. Saj za 7 odstotkov višje pokojnine, ki jih bodo prinesli poštarji 1. aprila, ne bodo pokrile vseh dosedanjih zvišanj življenjskih stroškov. Toda v aprilskih kuvertah bodo razen teh 7 odstotkov (ki bodo poračunani tudi za letošnji januar, februar in marec) upokojenci prejeli še 24,23 odstotkov od pokojnine, kakršna je bila meseca decembra. Ta razlika namreč pomeni tudi dokončen poračun za leto 1984, ko je SPIZ sprejela obveznost, da poveča pokojnine za polovico povprečnega porasta osebnih dohodkov v tekočem letu. Ker so osebni dohodki lani zrasli za 52 odstotkov, bi torej morali pokojnine zvišati za 26 odstotkov. V resnici pa so se povečale za 2 odstotka manj.

Na kratko naštejmo še druge spremembe, ki jih je prinesla zadnja skupščina SPIZ! Nova pokojnina za celo pokojninsko dobo ne more biti nižja od 17.425 dinarjev, izračunana pa je glede na najnižjo pokojninsko osnovo, ki bo poslej 20.500 dinarjev. Najvišja pokojninska osnova za izračun pokojnine znaša od aprila naprej 86.062 dinarjev, kar je dobrih trikrat več od povprečnega osebnega dohodka v letu 1984. Nekaj višja bo tudi kmečka pokojnina, in sicer 6903 dinarje, kar ustreza polovici najnižje pokojnine iz leta 1984. Dodatek za pomoč in po-

strežbo pa je od 1. januarja naprej 8526 dinarjev na mesec za najtežje primere, sicer pa 5410 dinarjev. In še varstveni dodatek – ta pripada tistim starostnim, invalidskim in družinskim upokojevcem, katerih skupni dohodki družinskih članov ne presegajo na mesec 13.805 dinarjev na posameznika. Denarno nadomestilo za telesno okvaro pa se povečuje za 52 odstotkov, seveda tudi od 1. januarja 1985 naprej.

Tudi regres za rekreacijo bo letos za spoznanje večji. Z majsko pokojnino naj bi za ta namen prejeli še 3500 dinarjev. Sicer pa so na skupščini največ razpravljali o vse slabšem gnotnem položaju upokojevcem, saj jih živi kar polovica na robu življenjskega minimuma. Za zdaj so se zmenili, da bodo pokojnine povišali mesec dni prej, kot bi jih morali – 1. junija bodo menda spet višje za 15 odstotkov. Peter Toš z republiškega komiteja za delo pa je opozoril, da je treba pregledati ustreznost vseh obremenitev pokojnin (recimo za stanovanjski sklad) in jih enostavneje usklajevati – po potrebi tudi brez sklicevanja skupščine. Delavci bodo razpravljali o možnosti, da bi se povečala prispevna stopnja za pokojninsko zavarovanje in bi na ta način pridobili potrebna sredstva za bolj tekoče usklajevanje pokojnin z osebnimi dohodki.

Dragica Manfreda

Med zahtevami in dinarji

Ne, petrolej še ni prodrli do podtalnice. Še ni, že dobrih pet dni ugotavljajo ljubljanski vodovodari, in upajo, da bodo lahko Ljubljančanom ponovili iste besede tudi v sredo, pa v četrtek... Še pijete čisto vodo in tudi dovolj je je, četudi sta dva vodnjaka sedaj zaradi preventivnih razlogov še zaprta.

Ne želimo premišljati, kaj bi bilo, če bi morali čez dan ali dva slišati: petrolej je pricurljal do kleske podtalnice, brez pitne vode je dobra polovica Ljubljane. Nočemo, ker nas je strah in ker upamo, da nam bo uspelo preprečiti ekološko katastrofo. S trdim delom, pa vendar.

Inspektorji so za razliti petrolej zvedeli minuli četrtek. Vodovodari nekaj ur za njimi. Nafta pa je baje začela teči s tovarniškega dvorišča že dva dni prej. Pa ne da delavci na gradbišču Iskrinega tozda Keramika niso opazili, da je cev njihovega na črno zgrajenega »naftovoda« pretrgana. Da ni nihče opazil?

Težko je verjeti, kako malo nam je mar, kaj se dogaja z našim okoljem, še teže pa je dojeti, da je ljudem malo mar celo tedaj, kadar sami onesnažujejo okolico. Kot da ne bi tudi sami pili iste vode.

Primerov brezbriznosti ni malo. Vdihavamo onesnažen zrak, se glasno pritožujemo, kako v takem okolju ni mogoče živeti, in kličemo na dan tiste dele ustave, ki nam dajejo

pravico do čistega okolja. Na sestankih v krajevnih skupnostih protestiramo, da tako ne more več iti. Iščemo krivca, obsojamo tovarne, ki sipajo s svojih dimnikov prah in bruhajo žveplov dioksid. Pa v avtomobile na cestah in kisel dež, ki suši naša drevesa, pa zaščitna sredstva v kmetijstvu – vse do odvrgenih papirčkov. Pravico imamo do zdravega življenja, pravimo, zato nismo nikoli preglasni, kadar hočemo, kar nam pripada. Tako v popoldanskih urah.

Dopoldne pa nekoliko drugače. Kaj, da bi morali sedaj dati za čistilo napravo toliko milijonov? Ne, saj jih nimamo od kod vzeti, pa tudi če bi jih imeli, kaj nam bodo take naprave prinesle? Manj bomo zaslužili, saj bi bila čistilna naprava le prevelik strošek. Naredimo tisto, kar zakoni zahtevajo, saj več tako nismo dolžni storiti.

Običajno naših dopoldanskih in popoldanskih uric ne zlijemo v dan. Ne zmanjka nam izgovorov, zakaj je tako. Najprej so tu težki časi, ko še za najnujnejše ni dovolj denarja, kako naj bi si torej privoščili še za okolje. Res je, denarja ni veliko, še bolj res pa je, da ga bo treba čez leta, ko bomo želeli popraviti sedanje napake, še veliko več. Pa ne le to, škoda, ki jo delamo sami sebi, ni tako preprosto popraviti, če jo je sploh mogoče. Potem so na vrsti vprašanja – kaj nam bo čistilna naprava prinesla, koliko dohodka bo dala? Če ne bo polnila

blagajn, se je že ne splača imeti. Še huje je, kadar strokovnjaki ugotovijo, da bi bilo treba onesnaževalca, ki mu tudi čistilne naprave ne morejo pomagati, zapreti. Kam z ljudmi, kakšna bo njihova usoda? Pa gospodarska škoda. Boji so dolgi in hudi, četudi je v popoldanskih urah tudi delavcem, ki bi se morali posloviti od delovnega mesta, jasno, da njihova tovarnica dela okolju več škode, kakor prinaša ljudem dohodka.

Verjetno ga ni, ki ne bi popoldne trdil, kako je treba onesnaževalca okolja kaznovati, še zlasti tedaj, ko se zve, da je katastrofa že pred vrati. Tudi geslo, da je treba preprečevati, ne pa zdraviti, si je v naših glavah našlo pravi prostor. Pa tako tudi gradimo svoj jutri? Se tedaj, ko želimo zgraditi farmo govedi prav v določenem kraju in nikjer drugje, tudi spomnimo na okolje? Koliko ljudi tedaj v krajevni skupnosti zanima, kaj se bo z njo spremenilo? Tudi če izračuni pokažejo, da bi stal privez ene krave – seveda takšen, ki ne bi onesnaževal okolja – toliko kot soba v hotelu A kategorije, je krajevna želja po razvoju prav te vrste težko premagati. Velikokrat pa s tako zgovornimi podatki niti ni mogoče postreči.

Razvoj in skrb za čisto okolje morata hoditi z roko v roki. Za oboje bi morali skrbeti vsi. Ni dovolj, da pričakujemo čisti zrak, pa vodo, zelena drevesa le od tistih, ki so v komitejih, društvih, tovarnah, in drugje odgovorni za to, da naj bi jih vsi mi imeli. Tudi glasno vpijete, da je treba onesnaževalca potem, ko je že naredil škodo, kaznovati, ne bo veliko pomagalo. Vsakdo naj bi že pred svojim pragom začel skrbeti, da bo popoldanske urice preživel zdravo – tako pred domačim kot tovarniškim.

Jelka Zupanič

Enoten kulturni prostor

Še iz časov »prebujenja narodov« v Evropi sredi devetnajstega stoletja je v zavesti najbolj naprednih duhov umetno in namerno na posamezne dežele razkosanega slovenskega naroda v Avstro-Ogrski prvič zaznati spoznanje o celosti naroda, o združitvi »slovenske cele«, kot je zapel pesnik. Od tedaj je ideja o združenju Sloveniji, se pravi o izoblikovanju ozemeljske in kajpada vsakršne druge celostnosti slovenskega naroda ostala vodilna misel vsega boja Slovencev za enakopravnost in združitev v enotno gospodarsko, politično in kulturno celoto.

Konec prve svetovne vojne, ki je prinesel razpad, »ječe narodov«, v kateri so bili Slovenci tisočletje, je prvič odprl stvarno možnost za uresničitev ideje o združenju Sloveniji. Vendar kratkovidna politika takratnih meščanskih vrhov v Sloveniji je bila eden izmed vzrokov, da je »slovensčna« izšla iz vojne okrnjena, brez treh izmed štirih njenih stebrov. Samo Maribor je s svojo akcijo rešil general Maister, koroški plebiscit in rapalska pogodba pa sta zapečatila usodo tako Celovca kot Trsta in Gorice.

Samo kratko obdobje med drugo svetovno vojno je dejansko zaživila ideja o združenju Sloveniji. To idejo so s svojim bojem uresničili slovenski partizani, ko je boj zajel vse ozemlje in pretežno večino slovenskega ljudstva, do koder sežejo narodnostne meje slovenstva. Po koncu druge svetovne vojne je odpoved velikemu delu slovenskega ozemlja na zahodnih in severnih mejah označila neizogibno žrtev, ki jo je Jugoslavija plačala za mir na svojih mejah.

Slovenski narod je ostal tudi poslej razdeljen na štiri države in samo v okviru nove federativne skupnosti v novi

Jugoslaviji je prvič uresničil svojo državnost.

Atomski vek, ki je vanj stopilo človeštvo po drugi svetovni vojni, je postavil povsem nove zakonitosti za ohranitev miru, kajti prvič zdaj morebitna vojna ogroža sam obstoj človeštva in vseh narodov. Odtod nujnost urejanja odnosov med državami, še posebej med sosedi, na načelih miru in ob izključitvi vseh oblik sile. Odlej je vsako nasilno spreminjanje meja postalo neizogibno tveganje svetovnega požara. Napredna in predvsem miroljubna smer mednarodnih odnosov se izraža samo v taki politiki med sosedi, ki s krepitvijo in širitvijo sodelovanja postopno odpravlja meje in ovire nemotenim gospodarskim in vsakršnim drugim stikom med sosednjimi narodi.

Skladno s tem se tudi vprašanje narodnih manjšin kaže v novi luči: reševanje manjšinskega vprašanja je dobilo nove oblike. V sodobni mednarodni praksi se kaže za v glavnem dve poti: ena ima za cilj bodisi nosilno ali tiho asimilacijo neke manjšine, kar pomeni njeno uničenje. Primeri nezadržne asimilacije četudi pogosto v »neboleči« obliki daje povojna stvarnost slovenske manjšine v Avstriji in Italiji. Odtod njen boj za celostno zakonsko zaščito njenih pravic. Druga neprimerno bolj groba in neusmiljena protimanjšinska politika pa se kaže v vrsti držav realnega socializma. Tako rekoč šolski primer je Bolgarija, ki je sredi šestdesetih let celo z ustavnim določilom na mah odpravila 170.000 pripadnikov makedonske manjšine. Zdaj se je bolgarsko vodstvo lotilo velikega načrta nasilnega pobolgarjenja nad milijon Turkov in drugih narodnosti. Kot so včasih nasilno pokristjanjevali drugoverce, tako zdaj v Bolgariji Turke in

druge narodnosti nasilno spreminjajo v Bolgare in jim vsiljujejo bolgarska imena. Pri tem se podobno kot v nekaterih drugih državah realnega socializma sklicujejo na »marksistično« načelo o tako imenovanih »socialističnih nacijah«. Tako v Bolgariji pod krinko marksizma nastaja enotna bolgarska zlitina iz vseh narodnosti, bolgarska pa naj prevlada kot edina »socialistična nacija.«

V novih povojnih razmerah se ideja združene Slovenije pri nas spričo obstoječe stvarnosti, v katero je bil postavljen slovenski narod po vojni, izraža v prizadevanju po uresničevanju enotnega kulturnega prostora. To pomeni, da slovenski narod v celoti, ne glede na meje, ki ga ločijo, ostaja in se aktivno razvija v duhovnem in kulturnem smislu kot celotna narodna bit. Pogoji za to je vsekakor razvito kulturno sodelovanje vseh delov slovenskega naroda. To pa ni mogoče uspešno uresničevati, če ne obstajajo take razmere med sosednjimi državami, ki omogočajo sproščeno, nemoteno gospodarsko, kulturno in vsakršno drugo sodelovanje ob meji. Vsekakor ni na zadnjem mestu pomen nemotenega pretoka ljudi, idej in informacij čez mejo.

Vsi taki ukrepi, kot so uvajanje raznih pologov, uvajanje denarnih tarif za prehod meje, omejevanje z raznimi ukrepi maloobmejnega sodelovanja, carinsko oteževanje uvoza in izvoza slovenskih knjig in podobno, so v svojem bistvu uperjeni proti politiki enotnega kulturnega prostora, v škodo slovenskega naroda in še posebej vseh njenih delov zunaj meja. Skratka, vsako omejevanje – najsi se skriva pod karkršnimi koli razlogi je v nasprotju z interesi manjšine in njenega matičnega naroda.

Iz specifičnih razmer sleherne manjšine izhaja za matični narod kot ena izmed poglavitnih in stalnih nalog, da se ravna do manjšine kot do nezadostno razvitega območja, ki mu je nujna stalna in zadostna pomoč za njegov obstoj in razvoj.

Drago Košmrlj

Invalidnine in dodatki

Kakor je že v navadi, se z uredbo, objavljeno v Uradnem listu SFRJ vsako pomlad valorizirajo tudi prejemki osebnih in družinskih invalidnin, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedski dodatek. Za to leto je bila odredba s posameznimi zneski objavljena v Uradnem listu SFRJ 15. marca 1985 in je začela veljati osem dni po objavi. Na osnovi teh podatkov nam je republiški komite za borce in vojaške invalide posredoval tudi podatke o prejemkih civilnih invalidov vojne.

I. Odredba o mesečnih zneskih osebne in družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč in ortopedskega dodatka v letu 1985.

Osebna in družinska invalidnina, dodatek za postrežbo in tujo pomoč in ortopedski dodatek znašajo od 1. januarja 1985 na mesec:

I. OSEBNA INVALIDNINA

skupina	dinarjev
I.	34.548
II.	25.036
III.	18.943
IV.	13.989
V.	9.961
VI.	6.173
VII.	4.304
VIII.	2.016
IX.	1.503
X.	1.017

2. DRUŽINSKA INVALIDNINA:

a) za enega družinskega člana	2.249 dinarjev
b) povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	5.996 dinarjev

3. DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ:

– za prvo stopnjo	29.617 dinarjev
– za drugo stopnjo	22.784 dinarjev
– za tretjo stopnjo	15.952 dinarjev

4. ORTOPEDSKI DODATEK:

– za prvo stopnjo	9.996 dinarjev
– za drugo stopnjo	7.627 dinarjev
– za tretjo stopnjo	4.914 dinarjev
– za četrto stopnjo	2.377 dinarjev

II. Odredba o višini letnega denarnega prejemka za rekreacijo imetnikov partizanske spomenice 1941 ter borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 za leto 1985.

Letni denarni prejemek za rekreacijo imetnikov partizanske spomenice 1941 in borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 za leto 1985 znaša 25.775 dinarjev.

III. Odredba o osnovi za odmero pokojninskega dodatka in stalnega mesečnega denarnega prejemka v letu 1985.

Osnova za odmero pokojninskega dodatka in stalnega mesečnega denarnega prejemka po zakonu o temeljnih pravicah imetnikov partizanske spomenice 1941 in zakonu o temeljnih pravicah borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 v letu 1985 znaša 24.179 dinarjev.

IV. Odredba o osnovi za odmero dodatka za borce v letu 1985

Osnova za odmero dodatka za borce v letu 1985 po zveznih predpisih znaša 24.179 dinarjev.

V. Odredba o višini pogrebne in za pogreb imetnikov partizanske spomenice 1941, borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 in odlikovancev z redom Karađorđeve zvezde z mečema v letu 1985.

Za pogreb imetnikov partizanske spomenice 1941, borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 in odlikovancev z redom Karađorđeve zvezde z mečema znaša v letu 1985 pogrebna 68.430 dinarjev.

VI. Odredba o največjem znesku povračila stroškov za pogreb odlikovancev z redom narodnega heroja v letu 1985.

Povračilo stroškov za pogreb odlikovancev z redom narodnega heroja znaša v letu 1985 največ 114.050 dinarjev.

Glede na znesek osebne invalidnine po skupinah invalidnosti vojaških invalidov znašajo prejemki civilnih invalidov vojne od 1. 1. 1985 na mesec.

1. OSEBNA INVALIDNINA CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

skupina	dinarjev
I. in II.	12.518
III.	9.472
IV.	6.995
V.	4.981
VI.	3.087

2. OSEBNA INVALIDNINA ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA

skupina	dinarjev
I. in II.	15.648
III.	11.840
IV.	8.744
V.	6.226
VI.	3.859

3. DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

za I. skupino znaša 19.366 dinarjev.

Žrtvam fašističnega nasilja se znesek poveča za 15 odstotkov in znaša 22.271 dinarjev.

4. CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

skupina	dinarjev
I. in II.	8.763
III.	6.630
IV.	4.897
V.	3.487
VI.	2.161

5. CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA

skupina	dinarjev
I. in II.	10.954
III.	8.288
IV.	6.121
V.	4.358
VI.	2.701

6. CELA DODATNA DENARNA POMOČ ZA CIVILNE INVALIDE VOJNE

znaša 8.712,50 dinarjev

7. CELA DODATNA DENARNA POMOČ ZA VSE DRUŽINSKE ČLANE CIVILNIH INVALIDOV VOJNE ZNAŠA

4.356,25 dinarja.

Kje so meje zalivske vojne?

Novi spopadi na iraško-iranski fronti, ki jih spremljata neuspešna iranska ofenziva na jugu Iraka in medsebojno bombardiranje civilnih objektov v obeh državah napovedujejo začetek nove faze vojskovanja v spopadu, ki traja že dobrih 54 mesecev. Gre za eno najbolj popolnih faz izčrpavajoče vojne, ki ji za zdaj pri najboljši volji še ni videti konca. Hkrati z iranskim neuspehom na južnem delu močvirnatga bojišča se zastavlja tudi vprašanje o možnih posledicah vojaškega neuspeha na politične odnose v vrhovih islamske revolucije. Najnovejši tragični dogodki, ki so terjali na desetisoče nedolžnih življenj, pomenijo, da so se ponovno izjalovila tudi vsa prizadevanja in poskusi mednarodnih organizacij OZN, držav Arabske lige, gibanja neuvršenih in vseh zavzetih držav za pomiritev sprtih strani.

Številne dosedanje ofenzive so Iranci označevali z verskimi imeni, hkrati pa so jih označevali kot zadnje in odločilne. Najnovejša ni imela verskega imena, in kot se je izkazalo, ni bila odločilna. Vse dosedanje ofenzive so Iranci, ne sicer brez lastnih žrtev, odbili. Da je bila najnovejša ena izmed najbolj srditih, pričajo poročila s fronte. Iranci so vdrlj 20 kilometrov na iraško ozemlje in skoraj presekali življenjsko izjemno pomembno prometnico med Bagdadom in pristaniščem Basro. Napovedi, da utegnejo Iranci kljub ogromnim žrtvam zavzeti drugo največje iraško mesto Basro ali katerokoli drugo, ostajajo še naprej skrajno negotove, uresničitev teoretične možnosti pa bi brez dvoma pomenila podaljšanje spopada v nedogled. Srditost, ki je bila kljub porazu med iranskimi vojaki očitna, kaže, da bi utegnili zmaga na jugu fronte tudi znotraj samega Irana pomeniti preobrat v silah, ki krojijo islamsko-iransko revolucijo. Iranski poskusi osvajanja novih ozemelj v močvirju Hoveiz in silovite iraške protiofenzive so očitno del naporov in strategije obeh strani, da bi dokončno spremenili tok dogodkov minulih let. Takšno razmerje sil na fronti namreč v marsičem ogroža tudi vlado v Bagdadu (vse večja finan-

čna kot tudi politična blokada) in v Teheranu. (Minula množična iraška bombardiranja mest so razbila večletno iluzijo o monolitnosti Irancev do usode islamske revolucije.) Najverjetneje lahko nedavna medsebojna bombardiranja Bagdada, Basre, Mandalija in Kirkuka na iraški in Teherana, Abadana, Ahvaza, Isfahana in Tabrizu na iranski strani, razumemo tudi kot očitno posledico sedanje presoje obeh vlad do vojaške rešitve spopada, in celo kot posledico premišljanja, da utegnejo razplameniti val socialnega in političnega nezadovoljstva znotraj posameznega sistema.

Po trditvah tujih opazovalcev stane en dan vojskovanja iransko stran približno 400 milijonov dolarjev. Gre za sredstva, ki jih Iran potrebuje za nakup vojaškega materiala, in to kljub dejstvu, da se je izvoz iranske nafte zmanjšal za več kot dve tretjini. Najverjetneje so iraški stroški vojskovanja vsaj tolikšni, če ne celo večji, kajti iraška vojska bje boj po pravilih, ki veljajo za sodobno konvencionalno vojskovanje. V te stroške ni všteta škoda, ki nastaja med vojaškimi operacijami. Ob tem bi lahko domnevali, da sta tako Irak kot Iran do skrajnosti izčrpana in da morda le premišljata o pogajanjih. Za začetek vojaškega

spopada je res krivec Irak, vendar ne gre prezreti provokativnega iranskega nastopa proti Bagdadu samo leto dni pred izbruhom vojne, prav tako pa nosi prav Iran pretežen del odgovornosti spricho dejstva, da vsa leta doslej vztraja pri nepopustljivosti in »napadalnem kaznovanju« nasprotnika, ki onemogoča vsako politično rešitev spopada. Obe strani ob takšnih dejstvih izgublja ta čas, sredstva in ljudi.

Zdi se, kot da se vlada v Bagdadu zaveda, da je popolna zmaga v spopadu nemogoča. Proti temu ne govori samo razmerje sil na bojišču, temveč predvsem zunanje, regionalne in globalne razmere. Vojna v Zalivu je med drugim izbruhnila

pretežno zaradi bojazni držav Zaliva, posredno seveda tudi zaradi strahu velesil pred krepitvijo iranskega šiitskega fundamentalizma in tudi zaradi okrepljenih pozicij Iraka. Zmaga ene ali druge strani bi potemtakem pomenila samo restavracijo strahu, zaradi katerega se je vojna tudi začela. Bagdad se je, kot kaže, odločil za novo različico vojskovanja. Z množičnim bombardiranjem iranskim mest želi spodbuditi nezadovoljstvo nad iransko notranjo stabilnostjo. Obe strani ob tem kršita tudi sporazum o prepovedi vojaških operacij proti civilnemu prebivalstvu, ki sta ga podpisali junija lani.

Eno od bistvenih vprašanj za konec vojne ostaja predvsem iranski notranje politični trenutek, kajti razmerje sil znotraj islamske revolucije je lahko v veliki meri vpliva na rešitev po poti pogajanj in posredovanja drugih držav. Očitno je namreč, da Homeinijev režim ni izpolnil pričakovanj množic in vse več je ljudi, ki so poljubljali Homeinijevo sliko, danes pa pljuvajo nanjo. Splošno ne-

zadovoljstvo, množične žrtve vojne, investicijsko nadržavanje v gospodarstvu so samo nekatere ovire, ki sčasoma jemljejo ogenj in gorivo revolucionarnosti. Kljub temu pritiski mulo-kratskega režima na lastno javnost ne pojemajo, pa čeprav so islamske ustanove, ki so bile spočetka homogene z »državnim« aparatom, že dlje časa v nekakšnem prikritem spopadu. Tudi svojčas obglavljena opozicija je, zahvaljujoč vojni z Irakom, znova začejala dvigati glavo. Ni naključje, da se Bani Sadrov »begunski svet« v izgnanstvu sprašuje, ali naj Iranci v odporu proti Homeiniju uporabijo tudi iraške protiofenzive. Mobilizacija muslimanskih množic v boju proti zunanjemu sovražniku je v takšnih razmerah vse težja.

Kljub temu da se razmere na bojišču kažejo kot brezizhodne, pa se je na diplomatskem prizorišču nekaj vendarle premaknilo. Poleg tega, da je indijski premier Radživ Gandhi kot predsedujoči gibanja neuvršenih prek osebnega odposlanca posredoval pri iraškem

predsedniku Huseinu, sta se minuli teden v Bagdadu mudila tudi jordanski kralj in egiptovski predsednik, in sicer z namenom, da bi preučili možnosti za mirno rešitev vojaškega spopada. Obisk se zdi toliko pomembnejši, kajti Irak in Egipt še nista obnovila diplomatskih odnosov, ki sta jih prekinila leta 1979, potem ko je Egipt z Izraelom podpisal mirovni sporazum. Za časa obiska v Bagdadu se je v Riadu končal tudi sestanek voditeljev diplomacije šestih držav članic sveta za sodelovanje med zalivskimi državami, ki je bil namenjen izključno stopnjevanju iraško-iranske vojne. Čeprav med Mubarakom in Huseinim obiskom v Bagdadu niso izrecno omenjali jordanske ali egiptovske vojaške podpore Iraku, pa so se s sogovorniki očitno trudili, da bi posamične interese spravili na skupni imenovalec »bratstva in enotnosti«.

Medtem ko se obe državi izčrpujeta, pa številne druge države ob razplamenevanju najnevarnejšega žarišča na Srednjem vzhodu, ki posredno ali neposredno vpliva tudi na dogajanje na Bližnjem vzhodu, kujejo svoje dobičke in skladno z globalnimi interesi svoje koristi. Predstavnik neke ameriške naftne družbe je na primer izjavil, da je nevarnost zalivske vojne v tem, da se lahko nekega dne konča. Iransko-iraško bojišče, kot toliko drugih ostaja tako poligon za preizkus naj sodobnejšega orožja (tudi strupenih plinov), nedolžni postajajo topovska hrana in v takšnem globalnem merjenju moči so pobude iskreno mislečih držav in vlad za mirno rešitev spopada klic vpijočega v puščavi.

Miha Lamprecht

Kdaj bo konec morije med Iranci in Iranci?

Mračna logika Jacquesa Vergésa

Leta 1944, v obdobju postopnega osvobajanja Francije izpod nacistične nadoblasti, je 1. francoska armada v okviru zavezniških vojsk prodrila v dolino Rhone proti severu. Med vojaki je bil tudi Jacques Vergès, sin Francoza in Vietnamke, rojen na otoku La Réunion v Indijskem oceanu. Ko je bil star 17 let, se je prostovoljno prijavil v vojsko.

Naslednji cilj 1. francoske armade je bil Lyon, pomemben center francoskega odporiškega gibanja Résistance, s katerim se je lokalni gestapovski šef Klaus Barbie obenem s pripadniki francoske Milice neizprosno spopadal. Na atentate je odgovarjal z mučenjem, poboji, izsiljevanjem in javnimi usmrčitvami. V Lyonu sta vladala strah in groza. Vergès je bil »poln občudovanja za te vojake brez uniform, ki so se bojevali z istim sovražnikom: »Kakor mi so tudi oni tvegali svoja življenja. Toda oni so se poleg tega vsak dan izpostavljali še preganjanju in mučenju. Barbieja bi na mestu ustrelil«.

Po vojni je Barbie živel najprej v Nemčiji, nato pa se je umaknil v Južno Ameriko. V Boliviji, kjer je živel pod imenom Klaus Altmann, sta ga zasledila Beate in Serge Klarsfeld v začetku sedemdesetih let. Začel se je zelo dolg postopek za izročitev »krvnika iz Lyona«, ki so mu očitali mučenje in usmrnitev več tisoč ljudi. Toda, Barbie ni po pomoti postal simbol, njegovo ime je namreč povezano tudi s smrtjo Jeana Moulina, De Gaullova odposlanca v zasedeni Franciji. Moulinova naloga je bila povezati razdrobljene skupine in tendence v odporiškem gibanju. Poteku te misije je dala povojna zgodovina nekoliko drugačno podobo. Še vedno ni jasno, kakšna naloga je bila zaupana Moulinu in ali je bil res »prikriti komunist«, kakor so vedno znova poudarjali? Edino, kar je o njem res znano je: Jeana Moulina so izdali – nekdo iz njegove najozje sosesčine, motiv za kaj takšnega so imeli menda mnogi. Na sestanku z voditelji nekaterih skupin odporiškega gibanja v letu 1943 ga je presenetil gestapo in ga aretil.

Moulina je dobil v roke Barbie in ga

umoril. Izdani borec je postal mučenec francoske Résistance. Zaro z njegovim pepelom so leta 1954 prenesli v pariški Panthéon, tempelj republikanskega junaštva. André Malreaux je imel tedaj svoj znameniti govor o »do smrti pretepenem ubogem kralju vojske senc«, ki je prišel iz Londona in z letalom odskočil nad Francijo »pour devenir le chef d'un peuple de la nuit«. Ko je leta 1981 prišel nič manj patetično v

Panthéon, da bi se poklonil po svoji volilni zmagi, je Francois Mitterrand položil k Moulinovi žari eno od treh vrtnic, ki jih je prinesel s seboj.

Leta 1983 so Barbieja izročili Franciji. Ljudje in oblasti so bili zadovoljni. Ne zato, ker se je obetalo maščevanje krvniku, temveč zaradi velikega trenutka kolektivne »pedagogike«, kakor so poudarjali. Ta čas se je mapa z obtožbami na račun krvnika iz Lyona večala in večala, jetnik pa je nenadoma postal priča, ne le obtoženec. Tam, kjer naj bi boljše predse vojni zločinec, sedi tožnik, obtožena pa je menda Francija sama oziroma vsaj neko obdobje

njene novejša zgodovine. Še vedno drži temeljna obtožba: »Zločin zoper človečnost«, vendar pa je navzoče tudi neljubo vprašanje, na katerega utegne Barbie le dati odgovor: Kdo je ubil Jeana Moulina in predvsem – zakaj?

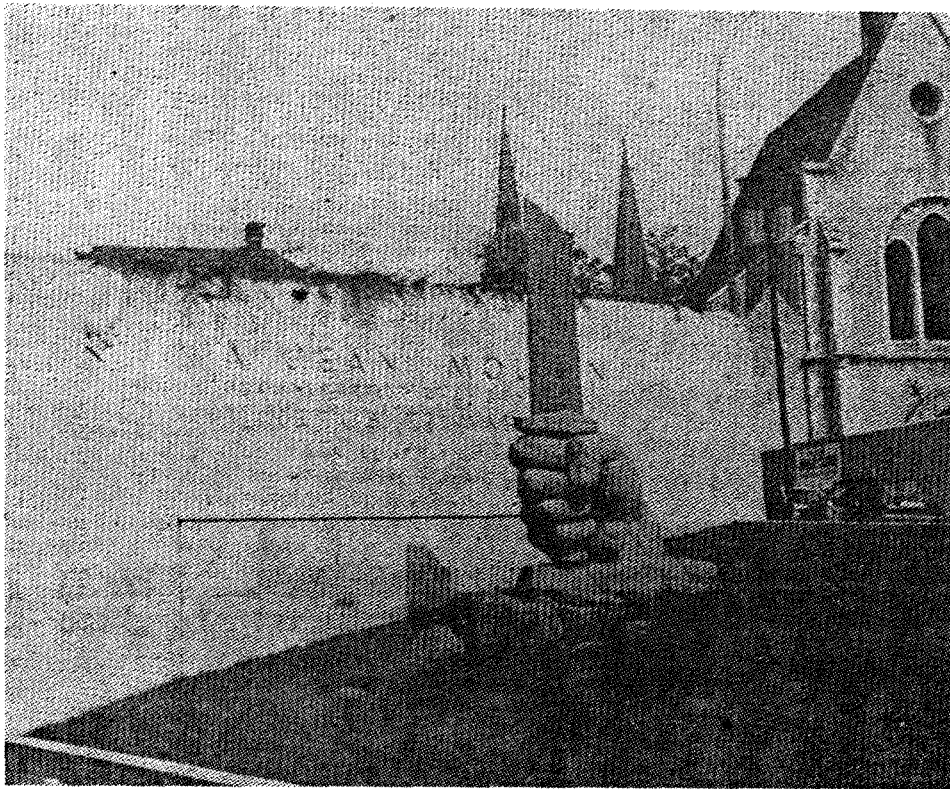
Na tem vprašanju gradi del svoje obrambe novi Barbiejev odvetnik, ker je zločinec zavrnil prejšnjega, od sodišča določenega zagovornika. Zločinčev odvetnik je tisti Jacques Vergès, ki je leta 1944 v Lyonu dejal, da bi Barbieja na mestu ustrelil. Tega se odvetnik tudi sam spominja. »Angažiral sem se, ker sem bil proti nacistom. Še posebej me je motiviralo dejstvo, da sem Evrazijec. Nacizem je bil popačena oblika najhujšega razizma«.

Po letu 1945 je Vergès študiral zgodovino in orientalske jezike, končno pa še pravo. Sodeloval je v protikolonialističnem študentskem gibanju, kot voditelj neke mednarodne organizacije pa je med hladno vojno živel v Pragi. O stalinizmu govori – z retoriko »Ancien Combattant« – skoraj tako kakor o svojih izkušnjah kot topničar med drugo svetovno vojno. »Spomini na tiste čase so kot neke vrste bratovstvo. Resnično, stalinizem je beseda, ki v meni obuja spomine na vojno v Vietnamu, na francosko nasilje na Madagaskarju, na začetek gibanja, ki je tri magrebske države pripeljalo do neodvisnosti«. O grozotah stalinizma ni hotel tedaj slišati ničesar.

Leta 1957 je Vergès branil v Alžiriji mlade aktiviste, obtožene, da so podtikale mine. Kasneje je branil bojevitve Palestine, pripadnike skupine Baader-Meinhof in pred kratkim Armenca Asala, tistega, ki je menda kriv prelivanja krvi na pariškem letališču Orly. Predtem je za osem let izginil! Nihče ne ve, kje je bil. Morda na Kitajskem, v Albaniji ali celo v Libiji?

»Bil sem na nekem otoku v Indijskem oceanu, stalnica v mojem življenju je prizadevanje za svobodoljubne ljudi v »tretjem svetu«. Dejstvo, da je takšen nazor nezdrav, je afera Barbie, ga niti najmanj ne moti. Če ga kdo opozori na to »malenkost«, se politično angažirani pravnik povrne k svoji poklicni etiki: »Neki pravnik mora braniti vsakogar, ki je obtožen. Če je nekdo obtožen najhujših zločinov, potem še posebej potrebuje dobrega odvetnika...«

fl-

Spomenik prvaku francoskega odporiškega gibanja Jeanu Moulinu, mučencu Résistance v Chartresu. Kot šef gestapa v Lyonu je Klaus Barbie osebn odgovoren za smrt tega bojevitiga francoskega rodoljuba, ki je padel kot žrtev izdaje.

O sedemletnem delu in delovanju odbora ZDO Od želje do knjige

Skupnosti in odbori enot ter služb NOV in POS, ki delujejo že desetletja, imajo svoj utečeni ritem dela in za seboj že vrsto uspehov: od organizacije uspešnih srečanj, proslav pa do zbranega ter v knjige zapisanega gradiva. Zapadno-dolenjski odred, ki je bil med NOB nekakšna kadrovska enota za borbe številnih novo nastajajočih partizanskih enot, je pa dobil svoj odbor skupnosti šele pred dobrimi sedmimi leti. Vrsta okoliščin, predvsem pa do zbranega ter v knjige zapisanega gradiva. Zapadno-dolenjski odred, ki je bil med NOB nekakšna kadrovska enota za borbe številnih novo nastajajočih partizanskih enot, je pa dobil svoj odbor skupnosti šele pred dobrimi sedmimi leti. Vrsta okoliščin, predvsem pa do zbranega ter v knjige zapisanega gradiva.

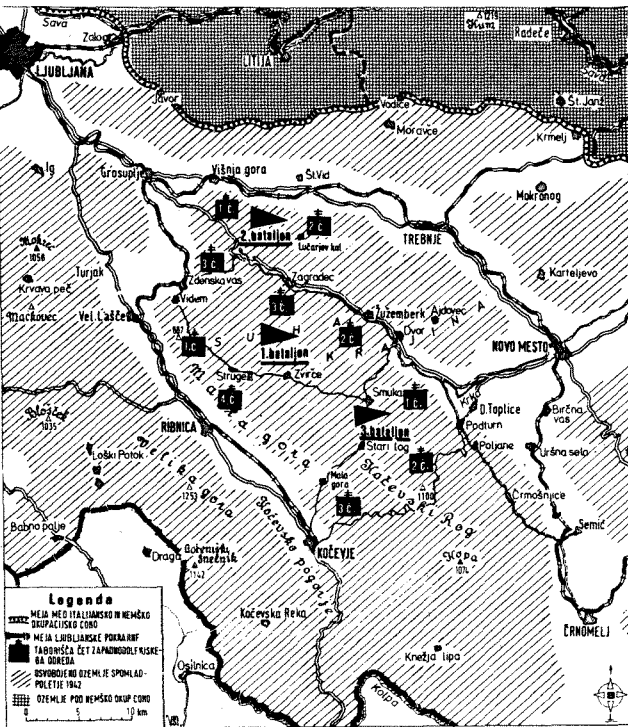
»Pet osnovnih šol je kar najtežje povezano z nami,« so nam povedali predsednik odbora ZDO Ljubež Bele-Tičko, Velimir Kraševac-Igor (avtor pravkar izdane knjige o ZDO) ter član odbora Milan Horvat. Tri dolenjske šole (v Gabrovki, na Mirni in podružnična šola v Kampilju) nosijo imena po ZDO oziroma po komandantu tega odreda Alojzu Hostniku-Jovu. Pri tem pa je sodelovanje ob konkretnih akcijah še bolj dragoceno kot samo imensko prenašanje tradicij. Borci na teh šolah sodelujejo ob obrambnih dnevih, ob dnevu mladosti, na pohodih... Včasih pripovedujejo mladini, kako so se bojevali, drugič spet jim posredujejo svoje izkušnje iz življenja v naravi, tret-

jič o tovarštvu... Tem jim nikoli ne zmanjka. Ker pa so zdojevci pomislili na možnost še bolj konkretnega približevanja preteklosti mladim, je vzniknila ideja o obnovitvi enega od njihovih nekdanjih partizanskih taborov. Z dobro voljo, s pomočjo družbenopolitičnih organizacij KS Mirna in GG Pušava je tako v gozdčku Jelovka, v trikotju med tremi šolami, zrasedel partizanski tabor. Delo je bilo končano leta 1980 in kmalu je bila tam velika proslava (z mladino vseh treh okoliških šol) ob trebanjskem občinskem prazniku. Tako je začela prava šola v naravi. Zdaj hojijo tja taborniki pa člani različnih krožkov in drugi. Skupščina občine je z odlokom kraj zaščitila, skrbnik pa je KPD Dob.

Odbor ZDO se je zavedal, da je njegova osrednja naloga ob prenašanju izročila NOB na mladino zbiranje gradiva o njihovi enoti in monografija. Ze takrat v Gabrovki so povabili k sodelovanju za to delo soborca Velimirja Kraševca, ki se je po zbiranju in preverjanju gradiva tudi lotil pisanja. Rezultat tega dela je pred kratkim izdana knjiga pri založbi Borec. »To je tudi izraz odnošev dejavnosti,« pravi avtor, saj bi bil sam precej nemočen, če ne bi odbor dobro deloval. Potrebno je bilo navezati neposredne stike z več kot 150 borci, zbranih je bilo več kot 80 pričevanj, ki so bila podlaga za pisanje monografije. Po petih letih intenzivnega dela je zdaj pred bralci knjiga, ki bo razčistila marsikatero nejasnost o tem, kje se je gibal in kako je deloval ZDO. Tako odbor kot avtor monografije sta imela ob pripravi

knjige pred očmi številne pripombe ob prejšnjih pisanjih. Prizadevali so si, da bi se izognili črno-belemu prikazovanju in olepševanju dogodkov. Hkrati pa poudarjajo dragoceno sodelovanje avtorja z recenzentom (Lado Ambrožič-Novljan), ki z vsemi odbori, katerih enote spadajo v 18. divizijo.

Letos, ko praznujemo štiridesetletnico osvoboditve, se bodo nekdanji borci Zapadnodolenjskega odreda spet srečali z mladino v partizanskem taboru v Jelovki. Sredi narave bodo mladim

Razporeditev odredovih čet poleti 1942. leta

je prispevalo, da je iz besedila izginila marsikatera nejasnost ali nedorečenost.

Odbor ZDO je o vsej tej svoji pestri sedemletni dejavnosti spregovoril na nedavnem srečanju v ljubljanskem klubu delegatov, kjer so sodelovali tudi Lado Ambrožič-Novljan, Dušan Gorkič in Jože Ožbolt. Ugotavljali so, da odbor ZDO dobro sodeluje z RO ZZB NOV ter

pripovedovali o partizanskem času.

Knjiga o ZDO, ki prihaja med bralce res šele po 43 letih od ustanovitve te enote, kljub vsemu ne zamuja. Saj tudi danes in takšna kakršna je, pravi predsednik odbora ZDO, glasno ter z argumenti govori zoper tisto, kar se blatnega in zanikovalnega piše o NOB.

B. Ž. J.

Pogovor z mlado zgodovinarico s terena

Mojca Černe: Tem za raziskovanje je na pretek

Še ni tako dolgo od časa in sej, na katerih smo slišali najprej, da Ljubljana potrebuje za raziskovanje NOB in revolucije na svojem območju več mladih in zagnanih zgodovinarjev. Pogosto ponavljanje tega vprašanja je začelo končno rojevati sadove. V posameznih občinah so sklenili namestiti v delovna razmerja mlade sodelavce - zgodovinarje. Koliko pa so poprej premislili in zapisali, kaj bodo ti mladi delali, ko pridejo k njim, je bilo odvisno od okoliščin in od vsake občine posebej.

Na eni od sej sveta za tradicije NOB in revolucije pri RK SZDL je bilo slišati, da mladi zgodovinarji, ki so sicer dobili zaposlitve, ne dobijo pravega in konkretnega dela ter se morajo ukvarjati z nadvse prozaičnimi opravili - celo z razdeljevanjem bencinskih bonov. Stopili smo torej do občinske konference SZDL ljubljanske občine Vič-Rudnik in se pogovorili z mlado zgodovinarico Mojco Černetovo o tem, kaj dela in, kako poteka njeno sodelovanje z vsemi v občini, ki naj bi prispevali k zbiranju, urejanju in tudi pisanju o NOB na njihovem območju.

Že pred letom 1980 se je pri OK SZDL oblikoval svet za tradicije. Lahko bi dre-

mal dolgo zimsko spanje kot ga dremljejo premnogi takšni sveti po slovenskih občinah, kjer so jih sicer formalno ustanovili, pa so potem prišli komaj kaj dlje od tega. No, na viški občini so v svetu za tradicije zastavili resno delo. V njegovem okviru so že pred petimi leti s pomočjo aktivistov OF oblikovali odbor za zgodovinospisje, ki

Mojca Černe

ga vodi nadvse uspešno profesor Emil Cesar. Tam je začela delati tudi mlada zgodovinarica Mojca Černe. Tako svet za tradicije kot njegov odbor in končno naša sogovornica obravnavajo teren občine, ki se razteza od Sentjošta in Butajnov na jug do Ribnice in Grosuplje-

ga, in ga sestavlja 38 krajevnih skupnosti.

Prva naloga je bila izdelava kartoteke - imenske, kronološke in vsebinske. Hkrati so potekali pogovori z aktivisti, da so se z njihovimi pričevanji NOB, ki zajemajo tematiko z občinskega območja, nadaljuje se zbiranje fotografskega in drugega dokumentarnega gradiva in pomoč tistim, ki se ukvarjajo s pisanjem krajevnih kronik.

Od ustanovitve koordinacijskega odbora za zgodovinospisje pri Svetu za tradicije NOV OK SZDL Vič-Rudnik so izšle že štiri publikacije: krajevna kronika Ljudje izpod Mokra in Kureščka 1941-1945 (Ludvika Goloba), knjižica Rob in okolica (ki je izšla v seriji malih Komunistovih knjižic), monografija Preserje-Podpeč (Stanka Petelina-Vojka) in v pripravi je krajevna kronika KS Brezovica.

Ravno v tem času pripravljajo zgodovinarica Mojca, koordinacijski odbor in vsi, ki so na terenu aktivni, razstavo Viška občina v NOB 1941-45. Razstavo bodo prvič predstavili v Osnovni šoli Desete SNOUB - Ljubljanske, njihova želja pa je, da bi razstava nadaljevala svojo pot po šolah v občini in da bi na svoji poti pridobivala še novo gradivo, da bi vsaka šola dodala še kaj svojega.

Z vsem doslej naštetim zgodovinarske dejavnosti naše sogovornice in dela sveta, za tradicije, kjer je zaposlena, še ni konec. Na območju viške občine odkrivajo vedno nove, za zgodovinarsko obravnavo nadvse zanimive teme. Tako zbirajo gradivo o pomenu in dejavnosti predvojne in medvojne življenja na srednji tehniški šoli. Izkazalo se je namreč, da je prav ta šola dajala še v predvojnem času iz svojih učnih klopi vrsto naprednih Slovencev, da so bili v njenem posloju med NOB belogardistični, številni politični zaporniki in aktivisti OF, ki so jih od tam pošiljali v smrt. To delo že teče in Mojca upa, da bo vsaj gradivo za nadaljnjo obravnavo zbrano do konca tega leta. Hkrati so v načrtih prihodnjih obravnav tudi naloge, ki posegajo v napredno predvojno (in medvojno) delavsko gibanje in ena takih nalog bo pregled naprednega delovanja v Tobačni tovarni.

Po pripovedovanju naše sogovornice ni bilo vse od začetka odborovega in njene osebnega dela pri OK SZDL nikoli vprašanje, kaj delati. Nalog in idej je vedno dosti več kot pa dejanskih možnosti za njihovo realizacijo. Finance omejujejo polet. Pri tem (in kljub optimalni pozornosti, ki jo za to dejavnost namenja skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik) pa je morala na koncu pasti še Mojčina pikra pripomba na raziskovalno skupnost mesta. Ta namreč, tako menda ugotavljajo vsi, ki se zavzeto ukvarjajo z zgodovino NOB in revolucije Ljubljane, nima za to dejavnost nikakršnega posluha in - denarja.

B. Ž. J.

Delavska enotnost v Trstu

Sklepi o oboroženi vstaji v Jugoslaviji so že v začetku vojne pozitivno odmevali tudi v Julijski krajini, še posebej, med slovenskim in hrvaškim prebivalstvom tega dela Italije. Prvim organiziranim oblikam OF v Trstu in okolici (poleti 1941) je sledil dogovor o ustanovitvi organizacij KP Slovenije in KP Hrvatske na območju tedanje Julijske krajine. Vendar pa so se vsi napredni delavci in protifašisti - ne glede na narodnostno pripadnost, zlasti pa člani KP Italije, že v letu 1942 vključevali v prve odbore Bratstva - Fratellanza, ki so jih sestavljali skupaj s Slovenci in so kasneje prerasli v dobro organizirane tovarniške in krajevne odbore Delavske enotnosti - Unita Operaia. Tako so tržaški delavci in delavci okoliških krajev kmalu našli skupni jezik in se ne glede na nacionalno pripadnost in druge razlike skupno bojevali za bratstvo, enotnost in sožitje proti istemu sovražniku: nacifasizmu.

Ko so bili po juniju 1944 ustanovljeni okrožni odbori za Milje in Tržič ter se je Delavska enotnost razširila še na Goriško, je bilo v njej organiziranih nad 20.000 delavcev. Za partizane so zbirali hrano, obleko, denar, tehnični in medicinski material, na stotine pa se jih je vključilo v partizansko vojsko - zlasti v enote 9. korpusa narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in v italijanske partizanske brigade.

V mesecih pred dokončno osvoboditvijo Trsta je Delavska enotnost organizirala oborožene skupine in enote, ki so odločilno sodelovale pri osvoboditvi mesta. Že avgusta 1944 je bila namreč po nalogu štaba 9. korpusa ustanovljena komanda mesta Trst, za učinkovito izvajanje vojaških operacij so bila ustanovljena štiri sektorska poveljstva, delavci pa so bili razvrščeni v prave bojne enote - bataljone, čete, vode in manjše udarne skupine. Na povelje 9. korpusa so te enote še pred prihodom 4. jugoslovanske armade razbile in razorožile vojaške formacije izdajalcev - četnikov, belogardistov, meščanske civilne garde, ustašev, italijanske policije in drugih fašističnih skupin ali organizacij. Nemce so prisilili k

umiku v nekatera utrjena oporišča, kar je enotam 4. jugoslovanske armade olajšalo uničenje teh postojank in dokončno osvoboditev mesta.

Zato so se ob 40-letnici osvoboditve in 41-letnici ustanovitve Delavske enotnosti v Trstu na republiškem odboru Zveze sindikatov Slovenije in v sodelovanju z obalnim sindikalnim svetom ter deželnimi sindikati Furlanije-Julijske krajine CGIL in CISL odločili organizirati srečanje nekdanjih pripadnikov Delavske enotnosti. Desetega marca se je na sedežu CGIL v Trstu zbralo 80 veteranov Delavske enotnosti italijanske, slovenske in hrvaške narodnosti, da bi obudili spomin na veličastne dni pred štiridesetimi leti. Dogovorili so se, da bodo v maju organizirali skupne jubilejne slovesnosti, na katerih bodo podeljevali spominske značke in diplome.

Protifašistični boj pripadnikov naprednega sindikalnega in delavskega gibanja ter delavske enotnosti je posejal seme, ki klije in zori še v današnjih časih in ki pomembno oplaja vse demokratske sile na tem občutljivem stičišču evropskih svetov, so poudarili govorniki na srečanju v Trstu. Med njimi so bili znani javni delavci iz domovine in zamejstva ter delavski in sindikalni voditelji - Ermano Solieri, Antonio Calabria, Rado Pišot, Franc Lipovec, Drago Seliger, Mauro Giacuc, ki je v imenu vodstva tržaških sindikatov srečanje tudi vodil, in Alessandro Degrafi, nekdanji funkcionir Delavske enotnosti.

Tržaško srečanje ni pomembno le zato, da bi se s skromnimi priznanji oddolžili pripadnikom Delavske enotnosti za njihov boj in prispevek k skupni zmagi nad fašizmom ali pa zgolj zaradi obujanja spominov. Zelo pomembna so takšna srečanja tudi zaradi vsepogostejših pojavov sprave, pojavov torej, ki pomenijo pranje rok nacističnim in fašističnim krvnikom ter njihovim pomagačem. Le-ti pa v najrazličnejših preoblikah dvigujejo glavo prav v letu, ko praznujemo veliko zmago.

Andrej Pengov-Bitenc

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ D

Radovljica - Kokrški odred bo dobil domicil

Kokrški odred je bil eden od partizanskih enot, ki se je med vojno bojeval tudi na območju današnje radovljske občine. Ta enota je med drugim 4. maja 1945 napadla Begunje in osvobodila vse jetnike v tamkajšnjih zloglasnih nacističnih zaporih. V odredu se je bojevalo nad 90 borcev, doma iz krajev v radovljski občini. To je tudi razlog, da je predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica na zanj marčevski seji predlagalo občinski skupščini, naj sprejme odlok o podelitvi domicila Kokršskemu odredu. Predlog je obravnavalo in se z njim strinjalo tudi predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica.

Slovesna podelitev domicilne listine predstavnikom odbora skupnosti borcev Kokrškega odreda bo na 17. srečanju gorenjskih aktivistov OF, pripadnikov partizanskih enot, ki so se bojevale na Gorenjskem, in zapornikov junija v Begunjah.

JR

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ D

Kako poteka obrambna vzgoja v osnovnih šolah v Sloveniji

Ob uspehih pri obrambni vzgoji so tudi težave

Naša zasnova splošne ljudske obrambe in družbene samozastite je zasnovana tako, da vsak delovni človek in občan ve, kje je njegovo mesto v morebitni vojni ali izjemnih razmerah. Prav gotovo moramo vsi dobiti osnove, na katerih bomo gradili svoje znanje s tega področja. Zato je povsem razumljivo, da se s SLO in DS srečujejo otroci že v osnovnih šolah.

Obrambnosamozaščitna vzgoja na osnovnih šolah je sestavni del vzgoje in izobraževanja. Njena bistvena vsebina pa ni le pridobivanje in seznanjanje z vojaškimi spretnostmi, ampak predvsem usposabljanje mladih za obrambo in zaščito svojega življenja in življenja drugih, osebne in druž-

vzgojno-izobraževalnega dela. Za učence sedmih razredov pripravljajo tudi tridesetdnevne tečaje prve pomoči in zaščite. Za učence osmih razredov pa pripravijo tečaje o puški M-48. Prav gotovo bi se morali tako na Zavodu za šolstvo Slovenije kot na komiteju za izobraževanje in vzgojo ter telesno

dnjih letih preizkušajo nekatere celodnevne šole strniti oba tečaja v enem tednu. V tem tednu učenci nimajo pouka po stalnem urniku, ampak je ves teden namenjen obrambnosamozaščitni vzgoji. V te dejavnosti so vključeni vsi učenci in celoten učiteljski zbor in zunanji sodelavci, ki skrbijo za obrambnosamozaščitno vzgojo.

S kompleti učil za prvo pomoč in zaščito je oskrbljeno do zdaj približno polovica šol v naši republiki, drugi pa se še opremljajo. Več težav je pri zagotavljanju pušk, predvsem zaradi tega, ker nekatere šole nimajo ustreznih prostorov za njihovo hranjenje. Sicer pa dobijo šole puške od občinskih štabov teritorialne obrambe brezplačno. Tečaje za prvo pomoč in zaščito vodijo po navadi učitelji biologije, tečaje o puški pa učitelji telesne vzgoje ali pa tudi zunanji sodelavci. Učenci imajo na voljo tudi učbenike na to temo.

Pomemben delež pri obrambi in samozastitni vzgoji imajo prav gotovo tudi obrambni krožki in krožki z obrambno vsebino. Brez obrambnega krožka ni mogoče v celoti uresničiti interesov učencev, zato bi ga morala imeti vsaka šola. Na žalost pa je v obrambnih krožkih zelo velik osip zaradi precejšnje togosti vsebine. Prav gotovo bi šole lahko poživile dejavnosti obrambnega krožka z zunanjim sodelavcem, ki ga lahko najdemo v najbližji krajevni konferenci ZRVS.

V začetku šolskega leta je Zavod za šolstvo Slovenije pripravil aktivne ravnateljev osnovnih in srednjih šol, na katerih so ugotovili in predlagali rešitve za izboljšanje obrambno-samozaščitne vzgoje na šolah ter okrepitev usmerjanja učencev v vojaške in obrambne poklice. Sestankov so se udeležili

tudi predstavniki drugih odgovornih organov. V razpravi so predvsem poudarili, da bi morali obrambne vsebine še bolj vključiti v programe višjih in visokih šol, ki izobražujejo pedagoški kader; učitelji sami pa bi se morali stalno usposabljalati za to področje dela. Menili so tudi, da bi bilo usmerjanje mladih v srednje vojaške šole veliko bolj učinkovito, če bi bili razpisi že septembra. Ker so merila pri zdravniških pregledih zelo stroga, bi se tako zavrženi učenci lahko pravočasno preusmerili v druge šole.

Brez dvoma je bilo na področju obrambne vzgoje na osnovnih šolah veliko narejeno vendar to še ne pomeni, da ne smemo stremeti še k boljšemu. Zato si moramo prizadevati za hitrejšo in učinkovitejšo podružbljanje na obrambnem področju v šolah. To vzgojo moramo veliko bolj uporabljati za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice. Nujno moramo razviti metodiko obrambne vzgoje in nadaljevati z opremljanjem šol za tovrstno vzgojo.

Bojan Kuntarič

S kakšnimi problemi se sooča ZRVS v mariborski občini Tabor

Nujne so sodobnejše oblike in metode usposabljanja

Na občinski konferenci ZRVS Maribor Tabor so pred dnevi pregledali uspehe in slabosti svojega dela v zadnjem letu. Po konferenci smo se pogovarjali s predsednikom OK ZRVS Maribor Tabor Ivom Grajškom.

Kaj je OK ZRVS storila za uveljavljanje praktičnih oblik usposabljanja prebivalstva?

Naša občinska konferenca je v preteklem letu naredila pomemben napredek na tem področju. Tako so bile krajevne konference pobudnice množičnih pohodov, obrambnosamozaščitnih dni v KS in ozdih, akcij NNNP in nosilke aktivnosti v obrambnih krožkih. Približno 80 odstotkov predavateljev za množično usposabljanje prebivalstva je iz ZRVS, 30 odstotkov vseh članov ZRVS pa so aktivisti na področju SLO in DS.

Kakšne so novosti v delu ZRVS?

Delo organizacij ZRVS in usposabljanje naj bi se v prihodnje začela in končala v koledarskem letu. Vsako leto bomo načrtovali temo iz

meniti kakovosti in vsebini pouka. Premisliti bomo morali, ali dosedanje oblike preverjanja znanja zagotavljajo namen ali pa so le statistična formalnost. V vsaki organizaciji bomo morali pogledati, ali smo uresnili vse dogovorjene ukrepe za učinkovito odpravljanje slabosti in ugotoviti, zakaj dosedanje ukrepi niso dali želenih uspehov. Marsikje bo treba poiskati nove in zanimivejše oblike in metode pouka in preverjanja znanja. Res pa je tudi to, da pri določenem številu RVS opažamo krizo zavesti, ki je temeljni vzrok za slabšo aktivnost.

Ali bo treba zaostriiti odgovornost?

Mislím, da se mora vsak član ZRVS zavedati dolžnosti, ki jih ima v organizaciji in v sistemu SLO in DS. Z neaktivnimi člani bodo potrebni pogovori in šele poznejše ukrepi na samoupravnem sodišču. Odgovornost članov ZRVS komunistov pa bi morali bolj kot doslej zaostriiti v njihovih OO ZK. Aktivne člane ZRVS bi morali za dosežene uspehe predlagati za napredovanje, odlikovanja, priznanja in pohvale.

Kaj imate letos v načrtih na področju preverjanja znanja?

Tudi letos bomo organizirali teoretično preverjanje znanja v pisni obliki in praktično znanje v obliki množičnih pohodov z vsebino SLO in DS. Taktičnotehnični zbor bomo v sodelovanju z enotami JLA in štabi TO ter mariborskim Centrom za obrambo izobraževanje organizirali v obliki prikaza delovanja z nekaterimi vrstami orožja in vojaške opreme. Organizirali bomo strelska tekmovanja, ogledna streljanja s trombloni. Vse strelske vaje bomo letos organizirali v sodelovanju s strelskimi družinami in poveljstvi enot JLA.

Kaj pa splošno vojaško in samozastitno usposabljanje članov ZRVS?

To je vsekakor temeljna naloga našega programa dela v letu 1985. Dopolniti bomo morali vojaško znanje na podlagi doktrinarnega dokumenta Strategija oboroženega boja. Zavedati se moramo, da znanje in vojaške spretnosti niso nikdar enkrat za vselej dosežene. Doktrinarna stališča splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozastite moramo stalno povezovati in dopolnjevati z življenjsko prakso. Zato bomo letos posebno pozornost namenili proučevanju priprav in izvajanju oboroženega boja kot bistvene sestavine splošne ljudske obrambne vojne.

Na katerih področjih bodo letos potrebni še večji delovni napori?

Organizacije ZRVS v KS in občini bodo morale letos doseči še večje uspehe pri idejnopolitičnem in splošno obrambnem in samozastitnem usposabljanju prebivalstva, pri usposabljanju vodstvenih kadrov, v sistemu SLO in DS, pri teoretičnem in normativnem razvijanju našega obrambno-zastitnega in varnostnega sistema, v dejanju pomoči organom KS in občine pri izdelavi obrambnih in varnostnih načrtov in v prizadevanjih v okviru fronte in drugih organov za strokovno kvalitetnejše aktivnosti obrambnega in samozastitnega pomena. Organizacije ZRVS v občini in KS si morajo še bolj prizadevati za čim večje vključevanje mladine in žensk na področju SLO in DS, za še večje aktivnosti z mladino na šolah in za podružbljanje SLO in DS v vseh okoljih.

M. Kos

Kot zelo posrečena oblika obrambne vzgoje so se pokazali obrambni dnevi, ko učenci praktično preizkusijo, kaj so se naučili. Posnetek je z enega izmed obrambnih dni na eni izmed ljubljanskih osnovnih šol, kjer so učenci tudi preizkusili, kako hitro se lahko umaknejo v zaklonišče.

bene lastnine in varovanje pridobitev NOB, socialistične revolucije in samoupravljanja. Na šolah pa vzgojo uresničujemo z vnašanjem in vključevanjem ustreznih vsebin v vse predmete in dejavnosti, s tečaji in z obrambnimi interesnimi dejavnostmi učencev.

Ti se začnajo srečevati z obrambno in samozastitno vzgojo že v prvem razredu, navzoča pa je skozi vse šolanje do konca osemletke. Določena je z učnim načrtom kot integralni del celotnega

kulturo in verjetno še kje drugje zamisliti in to naše staro dobro orožje zamenjati vsaj s polavtomatskimi, če že ne z avtomatskimi puškami, s katerimi so opremljene naše oborožene sile.

Tečaje prve pomoči in o puški M-48 imajo nekatere šole po pouku. Učenci so tedaj že utrjeni, zato ne morejo biti tako zbrani, pogosto pa so tudi v časovni stiski zaradi učencev, ki se vozijo z avtobusi. Celodnevne šole imajo tečaje med bivanjem učencev v šoli. V za-

Tesna povezava borcev in rezervnih vojaških starešin

Aktiv ZRVS Agrostroj je prav gotovo najstarejši v Ljubljani, saj je pravzaprav naslednik aktiva ZB NOV, ki je bil ustanovljen takoj po vojni skupaj s tem podjetjem. Agrostroju so takrat zaradi večine zaposlenih borcev in njihovih sinov rekli kar »rdeča fabrika«. Njihova praznovanja 1. maja in dneva Republike so bila znana daleč naokoli. Z leti se je aktiv ZB NOV, ki je štel že nad 50 brocev, združeval s prihajajočimi rezervnimi starešinami.

Člani tega aktiva ZRVS

zelo zavzeto delujejo tudi na področju SLO in DS in so nosilci najbolj odgovornih nalog v enotah civilne in narodne zaščite.

Posebej je treba omeniti velike uspehe njihove strelske družine, ki deluje že 30 let. Njihove moške, ženske, mladinske in pionirske ekipe so samo v obdobju od leta 1980 pa do danes osvojile 14 pokalov in trajno last, 3 prehodne pokale in 8 plaket na raznih tekmovanjih. Njihova strelska družina je organizirala več meddružinskih tekmovanj in tekmo-

vanj v občinskem merilu. Tudi njihove enot CZ so prejele več priznanj in pokalov.

Aktiv ZRVS Agrostroj deluje v okviru krajevene organizacije ZRVS Koseze, ki je ena najboljših v Ljubljani. Za vsa srečanja, prireditve, strokovna predavanja ima Agrostroj odprta vrata, pa tudi za finančno podporo.

Agrostroj je lep primer skupnega trdnega sodelovanja borcev in rezervnih starešin.

Mario L. Vilhar

Za svoja prizadevanja na področju SLO in DS je kolektiv Agrostroja prejel zlato plaketo ZRVS Jugoslavije

Delovati je začela folklorna skupina

V enoti JLA, ki ji poveljuje Milutin Netrobašič, deluje med drugimi sekcijami, v katerih uspešno delajo vojak v prostem času, tudi folklorna skupina. V njej so ob vojaških še dekleta, zaposlene v obratu Vezanine iz Ilirske Bistrice.

Folklorna skupina se je prvič uspešno predstavila občinstvu na nedavni prireditvi v domu JLA P. Nikolič

Civilna zaščita v sistemu SLO

Sestavni del sistema splošne ljudske obrambe SFRJ je tudi civilna zaščita, ki je najširša oblika organizirane dejavnosti pri pripravljanju in izvajanju ukrepov in akcij za zaščito in reševanje prebivalstva in materialnih dobrin ter ob naravnih in drugih nesrečah.

Civilna zaščita je kot organizacija za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin v vojnih razmerah priznana v mednarodnem obsegu. Ženevska konvencija leta 1948 vsebuje določbe o zaščiti žrtev v mednarodnih oboroženih spopadih. S to konvencijo so vojskujoče strani dolžne v vojni ravnati v skladu s določenimi merili in postopki pri zaščiti, prehrani, zdravljenju, oblačenju

in namestitvi prebivalstva na okupiranem ozemlju. Leta 1977 sta bila na mednarodni diplomatski konferenci sprejeta dva obsežna protokola, ki vsebujeta obširne humane odnose in nalogata vojskujočim se stranem da se v spopadih po teh ravna. Tu gre predvsem za prepoved tistih žrtev in trpljenja, ki niso nujno potrebne za dosego določenega vojaškega cilja.

Možnost izvajanja vojnih akcij in napadov s sodobnim orožjem po vsem ozemlju katerekoli vojskujoče se dežele, ne glede na njeno razsežnost in obliko, narekuje potrebo po dobro organizirani civilni zaščiti kot dejavniku splošne ljudske obrambe.

Adolf Ankon

Naš pogovor z Zdravkom Klanjščkom Zgodovina – delo in veselje

Zgodovina je težka, včasih prijazna, največkrat pa brezobzirna, saj je njena osnova težnja k resnici; resnica pa ni vedno rožnati vrt. In zgodovinarji so ponavadi ljudje, ki se morajo prekopavati skozi gore podatkov, zapuščeno preteklost, da bi po dolgotrajnem in trdem delu dobili delček pogleda v preteklost. Pa še takrat v resnici delo ni končano. Novi podatki in dokumenti že dognano dopolnjujejo, včasih pa tudi pokažejo dogodke v novi luči. Zato je to delo vedno živo, nikoli opravljeno in v tem je tudi njegov čar.

Pogovor z Zdravkom Klanjščkom sva začela z zadnje čase pogosto načenjano temo – o tem, kdaj bomo Slovenci dobili sintetično, se pravi zaokroženo delo, pregled zgodovine narodnoosvobodilnega boja. Kje najti avtorja, ki bi se lotil takšne naloge?

»V raziskovanju sodobne zgodovine je večni problem, kako obvladati še ne bo konca urejeno maso gradiva. Konkretneje je treba za obdobje NOB na Slovenskem opraviti še izjemno veliko dela: pregledati številne tuje arhive zunaj Jugoslavije (najmanj v petih tujih jezikih so pisani), še vedno so nedostopni sovjetski dokumenti. Poleg tega se postavlja vprašanje sposobnosti enega samega pisca za pisanje sinteze o NOB. Bilo bi pa krivično, če bi danes trdili, da ni bilo ob Mikuzevi zgodovini NOB v tej smeri pri nas nič storjenega. Eden od projektov, ki skuša bolj popolno zajeti obdobje NOB, je televizijska nadaljevalka o NOB na Slovenskem; pravkar končana zgodovina partije je tudi prispevek.« Nenazadnje je naš sogovornik tudi sam napisal zajeto knjigo Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945, v katero je strnil vse, kar je dognal v desetih letih trdega dela. Na tisoč sto petdesetih straneh je obdelal predvsem vojaško plat zgodovine NOB. Sedemnajst tisoč prodanih izvodov (visoka številka za slovensko tržišče) pa brez dvoma potrjuje, da Slovenca zgodovina lastnega naroda še kako zanima.

»Potem ko sem spisal prvo knjigo, je bilo dosti laže napi-

sati skrčeni pregled na 140 straneh za malo knjižnico NOV in POS.« Pa tudi knjigo, ki obsega 400 strani in je prvi celostni knjižni pregled o NOB na Slovenskem v srbohrvaščini, je napisal Zdravko Klanjšček v pičlih dveh letih – zraven drugega dela. Ob tem dodajmo, da razen enciklopedičnih stolpcev ni v tuje svetovne jezike prevedena še nobena knjiga-pregled o NOB v Sloveniji.

Včasih, ko so v družbenem razvoju težave, ko je ozračje naelektreno in začnejo tisti, ki so v tej družbi najbolj nestrpnosti, v ihtavem zaletu brskati po posameznostih iz naše nedavne preteklosti, se upravičeno jezimo, če ni takoj pri roki kratek in klen odgovor. Ampak zgodovinarji, tudi naš današnji sogovornik, vztrajajo pri svojem. Pravijo, da se raziskovanja zgodovine pač ne da prehitovati. In, četudi se zde nepoznavalcem manjše teme preveč obrobne za pregledno zgodovinsko obravnavo, se v resnici šele z množico drobnih obdelav poraja osnova za mozaično celotnejšo podobo nekega časa, z vsemi življenjskimi odtiski. Prav zato, nas je opozoril Zdravko Klanjšček, je za raziskovanje zgodovine narodnoosvobodilnega boja izjemno dragoceno delo, ki so ga opravili in ga še

opravljajo številni avtorji (tudi amaterji), ki so se lotili obdelave posamičnih tem: monografij brigad in drugih enot, medvojnih terenov OF, pa posameznih služb NOV in POS. Zato je na tem področju dosežen velik uspeh s knjižnico NOV in POS, v kateri je do nedavna izšlo že šestdeset knjig. Seveda to delo ni tisto,

Zdravko Klanjšček izroča tovarišu Titu svojo knjigo Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945. Fotografija je nastala 6. maja 1977. leta, ko je Josip Broz Tito obiskal vojašnico Ljuba Šercerja v Kranju.

čemu bi rekli »hrbtenica zgodovinskega raziskovanja«, je pa več kot koristno in tudi strokovno dovolj dobro opravljeno delo, ki je dopolnilo zgodovinskega raziskovanja v institucijah.

Iz vsega, kar bomo imeli zapisanega in zbranega v fragmentih, je poudarjal naš sogo-

Zdravko Klanjšček, polkovnik JLA, zgodovinar, višji znanstveni svetnik Vojnogotovinskega inštituta, izredni profesor za vojaško zgodovino na ljubljanski FSPN, dolgoletni predsednik in član zgodovinske komisije pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije, je pred dnevi praznoval svoj šestdeseti rojstni dan. Kot ljubljanski aktivist OF, interniranec v Gonarsu in kot primorski partizan, je po vojni kmalu stopil na pot raziskovanja narodnoosvobodilnega boja. Od leta 1951 je delal na Vojnogotovinskem inštitutu in prispeval velik delež k zbornikom dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni narodov Jugoslavije. Tako je tudi avtor prve in druge knjige (šestega dela) Zbornika doku-

mentov in podatkov o NOV jugoslovanskih narodov, pa avtor obsežnega dela Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945 in krajšega orisa z isto tematiko, ki je izšel v mali knjižnici NOV in POS. Poleg tega pa je prevedel več knjig o NOB v Jugoslaviji ter napisal vrsto razprav in člankov, zvečine s področja raziskovanja vojaške organizacije in strategije bojevanja. Njegova delovna miza je še vedno polna papirjev. Zdaj prebira rokopise različnih avtorjev, ki jih je dobil v recenzijo, drugič spet pripravlja članek ali razpravo za simpozij. Pravi, da mu pisanje ne gre zlahka od rok. Vsako misel rad večkrat pretehta in preveri. Zato pa se dela vendar ne izogiba; v veselje mu je.

rebiti še Mikuzevega pregleda o NOB na Slovenskem niso prebrali, da o Klanjščkovih zajetih knjigi niti ne govorimo. (Mimogrede bodi povedano, v njej se avtor nikakor ni izogibal tem »tabu« temam). »Seveda pa bodo morala biti nekatera poglavja še dosti bolj obsežna v knjigi oziroma delu, ki bo ožje obravnavalo samo narodno izdajstvo. In čas je že, da takšno delo pride med ljudi, kajti tisto, kar je na to temo nastalo doslej, so poleg Sajetove knjige le posamezni zapisi, ki so zvečine porazgubljeni med revijami.«

Zdravko Klanjšček je ob koncu najinega pogovora dodal še posebno misel o naravnosti svojega zgodovinarskega dela: vedno si prizadeva izpostaviti ključna vprašanja. Eno takšnih je v zvezi z narodnoosvobodilnim bojem na Slovenskem pomen Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Ta element je vedno izpostavljati tudi kot vojaški dejavnik NOB v Sloveniji.

O vestnosti zgodovinarskega dela pa... »S tem je tako kot z vsakim drugim delom. Komur je delo v veselje, čuti ob njem tudi notranjo stimulacijo. Seveda so pa tudi takšni, ki hodijo le v službo...« Vendar med temi slednjimi ni Zdravka Klanjščka, kajti zgodovina mu je bila vedno ne le delo, ampak tudi veselje; sicer se ne bi še danes, ko je že v pokoju, ubadal z njo.

B. Ž. J.

Pismo s pozdravi iz Sovjetske zveze

Pred kratkim je na uredniškovo mizo prispelo prijazno pismo kapitana Borisa Volčenka iz Sovjetske zveze, nekdanje komandirja čete 13. udarne brigade 14. divizije NOVJ. Tovariš Volčenko želi s pismom na pragu štiridesetletnice zmage nad fašizmom prek našega časopisa izraziti najiskrenejše želje, uspehov pri delu, sreče, blagostanja in zdravja.

Takole piše: Spoštovani tovariši uredniki! Ob bližajoči se 40-letnici zmage nad fašizmom v drugi svetovni vojni pošiljam vam, vašim družinam, sodelavcem in bralcem vašega časopisa najpriskrnejše pozdrave, vsem borcem narodnoosvobodilnega boja iz vseh republik Jugoslavije, katerih ogromni delež je v zmagi nad fašizmom in v osvoboditvi jugoslovanskih narodov izpod tujega jarma, pa še posebej iskren in topel partizanski pozdrav.

Jugoslovanski narod je prvi dvignil znamenje oborožene vstaje ob dnevu napada fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo. V začetku slabo oborožena partizanska vojska z Josipom Brozom Titom na čelu je prva na Balkanu in v Evropi prižgala baklo osvobodilnega boja ter s tem pokazala herojski primer boja z okupatorjem. Bakla je vzplamenela v narodnoosvobodilni boj vseh narodov Jugoslavije kot herojski vzor vsem drugim narodom sveta.

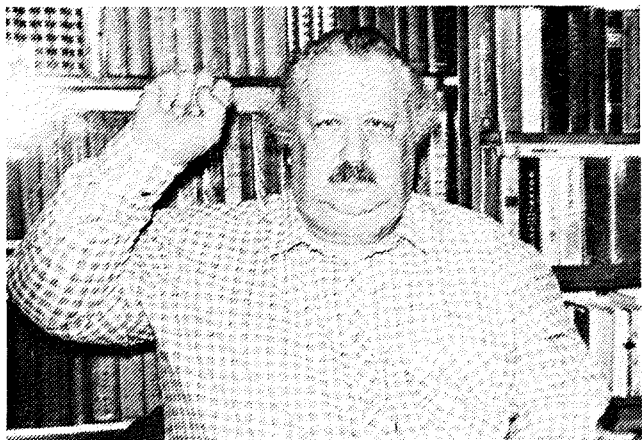
Plamen osvobodilnega boja iz tistih hudih časov je združil naše narode vse do današnjega dne in tudi danes lahko pomeni najlepši vzor narodnoosvobodilnim gibanjem podjarmljenih narodov vseh celin. Zelo veliko ceno so naši na-

rodi plačali za svobodo. Do današnjega dne so ostala pred očmi huda leta in dnevi, ko se je moral narod v mrazu, lakoti in ob pomanjkanju orožja bojevati z do zob oboroženim okupatorjem in njegovimi zavetniki.

Ko se mi leta nagibajo v jesen življenja, sem ponosen na to, da sem od 1. februarja 1943 pa do osvoboditve lahko sodeloval v vrstah narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, sestavljene iz njenih najboljših

ljudje ne bodo pozabili razdejavanja fašistov v okupiranih deželah in še dolgo bodo kot odmev slišali eksplozije bomb ter krike živih pokopanih tovarišev. To ni mogoče pozabiti in se tudi ne sme! Zato naj danes vsak mlad človek ve, vsak dan, kako drago je bila plačana izbojevana svoboda.

Dolgo, še zelo dolgo bodo gorele sveče v gozdovih in na poljih, kjer so bili ubiti očetje, babice, matere tistih, ki danes živijo v svobodni domovini.

Boris Sergejevič Volčenko se je rodil leta 1924 v Odesi, sedaj pa živi v Stavropolju

sinov in hčera tistih, ki jih je tlačil fašistični škorenj.

Tisoči in tisoči sinov in hčera, najboljših predstavnikov našega svobodoljubnega naroda, so žrtvovali svoja življenja v tem težkem boju za svobodo in neodvisnost vaše prekrasne domovine, kakršno imate danes.

Desettisoč povsem nedolžnih starcev, žena in otrok so odgnali v uničevalna in mučiteljska koncentracijska taborišča. Še številna desetletja

V zgodovini naših narodov je veliko skupnega tudi v številu zavojevalcev in v odstotku žrtv druge svetovne vojne. Zato nosi naše bratstvo svoje korenine v zgodovini, v vojnem času pa se je izkazalo v razumevanju in pomoči, izkazalo se je vse do današnjih dni, ko smo dolžni te vezi le še krepiti.

Neizprosni čas vsak dan izriva iz naših vrst bivše partizane in partizanke, vsak dan je število manjše, ne izriva pa žive

vezi med starimi bojnimi tovariši.

Bliža se pomemben datum v zgodovini človeštva – štiridesetletnica zmage nad fašizmom. Ob tej priložnosti se poklanjamo spominu vseh tistih zvestih tovarišev, ki so padli in niso dočakali današnjega dne, ker so svoja življenja žrtvovali za osvoboditev izpod fašizma. V spominu pa so tudi še živi bojni tovariši, prav ob tej priložnosti jim želimo izročiti iskrene pozdrave. Večina uživa zasluženo pokojnino, številni med njimi pa še vedno delajo in se trudijo po svojih močeh. Mislim na generalmajorja Jožeta Borštnarja, komandirja 9. korpusa NOVJ, ki živi v Ljubljani, generalpodpolkovnika Ivana Dolničarja, komisarja 13. udarne brigade 14. divizije, generalmajorja Aleksa Butaro iz Ljubljane, narodnega heroja Mirka Jermana in Vladimira Šenka tudi iz Ljubljane (op. red.: pisec ni mogel izvedeti, da je tovariš Šenk umrl), Martina Kumerja iz Šoštanj, profesorja Ivana Očaka-Dragojeviča iz Zagreba, polkovnika Djura Rokviča iz Beograda in še na številne druge, ki so s svojimi prizadevanji v boju pripevali k veliki zmagi nad fašizmom.

Naj ne bodo nikoli pozabljeni imena tistih, ki jih danes ni več med nami, naših bojnih tovarišev, in naj vsak dan služijo kot svetel primer sedanjemu in prihodnjemu rodu. Naj vedno plapolata zastava svobode in neodvisnosti, naj nikoli več ne stopi na vašo zemljo noga okupatorja in naj bo nad vami vedno čisto nebo! Naj vedno cvetijo rože na gomilah hrabrih sinov in hčera, ki so žrtvovali svoja življenja za svobodo in neodvisnost narodov!

Boris Sergejevič Volčenko
(Prevedla Živa Drole)

Novembrska hajka

Enajstega novembra 1944 je bila na območju Ločnice in Polhogrskih Dolomitov hajka, ki je terjala 15 življenj partizanov. V spomin na te hude čase se vsako leto zberejo bivši borci in aktivisti na tovariškem srečanju. Ob 40-letnici hajke je organizirala to srečanje ZB NOV Medvode. Zbrali so se v Sori pri Medvodah. Ko sem prišla mednje, je bilo že zelo veselo. Tovariši so sedeli okoli miz, se pogovarjali, z odra je veselo odmevala harmonika. Veliko je bilo smeha in obujanja spominov.

Miha Erjavec-Vid se je takole spominjal hajke: »Nemci so celo leto zbirali podatke od dezerterjev in ujetnikov. Ko so me ujeli, sem pri njih videl natančno zrisano specialko. Samo za tiskarno na tem območju niso vedeli. Hajka me je zatekla v Ločnici. Bil sem sekretar okrajnega odbora OF. Tu so bili še okrajni komite SKOJ, zveze mladine, okrajna gospodarska komisija, kurirska postaja in obveščevalni center. Skupno je bilo 50 ljudi. Ko se je daniilo, so začeli lajati psi. Najprej se je začelo v Studenčah, potem na Osolniku. Na Osolniku smo zagledali Nemce. V kolonah so se spuščali v Ločnico. Najprej so odkrili kurirsko postajo pod Studenčami in mladinsko postajo nad Rakovnikom. Mi smo se umaknili iz bunkerja in ves čas čakali pripravljeni zunaj. Zvečer smo se spet umaknili v bunker. Med tovariši je vladala panika.«

Jože Bukovec je bil med hajko v bunkerju nasproti spodnjega Legastja. Napadli so jih z mitraljezi. Padel je tovariš Tober. Po robu so se umaknili na Hom. Ob 15. uri so jih spet napadli. V draško grapo so se spuščali brezglavo, s tovarišem Čivkom sta zlezla na smreko. Bila je že gosta megla in sovražnik ju ni opazil. Kasneje je bil Jože ranjen in poslan v bolnišnico v Cerkno. Jahal je na konju, ki je bil tudi bolnik in je tudi šel na zdravljenje v bolnišnico.

Tovariš Linke iz Škofje Loke je tisti večer mislil iti z Gabrom na Osolnik. Ker pa je bilo preveč snega, sta šla v župnijski hlev ležat na deteljo. Naslednje jutro sta se zbudila, ko so Nemci prišli po deteljo za konje. To ju je rešilo. Tovariš Zdravko Marinko-Matjaž se hajke dobro spominja. Kot mladinski aktivist je prišel v hribovsko vasio Studenčice. Vas je bila polna belogardistov. Pet kurirjev ga je vzelo s seboj v zemljanko. Zvečer pred hajko je začelo močno snežiti. Zjutraj je šel iz bunkerja do potočka, da bi pomil posodo, ko je zagledal kolono Nemcev. Na njegovo opozorilo so planili iz bunkerja vsi kurirji. Prebili so se v dolino, dva tovariša pa sta padla. Leono Gaber-Branko so med hajko ujeli. Edina ujetnica te hajke je preživela. Mučili in zasliševali so jo. Tudi Franc Križaj-Stefan se je skril med smrečice in se tako rešil.

Na srečanju vsak pripoveduje svojo zgodbo in doživetja. Spominjajo se tudi vseh 15 tovarišev, ki so padli v tej hajki.

Martina Hartman

Nova knjiga

Zgodovina Ljubljane

Pred nami je zbornik razprav, prispevkov za monografijo, gradiva s posvetovanja o zgodovini Ljubljane, ki je bilo 16. in 17. novembra 1983 v Ljubljani – združeno v kroniko mesta, v knjigo z naslovom Zgodovina Ljubljane. Velja pripomniti, da imamo prvič sklenjeno besedilo o zgodovini mesta, prvič opisan razvoj Ljubljane z različnih vidikov. Kljub bogati bari monografij in publikacij, tudi obsežnejših besedil, Ljubljana ni imela celotnejšega opisa svoje bogate, tudi za slovensko skupnost pomembne zgodovine. In vendar je bila Ljubljana eno najstarejših in pomembnejših mest na Slovenskem že v srednjem veku, središče slovenskega reformacijskega gibanja, dolga stoletja žarišče kulturnega in političnega življenja slovenskega naroda, mesto ljudskega odpora proti fašizmu in središče boja proti okupatorju,

središče socialistične revolucije, glavno mesto republike in ne nazadnje – mesto heroj.

Ljubljana je vedno privlačevala raziskovalce, še posebej v zadnjih dveh desetletjih so nove raziskave prispevale k poznavanju ljubljanske zgodovine. Dvajseto zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Ljubljani leta 1980 je razkrilo še številna neraziskana vprašanja, zlasti iz novejšje zgodovine mesta. Že spomladi istega leta pa se je na pobudo Zgodovinskega arhiva Ljubljane in Mestnega muzeja začela akcija za pripravo celostne zgodovine Ljubljane v eni knjigi. Pridružila sta se še Zgodovinsko društvo Ljubljana in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja. Delo pri monografiji Zgodovina Ljubljane v eni knjigi so nato podprli tudi skupščina mesta Ljubljane, ljubljanska kulturna skupnost in

mestna raziskovalna skupnost.

Sadovi truda so se pokazali v strnjenih 595 straneh knjige, ki je pred kratkim izšla v nakladi 800 izvodov, založila pa sta jo časopis za slovensko krajevno zgodovino Kronika ter Zgodovinsko društvo Ljubljana. Na njenih straneh je povezano celotno obdobje razvoja Ljubljane od arheološke dobe oziroma od stare Emone pa vse do šestdesetih let sedanjega časa. Ob sintetično napisanih poglavjih je še veliko nadrobnejših obravnav z različnih strani življenja tega mesta, saj so pri snovanju knjige sodelovali strokovnjaki z različnih področij: arheologi, etnologi, glasbeniki, klasični filologi itd.

Med osmimi poglavji knjige je sedmo v celoti namenjeno obdobju narodnoosvobodilnega boja v Ljubljani. Za kar obsežen pregled tega obdobja je poskrbel Tone Ferenc. O organizacijskem razvoju KPS v Ljubljani od aprila 1941 do septembra 1943 piše Vida Deželak, o množični obveščevalni službi do kapitula-

laciji Italije pa Irena Mrvič. Srečko Brišar je zbral fragmente iz poročil množične obveščevalne službe VOS OF v Ljubljani v obdobju med dvainštiridesetim in triinštiridesetim. Damjan Guštin je opisal nekatere vidike vključevanja ljubljancev v partizanske enote v prvi polovici leta 1942. Poglavje končuje Anka Vido- vič-Miklavčič s prikazom narodnoosvobodilnega gibanja železničarjev v ljubljanskem železniškem vozlišču med 1941 in 1943.

Ferdo Gestrin pripominja v uvodni besedi, da zbornik, kljub temu, da je najboljše delo o zgodovini Ljubljane doslej, le še ni popoln, da so vrzeli, ki čakajo na zgodovinsko obdelavo. Tako jim na primer ni uspelo dobiti sintetičnega pregleda medvojnega obdobja niti ne zajeti vseh problemov iz revolucionarnega narodnoosvobodilnega boja. Toda te pomanjkljivosti niso tolikšne, da bralci ne bi radi segli po njej, in morda so ravno tolikšne, da bodo le še spodbudile raziskovalce.

Živa Drole

Zbornik Med Bočem in Bohorjem

Skupščini občine Šentjur pri Celju in Šmarje pri Jelšah sta izdali zbornik z naslovom Med Bočem in Bohorjem, ki obsega 870 strani. Ilustriran je z 29 barvnimi slikami in nad 100 črno-belimi fotografijami.

Revolucionarnemu gibanju in narodnoosvobodilnemu boju so avtorji posvetili izjemno pozornost, saj so mu namenili 276 strani, kar je skoraj tretjina zbornika.

Ivan Križnar je zelo plastično osvetlil Titovo bivanje in delovanje na Kozjanskem, pokojni France Fijavž pa Nastanek in delovanje komunistične partije v obeh občinah ter delovanje izredno naprednega Društva kmečkih fantov in deklet. Isti avtor je tudi napisal zelo pregledne življenjepisne narodnih herojev, ki so bili rojeni ali so delovali na tem področju. Tone Ferenc je na 32 straneh prikazal nemško okupacijo z ureditvijo civilne uprave in njene organizacije, povezane z delom orožništva in policije kot oboroženih izvršnih organov civilne uprave. Stane Mrvič je prikazal Kozjansko v NOB, nadalje partizansko saniteto in partizansko šolstvo. Po podatkih obeh OO ZZB je Miklavž Liška na kratko napisal življenjepis vseh 782 žrtev fašističnega nasilja v teh krajih. Na 13 straneh so nanizana vsa spominska obeležja, razporejena po KS obeh občin. Seveda je člankov s tematiko iz NOB še več. Poleg revolucionarnega gibanja in NOB so v zborniku prikazani ljudje in pokrajina

tega območja, nadalje vse združeno delo, obrtništvo, zdravstvo in socialno skrbstvo, šolstvo in kultura itd.

Ernest Rečnik

V muzeju 15. maj na Poljani

Hrastova domačija na Poljani pri Prevaljah bo od leta 1986–1990 preurejena v Muzej 15. maj. V njem bo stalna razstavna zbirka o sklepnih bojih enot NOVJ leta 1945. Ta stalna razstavna zbirka bo obsegala okrog 80 m² razstavne površine. Za pripravo te zbirke in prostora, kjer bo tudi pouk, skrbi poseben odbor. Nosilec priprav omenjene stalne razstavne zbirke pa je Koroški pokrajinski muzej revolucije v Slovenj Gradcu. V muzeju v Slovenj Gradcu so doslej že zbrali in uredili okrog 500 fotografij in drugih dokumentov o sklepnih bojih 1. 1945 na našem območju. Pri zbiranju tovrstnega gradiva pa muzeju v Slovenj Gradcu pomagajo

tudi osrednji muzeji revolucije republik in pokrajin. Muzej 15. maj naj bi odprli na Poljani maja 1990. leta oz. v počastitev 45. obletnice naše osvoboditve.

V počastitev 40. obletnice osvoboditve oziroma za osrednjo proslavo, ki bo 18. maja letos na Poljani pri Prevaljah, Koroški pokrajinski muzej revolucije v Slovenj Gradcu pripravlja razstavno zbirko o sklepnih bojih leta 1945, ki bo zajemala okrog 200 fotografij in drugih dokumentov.

Razstavo so omogočili: Kulturna skupnost Slovenije v Ljubljani, Občinska kulturna skupnost Ravne na Koroškem in skupščina občine Ravne na Koroškem. Adolf Ankon

Proslava na Poljani v znamenju miru

Novi spomenik v kiparjevem ateljeju

Letošnja osrednja slovenska in ena od dveh velikih zveznih proslav (prva bo ob obletnici preboja na sremski fronti) bo 18. maja na Poljani na Koroškem. Tam se je v dneh med 14. in 15. majem 1945. odigrala zadnja evropska bitka v drugi svetovni vojni. Geslo te proslave kakor tudi vse leto potekajočih prireditev v koroški regiji je Svoboda in miru.

Kjer se odcepi cesta proti Holmcu, stoji na Poljani spomenik, ki opominja popotnika na zadnje boje v drugi svetovni vojni. Nekaj korakov stran bo do velike proslave nared nov spomenik, katerega vsebina se s prvim povezuje – spomenik miru in svobodi, ki ga je izoblikoval akademski kipar Stojan Batič. Ves tisti prostor pa bo postal spominski park Miru in svobodi, so se odločili delovni ljudje in občani ravenske občine. V njegovem okviru bo urejen tudi Muzej 15. maj in izdelali bodo programe kulturnih ter športnih aktivnosti.

Predvideno je, da bodo Korošci v sodelovanju z RKSZDL poskrbeli za osrednji kulturni program ob veliki proslavi, medtem ko bo slavnosti govornik član predsedstva SFRJ Stane Dolanc.

Operni pevci, udeleženci NOB

Ladislav Rakovec, sedemdesetletnik

Operni tenorist Ladislav Rakovec slavi te dni sedemdesetletnico svojega življenja in dela. Rojen v Ljubljani (7. marec 1915) v napredni družini očeta Ladislava, Maistrovega borca, je preživel večji del svoje mladosti

zaradi očetove službe v Mariboru. Kot dijak klasične gimnazije in trgovske akademije je bil velik prijatelj lepega petja in hud nasprotnik nemčurstva. Prepevati je začel v zboru trgovske akademije, ki ga je vodil prof. Vasilij Mirk, znani slovenski skladatelj. Na njegovo pobudo se je vpisal na ljubljanski konservatorij, kjer je študiral solopetje pri

mojstru Juliju Betettu, dokler se ni začel solistično uveljavljati pri radiu Ljubljana in na koncertih.

Svoj prvi angažma je podpisal v ljubljanski Operi, kjer je bil sprva zborist, kasneje pa je začel peti manjše operne vloge. Prej se je uveljavil tudi v Sentiakobskem gledališču kot dramski igralec. V Ljubljani je bil med študijem povezan z napredno inteligenco, družil se je z Mrzelom, Pirnatom, Kiauto, Robom in drugimi. Z njimi je odšel ob nemškem napadu na Jugoslavijo med prostovoljce in na njihovo pobudo se je povezal leta 1941 z Osvobodilno fronto. Še istega leta je odšel v partizane, po izdajstvu pa so ga kot partizanskega kurirja ujeli Italijani, ga zaprli, mučili in obsodili na do smrtne ječe. Kazen je prestajal v ječah Castel Franca in Parme. Tam je v izredno hudih razmerah ustanovil pevski zbor in oktet in po izpovedi takratnega partizanskega sekretarja Ljubana Jakšeta ujdignil ugled in moralno jugoslovanskih zapornikov. Za svoje delo v medvojnem obdobju je bil odlikovan z redom zaslug za narod in redom za hrabrost. Na začetku leta 1944 so ga zaradi bolehnosti in razpusta političnih jetnikov vrnil

v Ljubljano, kjer se je takoj spet povezal z aktivnim delom Osvobodilne fronte. V Ljubljani je bil zaradi prepovedi okupacijskih oblasti angažiran le v Opernem studiu. Zaradi lepega glasu – medtem se je prelevil iz baritonista v tenorista – se je začel uveljavljati v pomembnejših vlogah.

Po osvoboditvi je bil na povabilo ravnatelja mariborske opere Antona Neffata angažiran v sezoni 1946–1947. Postal je eden vodilnih pevcev v mariborski Operi. Odpel je vrsto opernih vlog: naslovno vlogo v Faustu, Princa v Rusalki, Janka v Prodani nevesti, Alfreda v Traviati, Rudolfa v La Bohème, naslovno vlogo v operi André Chénier. Najbolj je osvojil mariborsko občinstvo kot edinstveni Canio v Glumacihi.

Pel je še v osiješki in sarajevski Operi in se ob upokojitvi vrnil spet v Maribor, ki mu je daroval svoje najboljše in najzrelejšje umetniško obdobje. Bil je eden najbolj vztrajnih in zagnanih pionirjev, ki so pomagali postavljati temelje za stalno poklicno opero v Mariboru.

Med tistimi slovenskimi opernimi pevci je bil, ki so med okupacijo vedeli, kje je njihovo mesto: na pobudo igralca Sentiakobskega gledališča Ernesta Eyperja sta odšla s Stanetom Severjem v partizane, kjer pa so ga po izdaji zaprli Italijani. Doživel je težko pot političnega zapornika. In ravno pesem, ki jo je prepeval med temnimi zidovi italijanskih ječ, mu je dala moč, da ni klonil v najtežjih trenutkih in da je preživel.

Dušan Mevlja

V znamenju boja in dela

Janko Kuster je eden izmed tistih Mariborčanov, ki so svojo življenjsko pot prepletli z bojem za svobodo, za napredno in bogato mesto ob Dravi. Današnji Maribor že dolgo ni več tisti nekdanji precej nemški in nemčurski Marburg, kot je bil pred prvo svetovno vojno in kot je znova vsaj navidezno vzplamtel po okupaciji leta 1941. Družina Kuster pa je bila ena izmed tistih mnogih zavednih družin, ki so k spremembi prispevale, kar so mogle.

Janko Kuster-Korošec je bil eden izmed najstarejših koroških in štajerskih partizanov, dve desetletji prej pa odločni Maistrov borec za slovensko Koroško, borec za svojo domovino, saj je bil doma iz Zitare vasi pri Železni Kapli. Po plebiscitu je moral čez mejo v Jugoslavijo, tako se je njegov sin Janko rodil 21. marca 1925 v Mariboru. Pripadal je generaciji, ki se je kalila že v šolskih letih v nenehnih spopadih z nemškimi someščani, ki so vedno bolj dvigali glave zlasti po prihodu Hitlerja na oblast in še bolj po priključitvi Avstrije k rajhu. Tako se je komaj šestnajstletni dijak Kuster zgasil aprila 1941 med prostovoljce, še prej pa je bil 27. marca med tistimi najbolj odločnimi, ki so predrlj policijski kordon in med velikimi demonstracijami proti podpisu trojnega pakta razbili okna na nemškem konzulatu na

Grajskem trgu. Prosto-voljstvo v aprilski vojni se je neslavno končalo kot vsa starojugoslovanska vojska, mladi dijak pa je bil po okupaciji tudi zaradi starih računov z mariborskimi Nemci in nemčurji izključen iz vseh srednjih šol v državi. Že aprila je moral pobeigniti za očetom v Ljubljano, po nalogu OF pa se ji junija 1941 vrnil v Maribor. Vključil se je v ilegalne skotske akcije in ponoči 20. julija 1941 skupaj z Maksom

Čepičem padel v gestapovske roke, 23. avgusta pa je bil v prvem transportu za Mauthausen. Zaradi svojih političnih ciljev je rajh spomladi 1942 izpustil več skupin internirancev s slovenske Štajerske, tako je prišel med drugimi na svobodo tudi Janko Kuster. V svojem telesu je takrat uspel prinesiti iz taborišča del pretresljivih risb slikarja Jožeta Po-

lajnika. Junija 1943 je postal borec Koroškega bataljona, potem Šlandrove brigade in nazadnje 12. SNOUB Štajerske. V partizanskih enotah je opravljal vrsto dolžnosti od političnega delegata voda, vojaškega tožilca brigade do operativnega oficirja v štabu 15. divizije. Decembra 1944 je bil poslan v vojaško pilotsko šolo v ZSSR.

Mirnodobska leta Janka Kustra so potekala in še vedno tečejo v znamenju dela za razvoj Maribora. Bil je eden izmed tistih zanesenjakov v dobrem smislu besede, ki so ustvarili mariborsko univerzo. Janko Kuster je predaval na VPS od njene ustanovitve leta 1960, dolžnost glavnega tajnika Združenja višjih in visokih šol pa je opravljal od leta 1964 do 1974, ko je bil invalidsko upokojen. Za njegovo družbenopolitično delo, pa naj gre pri tem za ogenj, ki je zaradi potreb gospodarstva postavil na noge drugo slovensko univerzo ali za odločnost in pogosto tudi spretnost, ki je bila potrebna, da so v Mariboru drug za drugim zrasli novi študentski domovi, ali pa za pravila igre mednarodnih odnosov, ki so potrebna pri vodenju slovenske delegacije pri mednarodnem simpoziju Modinci, vedno je za Janka Kustra značilna posebna svojevrsna energija, ki je včasih videti kot neizčrpna, kar pa že zaradi zakonov narave ne more biti. Borec in pravnik Kuster pripada generaciji, ki je imela boj in delo za svoje življenjsko vodilo in nam daje veliko več, kot smo mogoče pripravljati kdaj pa kdaj priznati.

J. J. Š.

Kako so hrvaški partizani potovali v prvo vojno akademijo

V snežnih zametih Črne gore so mnogim zmrznile noge

Na jubilejno srečanje gojencev prve vojaške akademije, ki bo v soboto, 30. marca, v Domu JLA v Ljubljani, niso povabljeni samo partizani iz Slovenije, temveč tudi vsi iz drugih republik, ki se danes stalno živijo v Sloveniji. Znano je, da so slovenski partizani v Beograd potovali v treh skupinah, vsaka po svoji smeri. Podobno je bilo na Hrvaškem. Najlaže je bilo partizanom iz Slavonije, ker so se z letališča pri Daruvarju v Beograd odpeljali z letali (s tega letališča se je odpeljala tudi druga skupina iz Slovenije).

Upokojeni major Kasijan Pavić iz Debeljaka pri Zadru, ki živi na Kodeljevem v Ljubljani, je bil v tisti skupini gojencev, ki je potovala iz Titove Korenice prek Črne gore v Beograd. Vseskozi so potovali po osvobojenem ozemlju, pa vendar je bilo to potovanje zelo naporno. V snežnih zametih Črne gore so nekaterim zmrznile noge in ostali so brez prstov na nogi, nekateri brez nog. Prislunimo njegovim spominom:

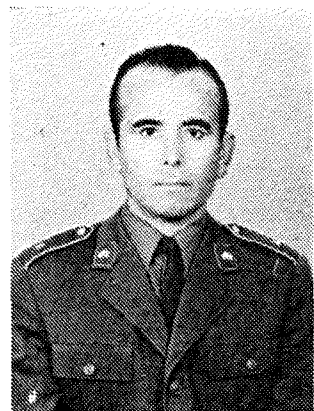
»Partizanom sem se priključil po kapitulaciji Italije; najprej sem bil v Severnodalmatinskem odred, potem v 6. brigadi 19. dalmatinske divizije. Po jesenski nemški ofenzivi leta 1943 smo prišli v Liko, kjer smo prišli v sestav 35. divizije kot njena tretja brigada. Bil sem mitraljezec v mitralješkem vodu in sekretar SKOJ v tem vodu.

Decembra 1944. leta smo napadli Korenico, ki se zdaj imenuje Titova Korenica. Nemce, ustaše in četnike smo gnali do Babinega potoka, ki pa ga nismo mogli zavzeti, ker je bil vojaško zelo utrjen z bunkerji in žičnimi ovirami. Pozno ponoči smo se umaknili v Vrelo pri Korenici. To noč sem bil dežurni v štabu bataljona in me je pomočnik zamenjal šele okrog tretje ure zjutra. Nisem še zaspal, ko me je pomočnik obvestil, da me politični komisar Mičo Rajenović nujno kliče v štab bataljona. Utrujen in zaspan sem se napotil v štab. V sobi so me čakali vsi štabni oficirji.

– Kaj pa je tako pomembnega, da me ne pustite vsaj uro

zaspati? – sem jih vprašal z nevoljo ter kančkom strahu, da sem morda storil kaj narobe. Odgovor je bil kratek in jasen: – Tovariš Pavić, za izkazane zasluge in hrabrost smo te izbrali in določili za gojenca prve vojaške akademije naše nove Jugoslavije. Šli boste v Beograd...

Sporočilo me je zbegal, da sem komaj pripomnil: – Hvala vam, tovariši, za zaupanje, toda jaz imam le šest razredov osnovne šole in se bojim, da bo učenje zame prezahtevno, preteško. – Oni pa: – Partija te je določila in njeni odločitvi se ne smeš upirati. – In tako naprej.

Kasijan Pavić

Zjutraj sem s še drugimi izbranimi tovariši prišel v štab 11. korpusa, ki je bil v Korenici, kjer smo dobili suho hrano in dokumente. Pred odhodom nam je sekretar SKOJ in mladine govoril o naši nalogi in težavah, na katere bomo naleteli na poti, zaželel srečno potovanje, uspeh v šoli in na svidenje po vojni.

Iz Titove Korenice smo krenili decembra 1944. leta, po hudem mrazu in globokem snegu. Star sem bil 20 let. Pot nas je vodila skozi Liko in preko Velebita do Obrovca, kjer smo prespali. Zjutraj, po zajtrku, smo nadaljevali do Knina, od tam pa z vlakom do Šibenika in naprej z ladjo v Split. Na komandi mesta Split so nam povedali, da so vsi, ki gredo v vojno akademijo v Beograd, v Dioklecijanovi palači (tudi tovariši iz 8. dalmatinskega korpusa).

Po treh dneh so nas z ladjo

odpeljali v Dubrovnik, od tam pa s tovornjaki proti Nikšiću. Kmalu so se začele težave. Slaba cesta je bila na mnogih krajih zasnežena in mi smo morali urno poskakati s tovornjaka ter z lopatami odstraniti sneg. Tovornjaki so vozili počasi, nas pa je zelo zeblo in smo komaj čakali, da pridemo do Nikšića. Nismo slutili, da nas najtežje šele čaka.

V Nikšiću smo bili dva dni. Cilj nam je bila Podgorica (zdaj Titograd). Po načrtu bi se morali do Titograda (Podgorice) odpeljati s tovornjaki, toda bilo je toliko snega, da je bilo to nemogoče. Rekli so nam namreč, da se bomo iz Podgorice odpeljali z letali v Beograd. Lep načrt, a nam je zaradi snega šlo vse po zlu. V hudem mrazu smo se po globokem snegu prebili do Nikšićke Župe. Na tamkajšnji komandi mesta smo dobili suho hrano in po nekajurnem počitku krenili naprej za Velje Duboko. Ker smo šli po nam neznan bližnji, so nam na komandi mesta Nikšićka Župa dali vodnike, ki bi nas morali do šeste ure zvečer pripeljati v Velje Duboko. Borci na čelu kolone so se zaradi globokega snega menjali.

Zdaj se je zgodilo tisto, česar smo se najbolj bali. Ob določenem času nismo prišli v Velje Duboko, temveč na Tribješ planino. Neke v tej bližini nam je pobegnil glavni vodnik, ki je edini poznal pot naprej. Njegov pomočnik je rekel, da ne ve, kako daleč je do Velje Dubokega, niti v kateri smeri je ta kraj. Potov pa sploh ni bilo, ker je bilo vse zasneženo in v teh dneh tod ni nihče hodil. Med tovariši je zavladovalo malodušje in preklinjaje organizacije potovanja. Ostre besede so bile izrečene, ker nam je grozila nevarnost, da bomo tod vsi zmrznili. Zaradi tega se je vodstvo naše skupine bodočih gojencev vojne akademije odločilo takole: Kdor želi, gre lahko sam ali v manjši skupini naprej do vasi. Morda bodo naleteli na kakšno hišo v tem temnem večeru. Jaz in še nekateri moji tovariši smo se odločili, da bomo noč prebili v eni od kolib na tej planini. Pred kolibo smo odstranili sneg in zakurili ogenj.

S kolibe sem snel vrata in legel nanje. Odeje nisem imel, pokril sem se s plaščem. Spal nisem, le dremal. Mnogi so noge iztegovali čim bližje ognju, jaz pa ne. Nekateri od teh so tudi blizu ognja zaspali in vsi ti so potem imeli hude posledice: ostali so brez prstov ali celo brez ene ali obeh nog.

Zjutraj, ko se je zdanilo, smo opazili, da je do vasi le pol ure daleč. V Velje Duboko smo ostali nekaj dni in čakali od komande iz Splita odgovor, kako naj se ravnamo. Odgovorili so nam: Vsi zdravi naj gredo v Podgorico (Titograd), nesposobni pa naj še nekaj dni ostanejo v vasi, potem pa jih bodo mladinci na nosilih prenesli v Podgorico. Tudi ta pot je nepozabna, kajti bila je silno naporna. Snega veliko, mraz pa vsak dan huji.

V Titogradu smo skoraj mesec dni čakali, da se bo vreme zboljšalo, da bodo lahko priletela letala in nas odpeljala v Beograd. Toda letališče je bilo zelo poškodovano zaradi nemškega bombardiranja in ga ni bilo mogoče v kratkem času, posebno v snegu, usposobiti za varen pristanež letal. Sledilo je navodilo, naj gremo peš naprej, ker ni druge izbire. In tako smo šli peš do Titograda skozi Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Prijepolje, Nove varoši, Čajetine do Užice (zdaj Titove Užice). Tu nas je pričakal predstavnik vojne akademije, od tod pa smo se z vlakom odpeljali v Beograd. Kako smo bili veseli, ko smo prispeli v vojašnice v Topčiderju.

Okoli dvanajstim tovarišem, ki so zmrznili na Tribješ planini, so v splitski bolnišnici porazali prste, nekaterim tudi del noge (ali pa še več). Že v vojni akademiji smo zvedeli, kako grozno so se namučili mladinci, ki so jih v takem mrazu po globokem snegu na nosilih prenesli do Titograda. Prenesli pa so jih veliko več kot dvanajst, kajti nekatere so zdravniki rešili in jim niso amputirali delov nog ali rok.

Res je, da smo hodili po osvobojenem delu domovine, toda naš pohod je bil veliko, veliko težji, kot se to da opisati v teh nekaj stavkih.

Jože Vidic

Vedno, kadar je bilo potrebno, je bil Valentin Leban zraven

Skromen in tih v samotni grapi

»V gneči in zmedu na ulici Drvarja je bilo možno le individualno, hladno obračunavanje. Prvega sem podrl in njegov bajonet je le mimogrede zadel in usekal prek čeljusti. Ampak za njim je bil brž drugi, ki je navallil name z bajonetom. V hipu sem izmaknil prsi in zadel me je le pod pazduho. Še danes se čudim, kako je to šlo. Moraš biti gibčen, hiter, elastičen. In prav tisto jutro sem bil lačen, da bi me odpihnili vsaka sapa. Toda v tistem odločilnem trenutku sem bil bister kot še nikdar...«

Tako je pripovedoval sedemkrat ranjeni 80-odstotni invalid Valentin Leban, ko sva se skoraj po pol stoletja spet dobila na njegovem domu v Gorenji Trebuši. Pravzaprav je njegov dom le uradno pod 2 uri oddaljeno Gorenjo Trebušo. V trgovino, na avtobus in drugo pa hodijo v Dolenjo Trebušo. Le pošta, šola, cerkev jih vežejo na katastrsko gorenjo stran doline.

Tinče pa, kot je pripovedoval z vso zagnanostjo, se nikdar ni čutil vtisnjenega v tisto grapo. Ne le zdajle z gostišči, veseljami in hropečo harmoniko, tudi druge, širše silnice so ga že nekdanj izvajljale v širši okoliš. Med te sodi njegova narodna zavest, ob kateri je našel prve somišljenike v takratni organizaciji TIGR. Načrti raznih akcij, polnih življenjske zagnanosti proti fašistom, so ga navdušili. Nema lokrat se je nam, sovaščanom izgovarjal s kakšno ljubezensko potjo po Idrijskem in Tolminskem, v resnici pa je zahajal na sestanke.

Zanj se je to končalo pred posebnim sodiščem v Trstu in z zaporom v zloglasnem Coroneu za cela tri leta in 3 mesece. Toda takoj se je ogrel za NOB. Ko je kot borec Gradnikove 10. julija 1943 napadal belogradistično postojanko nad Zirmi, je bil ranjen v nogo. Za las so ga izvlekli v zaklon in rešili pred belimi. Dolgo so ga nosili v vozili z volovskimi vpregami do bolnišnice na Rogu. Ko so mu končno dovolili vrnitev v enoto, si je zaželel možnosti novih bojev. Prav to se mu je obetalo v enotah, ki so branile Titov štab.

Veliko lepih spominov pripoveduje Tinče iz tistih enot, toda najbolj se spominja sovražnikovega desanta na Drvar. Na cesti med hišami, v popolni zmedu niso več vedeli, kdo in kaj je. Boj se je vnel le na dosego roke. »Kar potolkel sem prvega Nemca. Le njegov bajonet me je oplazil prek čeljusti. A že je bil drugi za njim. Tudi z njim sva oplela. Njegov dolgi nož, nastavljen v moje prsi, je zadel le mimo, pod pazduho. Toda v takem, kritičnem, moraš biti hiter, gibčen. Prav plesati moraš. A prav tisto jutro sem bil tako lačen, da bi me veter odpihnil. Pa vendar...«

Tisti z dvema ranama se ni umaknil iz boja. Obvezan je nadaljeval ples z drugimi. Vse za Tita!

Potem pa na Vis! Tam ga je čakalo presenečenje: tečaj za protitankiste. Sanjal je o tem! Vsa teorija o tankih in protitankovskih topovih, o strelivu, o kritju, izbiranju položaja, o merjenju, vse te naučene osnove so kaj kmalu koristile v praktičnih spopadih s sovražnikom. Preizkusil je italijanske, angleške in nemške protitankovske topove. Živo se spominja vseh otkov, le na Lastovu niso bili. Najbolj mu je ostal v spominu boj z ustaško divizijo na otoku Ston. Pričakali so jih in izbrali pravo mesto v ovinkih. Kar 48 granat je izstrelil.

Tudi na Pelješcu in drugih otokih je šlo trdo. Toda potem, ob pregonu sovražnika na celini, od Mostarja naprej pa v Bihaču ni imel sreče. Drobci granate so ga ranili na dveh krajih na glavi. Zavedel se je šele med belimi predpasniki. Tako je zamudil celo zmagovite majske dni s končnimi boji, ki se jih je veselil vsa leta.

Ko pa je ozdravel, je bil odpuščen. V njegovi osamljeni Trebuši je želel oživiti revolucionarni duh povojnega zaleta. Bil je predsednik borbevske organizacije v Gorenji Trebuši. Zdaj je vesel in srečen, če se ga sploh kdo spomni v tisti osamljeni grapi. Z ženo sta ostala sama. Kot vsi Trebušarji je skromen, tih, miren. Samo takrat, ko je bilo potrebno, nujno za obstoj naroda, pravice in svobode, samo takrat se je priključil tigrovcem in partizanom. Zdaj je to vse za nami. Celotno obljube za narodnega heroja je pozabil. Niti enkrat še ni šel v toplice, na morje ali kam drugam. So morda drugi še bolj potrebni, pravi skromno.

K. Makuc

CIRIL ZUPANC

Primorska partizanska družina

Cotičevi s Tabora

Prav tedaj so se namreč v Vidmu in sploh v Furlaniji zbirale vojaške enote za veliko ofenzivo proti primorskim partizanom v Posočju. Nekaj pogovorov so imeli člani KPI s protifašisti v Furlaniji, kaj več pa tedaj ni bilo možno doseči. Mesec dni je četa vzdržala na tem terenu, in da ne bi bila razbita ali uničena, se je proti koncu aprila vrnila v taborišče na Vugovo planino v Sabotinu. Ustavila se je za nekaj dni in nadaljevala pot čez Kanalski Kolovrat (tedaj Idrijsko). Okrog 5. maja 1942. leta se je na Fonih pridružila 1. in 3. bataljonu Gradnikove brigade. Ko se je 14. in 15. maja brigada na Miji formacijsko uredila, je Iztok postal politični komisar 3. čete 3. bataljona. Na Miji je Iztok Mirka Bračič seznanil z delovanjem Partizanske italijanske čete, ki je bila sedaj uklinjena in porazdeljena v treh bataljonihih brigade. Dočakali so kapitulacijo Italije in bili kasneje razporejeni v italijanske vojaške enote pri 9. korpusu.

Dne 18. maja 1943. leta se je brigada ves dan bojevala na Stolu, to je med Kobariдом in Trnovim pri Kobariду. V noči na 19. maj se je brez boja izvila iz italijanskega obroča, tako da je med Trnovim in Srpenico prekorčila cesto in Sočo, se povzpela v južno pobočje Polovnika in se ustavila nekje pri Krasjem vrhu. Ko je brigada tam počivala, je bil Iztok imenovan za političnega komisarja 3. bataljona.

Trije bratje kratke čas spet skupaj

Nekako sredi aprila 1943. leta se je Mirko Bračič nekaj dni zadrževal pri Trnovski četi, ki je tedaj taborila v Nadrti pod Kozjimi stenami v Trnovskem gozdu. Tiste pomlad je ta četa dala vodnike in spremstvo za več skupin neoboroženih novincev, ki so jih prek Javornika in skozi Hrušico pospremili na Notranjsko. Bračič je tedaj tu Martinu Greifu-Rudiju dal posebno nalogo. S komandirjem čete Alojzom Cotičem-Borisom sta odbrala 15 borcev, ki jih je prevzel Rudi. Dobil je nalogo, naj do Bovškega izpopolni in utrdi kurirske karavle tako, da jim po potrebi iz svoje skupine doda po enega ali dva borca, s tremi ali 4 borci pa pride v okolico Trbiža, kjer naj se poveže s protifašisti, pridobi zaupnike OF in zaneti odporiško gibanje. Okrog 20. aprila je ta Rudijeva skupina odšla na pot. Do Strmca na Predelu je Rudi prišel s tremi ali štirimi borci. Od tod je ta mala skupina prešla na Rabeljsko stran in se utaborila v neki gozdarski koči nad dolino Mrzle vode. V vasi Mrzla voda, nekako na sredi poti med Rabljem in Trbižem, je Rudi pri gostilničarju organiziral sodelovanje. Po nekaj dneh je bilo vse to izdano in skupina se je morala umakniti. Rudijeva spremljevalca Slavko Cotič-Bojan in Vinko Kosovel sta s pomočjo rudarjev s Strmca prišla po rudniškem rovu v Log pod Mangartom, Rudi pa je

pribežal v Rezijo in se skozi Učejo šele proti koncu junija vrnil na Tolminsko.

Proti koncu maja sta Slavko Cotič-Bojan in Vinko Kosovel prišla do Gradnikove brigade, ki je taborila na planini Na Prodih. Tu sta Mirka Bračiča seznanila s potovanjem in dogodki Greifove skupine.

Gradnikova brigada je tedaj sprejela tudi nekaj skupin borcev Gregorčičeve brigade, ki so se umaknili iz Beneške Slovenije, kamor je brigada odšla 10. maja. Ko se je tako v Gradnikovi brigadi sedaj zbralo že nad 40 borcev Gregorčičeve brigade, je Mirko Bračič imenoval Jožeta Cotiča-Iztoka za političnega komisarja Gregorčičevega bataljona. S to skupino gregorčičevcev ga je poslal v Trnovski gozd z nalogo, naj tam zbere še druge skupine gregorčičevcev in tako znova formira bataljon Gregorčičeve brigade. Tej skupini sta bila dodeljena tudi Bojan in Vinko. V začetku junija je Iztok s skupino odšel iz taborišča Gradnikove brigade. Po kurirski zvezi je v tednu dni prišel za Kucelj v Trnovskem gozdu, kjer se je skupina uredila v taborišče. Povezali so se s terenskiimi aktivisti OF v Vrtovinu, Ozeljanu in na Vogrskem. Kmalu so prišli še drugi borci bivše Gregorčičeve brigade in tudi nekaj novincev. Do konca junija 1943. leta je Gregorčičev bataljon že imel kakih 140 borcev.

Alojz Cotič-Boris je bil v Trnovski četi sprva borec. Kmalu je postal komandir voda in nato namestnik četnega komandirja. Ko je komandir Janko Premrl-Vojko februarja 1943. leta smrtno ranjen umrl, ga je nasledil namestnik Boris. Tisto zimo je četa taborila v gozdarski bajti na Brinovem griču v Koševniku, po Vojkovi smrti pa se je premaknila globlje v Trnovski gozd, v rajon Nadrt, Tisovec, Kozje stene. Boris je bil kot komandir Trnovske čete uvrščen v 1. bataljon Gregorčičeve brigade, ko se je ta formirala v aprilu. V njenem sestavu se je udeležil pohoda in bojev v Beneški Sloveni-

ji maja 1943. leta. Pri umiku iz Beneške Slovenije je z večjim delom svoje čete ob koncu maja prišel v Vipavsko dolino. Tako je v juniju tudi on s svojo četo prišel v Gregorčičev bataljon, ki ga je v Trnovskem gozdu zbral njegov brat Iztok. Bratje Iztok, Boris in Bojan so bili spet za krajši čas skupaj.

Dne 22. junija je večja skupina tega bataljona v Razorih pri Mrzli Rupi postavila zasedo fašistični enoti, ki se je iz Idrije peljala proti Mrzli Rupi z namenom, da terorizirajo prebivalce. Petnajst fašistov so pobili, 5 pa se jih je rešilo. Niti eno vojaško terensko vozilo in zaplenili 3 strojnice, 16 pušk, 19 pištol, nekaj streliva in druge opreme. Nekoliko kasneje so alpinci napadli ta bataljon v taborišču za Kuceljem. Z odločnim protinapadom so borci odbili alpinski napad. Žrtev niso imeli, le premaknili so se v drugo taborišče v Trnovskem gozdu.

Pri tem bataljonu je bil tudi Ivan Trušič-Iztok. Bil je politični komisar Gregorčičeve brigade, od katere se je sedaj tu zbral njen 1. bataljon. Proti koncu junija je v bataljon prišel Anton Milčič-Marko, ki je bil postavljen za bataljonskega poveljnika. Bataljonski politični komisar je ostal Jože Cotič-Iztok. Tedaj je ta bataljon postal 4. bataljon Gradnikove brigade in je kot brigadna predhodnica prve dni avgusta 1943. leta odšel mimo Javornika in skozi Hrušico na Notranjsko.

Pred odhodom Gradnikove brigade na Notranjsko je poveljstvo Primorske operativne cone sklenilo tu ustanoviti Primorski odred. Ivan Trušič-Iztok je kot politični komisar tega odreda iz 4. bataljona Gradnikove brigade odbral več borcev za formiranje novega odreda. Med temi borci sta bila tudi brata Cotiča: Boris in Bojan. Boris je ostal komandir čete v 1. bataljonu tega odreda, Bojan pa je postal kurir pri štabu odreda.

O bojih Jeseniško-bohinjskega odreda pred štiridesetimi leti

Stara Fužina ni pogorela

Po sestanku aktiva borcev Jeseniško-bohinjskega odreda, ki je bil 5. marca letos v Domu JLA v Ljubljani, smo se po stari navadi vsi še zbrali ob kavi. V pogovoru se je spomnil Leban, tako rečemo našemu bivšemu komandantu Jeseniško-bohinjskega odreda Ivanu Lebanu, na obletnico. Skoraj bo štirideset let, kar je naš odred bojeval zadnji pomembni boj v osvobodilnem boju.

Fantje, ki imajo sedaj že okoli 60 in več let, so se zamislili. Pred nami so oživele že skoraj obledela slike iz pred štiridesetih let, ko smo kot mladi fantje in dekleta živeli v Stari Fužini ob lepem Bohinjskem jezeru. Od tam smo hodili na vsakdanje akcije proti sovražniku. Spomnili smo se, kako smo minirali železnico, ceste, telefonske in električne napeljave, kako smo zasedali uničevali sovražnika in še veliko drugega. V starem gradu ob hudičevem mostu smo imeli štab odreda, 1. in 2. bataljon pa sta varovala vse dohode od Stare Fužine, našega osvobodjenega ozemlja. Zaradi še boljšega obveščanja smo bili tudi telefonsko povezani z Uskovnico, in celo z Bohinjsko Bistrico. Tako smo vedno in ob vsakem času vedeli in zvedeli, kaj dela sovražnik. To je sicer zelo površen opis položaja, saj vsak ve, da ni bilo tako enostavno uničevati sovražnika.

Bilo je že v marcu 1945, ko je sovražnik že bežal z okupiranih ozemelj. Trdno pa je branil položaje, prek katerih bi se moral umikati v Nemčijo. To je bilo ozemlje, ki ga je branil 9. korpus NOV. Med glavnimi boji v veliki ofenzivi proti 9. korpusu je sovražnik pustil naš odred bolj ali manj na miru. Zadnja ofenziva je bila zares huda in ostra in nekaj enot 9. korpusa, med njimi tudi del 19. brigade in Tržaške brigade, se je umaknilo pred premočnim sovražnikom v naš bohinjski kot.

Sele na koncu ofenzive na Primorskem so Nemci z vso silo poskušali napasti tudi naš odred in ga pogrnati v hribe. Tudi nismo dopustili,

da bi nas presenetili. Naša obveščevalna služba je dobro delala, in tako smo zvedeli, da se je v noči med 3. in 4. aprilom zbralo v Bistrici veliko nemških vojakov iz različnih vojaških enot. Med njimi so bile tudi esesovske policijske enote za dresiranje psov na Bledu. Med Nemci so bili tudi domobranci iz postojanke Jarše pri Bledu in nemške enote z Jesenic in iz Bohinjske Beke. Vsi so imeli nalogo prodreti po cesti do sv. Janeza in od tod v Staro Fužino, del skupine pa prek Broda in Senožet v Srednjo vas. Naslednja močna skupina naj bi prodrla iz Radovne na Pokljuko in nam od tam prišla za hrbet, Nemškim vojakom je bilo ukazano, naj poberejo po vaseh čim več živine in hrane in nato požgejo partizanske vasi, predvsem Staro Fužino, zibelko partizanstva v bohinjskem kotu.

Ko so prišle med ofenzivo v Bohinj enote Tržaške in Kosovelove brigade in komanda gorenjskega vojnega področja, je bil za vse te enote ustanovljen skupni operativni štab. Leban, komandant Jeseniško-bohinjskega odreda je bil imenovan za komandanta tega štaba. Ta je že pred 4. aprilom 1945 razporedil vse enote tako, da bi lahko zavrnili sovražnikov napad. Ko je odredni štab zvedel od svojega obveščevalnega centra, kdaj bodo Nemci napadli, je takoj opozoril vse enote, vaščanom pa je naročil, naj se z živino in najnujnejšim premoženjem zberejo v Stari Fužini, od koder so se pod zaščito odreda umaknili na Voje. Boji so potekali vzdolž ceste, vse do mostu pri sv. Janezu. Nemci so prišli do njega, ker Tržaška brigada, ki je branila te položaje, ni vzdržala velikega pritiska na njihove položaje. Umaknili so se proti Ukancu in se prek Komne vrnili na Primorsko.

Nemci so prišli do mostu. Podprti z mitraljezi in minometi so štirikrat jurišali čezenj. Vendar na drugo stran niso nikoli prišli. Vse njihove poizkuse so odbili naši borci, ki so se vgnezdili

med Mostnico in Savo. Naši mitraljezi z dobro utrjenimi položaji v bunkerjih in strelskih jarkih niso dovolili Nemcem prehoda čez most, so poizkušali še pod mostom. Hoteli so prebresti Savo, vendar so jih naši mitraljezi opazili, jih nekaj pobili in ranili. Tako so zavrnili tudi te. Ostrorelci in posamezni dobri strelci pa so z vzpetin na severni strani Save med Senožetmi, Rudnico in sv. Janezom Nemcem preprečevali, da bi hodili po vaseh in plenili hrano in živino.

Ko je bilo očitno, da sovražnik ne bo več poskušal

prodreti prek Senožet, je odredni štab odpoklical od tam del zasede in je poslal četo 1. bataljona pod poveljstvom komandanta bataljona Žnidarja okoli jezera, tako da je lahko napadla Nemce v hrbet pri hotelu Bellevue, torej tam, kjer bi morala biti Tržaška brigada. Medtem je del zasede s Senožet že prišel na položaje pri sv. Janezu. Skušal se je približati prednji bojni črti po strugi Mostnice, vendar mu to zaradi hudega obstreljevanja ni uspelo. Zato so se borci vrnili med hiše v Staro Fužino in se prek fužinskega polja prebili posa-

Jeseniško-bohinjski odred v Stari Fužini

Moj spomin na Jelenov žleb

Proti koncu ofenzive v Suhi krajini marca 1943 so naše brigade zavzele položaje na malem grebenu pod Veliko goro pri Ribnici. Moja prva četa drugega bataljona je bila na najvišji točki grebena pri vasi Zadolje. Naša naloga je bila opazovati premike italijanske vojske v Ribnici in okolici, topništvo, napredovanje italijanskih enot proti našim položajem in drugo. Občasno je prišel k nam pomočnik političnega komisarja brigade Jože Borštnar. Poročali smo mu o premikih sovražnikove vojske. V naši opazovalni trojki sta bila še Viktor Čibej s Predmeje in Jože

Vrečar-Viktor iz Lavrice.

Italijani so nas ves čas srdito napadali, uporabili so tudi letalstvo. Proti večeru je boj prenehal. Nekoliko smo se odpočili, dobili smo tudi skromen obrok zelja. Bili smo utrujeni, lačni in neprespani, ko je prišel ukaz za premik. Krenili smo navzgor po strmi gozdni Ruževevi poti proti Jelenovemu žlebu. Nosili smo tudi ranjence. Ponoči je bilo to še mnogo težje. Okoli 9. ure zjutraj smo prišli pod vrh Bele stene. Dobili smo ukaz za počitek. Nismo se še dobro namestili, ko smo za slišali rafale strojníc. Neprijetno nas je presenetilo. Hi-

tro je sledilo povelje za premik proti kraju spopada, saj smo vedeli, da je naša patrulja naletela na sovražnika. Šli smo še nekaj časa po strmi cesti do majhne vlake. Glavnina našega bataljona je pospešeno krenila prav po tej vlaki, naša prva četa drugega bataljona pa je krenila pod cesto in zavzela položaj zahodno od globeli. Na naš položaj smo prišli že med hudim bojem. Italijani so imeli boljše kritje, čeprav so bili obkoljeni. Med bojem je prišel malo pod nami partizan, bil je oddaljen le nekaj 30 metrov, ko ga je zadela Z Milko Šobarjevo sva stekla k njemu, da bi mu po-

magala. Bil je že mrtev. Poprej ga nisem poznal, zvedel pa sem, da je bil Oberstar, komandir čete.

Kmalu mi je zmanjkalo streliva. Ob meni je bil še komandir čete Črnogorec Mito. Vedno bolj smo pritiskali na Italijane, oni pa na nas. Tedaj je prišel k nam komandant bataljona Leko, ki je bil tudi Črnogorec. Od nekega borca je vzel italijanski mitraljez, jaz sem mu podajal strelivo. Pred nami je bilo veliko mrtvih sovražnikov, veliko pa jih je popadalo v globel, ko so se nam hoteli izogniti. Boj je bil kmalu končan. Izbojevali smo veliko zmago, pravega pomena smo se šele kasneje prav do bro zavedali.

Anton Česnik

Borisova smrt

Zvečer 8. septembra 1943. leta je 1. bataljon Primorskega odreda, ki je taboril za Kucjem, že zvedel veliko novico o kapitulaciji Italije. Naslednjega dne dopoldne se je po kolovozni poti spustil v Vrtovin, kjer je na glavni cesti ustavil dolgo kolono italijanske vojske, ki jo je razorožil in ji potem dovolil pohod proti Gorici. Poveljnik bataljona je bil Karel Nardin-Jakec, prej poveljnik 1. bataljona v Gregorčičevi brigadi. Ko je bataljon prišel v Rožno dolino in Gorico, je tu razoroževal skupine italijanskega vojaštva ter 10. in 11. septembra izpraznil več vojaških skladišč.

Dne 12. septembra je večja nemška enota napadla partizane v Gorici in tedaj se je 1. bataljon Primorskega odreda razvrstil na položaje: Markov hrib-Bazara-Čuklje-Vrtobja. Kmalu so iz čet nastali trije bataljoni; na pobočjih Markovega hriba nad Šempetrom je imel položaje Stjenkov bataljon, v Bazari in na pobočjih Vidovega vrha pri Volčji dragi je bil Borisov bataljon, na Čukljah in v Vrtobji je bil Vrtojbenski bataljon.

Hkrati je na položajih od Panovca do Prevala nad Solkanom bil razporejen Severnoprimorski odred (trije bataljoni), ki je nastal iz 2. bataljona Primorskega odreda.

Dne 16. 9. dopoldne je večja nemška enota ponovno prodirala skozi Bazaro proti Volčji dragi. Nemški oklepni vlak se je na progi pred Volčjo drago iztiril, ko je zapeljal na razstavljene tračnice. Tretja četa Borisovega bataljona je posadko tega vlaka pregnala, nekaj Nemcev pobila, demontirala orožje, zaplenila veliko streliva in vlak zažgala. Prva in 2. četa Borisovega bataljona pa sta s pobočjem Vidovega vrha uspešno zavrnili prodiranje nemške enote.

Boj je trajal nekaj ur in Nemci so se morali umakniti. Imeli so precej ranjenih in nekaj mrtvih, pa tudi v našem bataljonu je bilo nekaj žrtev. Med temi tudi Alojz Cotič-Boris, povelj-

nik bataljona, ki so ga drobci granate zadeli v prsi. Poveljstvo bataljona je za njim prevzel njegov namestnik Alojz Krpan-Aleksander.

Dne 19. 9. dopoldne so Nemci pritisnili še z večjo močjo. Bataljon se je kake tri ure uspešno branil, potem pa se je moral premakniti na Vogrsko, ker mu je pretila obkolitev. Nemci so tega dne prodrli v Volčjo drago in Bukovico, kjer so nekaj prebivalcev pobili in požgali

Alojz Cotič-Boris, fotografiran 1943. leta

več stanovanjskih hiš. V bojih 16. in 19. septembra 1943. leta je tu padlo 11 borcev. Padle borce so pokopali v Bukovici, ranjence pa so prepeljali na zdravljenje v Prvačino.

Bojan in Metod

Kot spremljevalec in kurir Ivana Turšiča-Iztoka se je tudi Slavko Cotič-Bojan udeležil bojev na Goriški fronti. Po umiku z Goriške fronte, zadnje dni septembra, je Iztok s svojo

Metod Cotič

Slavko Cotič-Bojan, fotografiran 1943. leta

komisar Lado Švigelj-Mojzes, namestnik Jože Bole-Jamnik.

Za varnost štaba odreda so ustanovili zaščitni vod in za komandirja tega voda postavili Slavka Cotiča-Bojana. Poveljnik Jakec ga je poznal kot starega partizana še iz 1942. leta. V Kosovelovi brigadi je bil znan kot odličen mitraljezec. Med soborci je bil zelo priljubljen, ker je bil družaben in dobrega značaja.

Bojan je z zaščitnim vodom zanesljivo varoval štab odreda. Ker pa se je štab širil, pač s

potrebami in rastjo odreda, ki je marca 1944. leta imel že okrog 1200 borcev, se je tudi iz zaščitnega voda razvila četa in marca 1944. leta je bil Bojan njen komandir.

Štab odreda s svojimi odseki (obveščevalni, propagandni, sanitetni, intendantski, kurirski) se je na Krasu zadrževal le po nekaj dni, največ en teden, v isti vasi. To pogosto premikanje je bilo potrebno zaradi operativnih nalog in zaradi varnosti samega poveljstva. Tako se je štab odreda 8. marca 1944. leta zadrževal v vasi Krtnovica pri Štjaku. Odločeno je bilo, da se bo naslednjega dne zgodaj zjutraj premaknil na Avber. Po večerji je poveljnik Jakec naročil komandirju Bojanu, naj poskrbi za to, da bodo borci zvečer šli do 21. ure spat, ker bo zjutraj treba zgodaj vstati zaradi premika v drugi kraj. Bil je deževen dan in borci so se po skupinah zadrževali hiš pri ognjiščih.

Komandir Bojan je tako 8. marca zvečer stopil v več hiš, kjer so se okrog ognjišč zadrževali njegovi borci in jim naročil, naj se okrog 21. ure spravijo spat, kolikor niso bili razporejeni v patrulje in straže. Tako je stopil tudi v neko hišo k ognjišču, kjer je bilo 5 ali 6 njegovih borcev. Z italijansko brzostrelko je s kopitom nekoliko bolj trdo udaril ob rob ognjišča, pri tem pa se je sprožil udarni mehanizem in mu pognal kroglo skozi glavo. Bil je takoj mrtev.

Bojanov brat Metod je bil italijanski vojak v tistih enotah, ki so zasedle del Francije. Zvedel je, da so njegovi bratje »ribelli«, da nima doma, da so mu starše in sestre zaprli, ni pa imel možnosti, da bi pobegnil. Kmalu po kapitulaciji Italije se je vrnil domov. Jeseni 1943. leta je ostal doma, da je pomagal staršem vsaj zasilno popraviti dom. Decembra je tudi on odšel k partizanom.

(se bo nadaljevalo)

Skupina fantov s Sardinije o knjigi Tigrova sled

Vsi, ki so ali bodo posegli po knjigi Tigrova sled, se bodo brez dvoma strinjali, da bi bilo krivično in nečloveško omalovaževati zasluge in trpljenje nekdanjega pripadnika organizacije TIGR Dorčeta Sarđača. V knjigi Tigrova sled med drugim obuja spomine tudi na Tabor La Rocca in na straneh od 201 do 206 opisuje prihod »večje skupine fantov s Sardinije« v ta tabor. Dogodki, ki jih Sarđač opisuje v svojih spominih in ki se tičejo nas, to je »skupine fantov s Sardinije«, so se dogajali bistveno drugače.

Najprej o fantih s Sardinije. To so bili fantje in nekateri tudi že moške iz Slovenskega primorja in Istre, letniki 1914, 1915 in 1916 (razen redkih izjem), ki so bili v usodnih aprilskih dneh leta 1941 (od 6. do 8. aprila) kot politično nezanesljivi vpoklicani in pregnani v tedaj prvič s posebnim namenom formirane posebne bataljone – »battaglioni speciali«. Po zasedbi Jugoslavije so bili ti bataljoni razpuščeni, vsi ti fantje pa so bili v drugi polovici maja 1941 pregnani na Sardinijo in v majhnih skupinah razdrobljeni v oborožene enote v sestavi kazenske divizije Sabauda.

Vse do kapitulacije fašistične Italije je bila ta naša skupina pod posebnim nadzorstvom in deležna prenekaterih omalovaževanj s posebnimi oznakami, kot so bile tu-jerodci, pregnanci in podobno. Toda vse to je v nas še bolj krepilo uporniški duh, nacionalna čustva in samozavest. Že od leta 1942 smo bili bolj ali manj organizirani v odborih OF, organiziranih s pobudo in pomočjo Zdravka Smrekarja. Ob padcu fašizma in kapitulaciji fašistične Italije smo bili organizirani in zavestno opredeljeni za prostovoljen vstop v NOV.

Kapitulacija Italije je bila za našo skupino sreča v nesreči, ki nas je spremljala že od usodnih aprilskih dni leta 1941. Sreča v tem, da so oborožene enote v sestavi divizije Sabauda, katerim smo pripadali, prišle v sestav Badoglijeve vojske na strani zaveznikov. V sestavu teh enot smo se 15. novembra 1943 izkrcali v Palermu na Siciliji in pot za naš trdno odločen prostovoljni vstop v NOV je bila že mnogo krajša. Že čez nekaj dni nas je obiskala vojna misija NOV iz Barija, ki so jo sestavljali: Pavel Krautzer, Anton Kodrič in Miroslav Medved. Ta obisk je bil za nas res burno doživetje. Seznanjali so nas z marsikatero novico o razvoju in zmagi NOV v domovini, ki so bili do tedaj za vse nas še neznanaki. Med nami je zavladalo nepopisno navdušenje, ko so nam člani misije pojasnili, da nam je odprta pot za vstop v NOV. Zagotovljeno nam je bilo, da bomo lahko vstopili v NOV legalno s posredovanjem zavezniških vojaških oblasti. Žal ta zagotovitev pozneje ni bila nikoli uresničena zaradi neodločnosti zaveznikov.

Člani vojne misije so nas seznanili, da je blizu Palerma tabor jugoslovanskih zapornikov in internirancev, ki so jih osvobodili zavezniki. Zvedeli smo, da se v tem taboru zbirajo vsi, ki želijo prostovoljno vstopiti v NOV in da je organizator tega posredovanja Borivoj Leontič s še nekaterimi drugimi, s katerimi naj se čimprej povežemo. To smo naredili takoj. Kmalu smo spoznali, da je skupina na čelu z Leontičem resnično organizirana za to, da posreduje našim ljudem vstop v NOV. V Leontiču smo spoznali vdanega komunista in res pripravljenega, da nam vsestransko pomaga. Kljub vsem njegovim naporom in vseh drugih, ki so se trudili, da bi se naš odhod v NOV rešil legalno, se je zadeva zavlačevala. Po mesecu dni čakanja se ni nič spremenilo in začeli smo ilegalno zapuščati svoje enote in se množično zgrinjali v okrilje in zaščito tabora La Rocca. To naše dejanje je bilo za Leontiča in za vse njegove sodelavce huda preizkušnja. Kljub tveganju in prenekaterim oviram je Leontič s svojimi sodelavci našo namestitvev in vse drugo ugodno rešil. Dobili smo vsi uniforme ameriške vojske, na rokave pa smo si prišli znak: Jugoslovanska trobojnica s peterokrako zvezdo in napisom: »Yugoslavia partizan«. Že čez nekaj dni pa so začele naše skupine 15–20 ljudi po zvezah odhajati iz Palerma v Mesino, čez Mesinski preliv v Reggio Calabria in naprej v partizansko bazo v Gravino. Pot je bila ilegalna in tvegana. Skupinam se ni posrečilo vse-

lej prebiti in se je nekaterim beg posrečil šele drugič ali celo tretjič. Vsekakor pa je treba Leontiču in njegovim sodelavcem za brezhrebno organizacijo in napore za ta dejanja priznati zasluge in iskreno zahvalo.

Resnici na ljubo je treba najprej povedati, da skupina fantov s Sardinije, to je naša skupina, nima nobene zveze in nič skupnega niti s Plamencom niti z Macunom in tudi ne s Sarđačem, ker ga večina nas ni niti poznala. Res smo prišli iz Cagliarija in okolice, nihče od naših pa ne iz Sassarija, ker ti niso bili v sestavi enot divizije Sabauda. Nihče iz drugih enot na Sardiniji se pozneje ni več izkrcal na Sicilijo, marveč drugod na jugu italijanskega škornja.

Nikoli nismo bili razmeščeni v barakah, temveč smo v novi stavbi Sanatorija La Rocca. Nikoli nas tudi ni nihče silil k nobenemu delu, bili smo popolnoma svobodni. Nismo bili bosi in razcapani, saj so nam prav iz razlogov, da smo bili vključeni v Badoglijevo vojsko na strani zaveznikov, zamenjali uniforme in obutev. Ko smo prišli v okrilje tabora La Rocca, nam je Leontič takoj preskrbel ameriške uniforme, da ne bi bilo videti, da smo bili italijanski vojaki. Svoje uniforme smo takoj prodali civilistom in zanje dobili precej lir, s katerimi smo pozneje na begu v Gravino podkupili ribiče, da so nas prepeljali čez Mesinski preliv. Nič nam ni znanega o kakšni kmetiji, kjer bi se zbirali in popivali, tudi ne vemo za grožnje in prepire. Dosledno smo se pokoravali in spoštovali Leontičeva navodila, ki smo ga imeli za našega komandanta in komisarja, kar je tudi resnično bil.

Neresnične so Sarđačeve trditve, da se Plamenac in Macun nista vmešavala. Večkrat sta nas grdo napadala, naj odstranimo z rokava oznake »Yugoslavija partizan«, čemur pa smo se odločno uprli. Upali smo se celo s temi oznakami na ameriških uniformah javno sprehajati po Palermu.

Leontič nas je seznanil, da sta Plamenac in Macun zagrizena privrženca kraljeve vlade v Londonu, da snubita naše ljudi za vstop v kraljevsko vojsko in odločno zavračata vse, kar je naklonjeno Narodnoosvobodilnemu boju v Jugoslaviji. Sarđač je v knjigi celo zagovarjal, da se nista vmešavala, da sta bila korektna in nevsiljiva. Zato je tudi neresnična in močno pretirana njegova trditev o »dušebrižništvu za usodo naših ljudi«, konkretno za našo skupino. Mi nismo čutili prav nobene potrebe po takem »dušebrižništvu«, ker smo bili že pred prihodom v tabor organizirani in neomajno opredeljeni za vstop v NOV in nikakor ne »popolnoma neinformirani«, kakor trdi Sarđač, ki ga sploh nismo poznali.

Zanimivo je tudi, da Sarđač v svojih spominih z besedico ne omenja dogodka, ko je ameriška vojaška policija, zelo verjetno na poziv privrženecv kraljeve vlade Plamenca in Macuna, vdrla v tabor oziroma ga še prej obkolila in aretirala 72. pripadnikov naše skupine in jih internirala za bodočo žico za cel mesec dni. Vsem, razen zelo redkih izjem, pa se je pozneje le uspešno prebiti v Gravino pri Bariju, kjer so se vključili v NOV v Prekomorske brigade. In prav te dogodke Sarđač izpušča iz svojih spominov ali pa jih namenoma zamoči.

Zanimiva je ugotovitev dr. Toneta Ferencna, ki v TV-15 št. 10 z dne 15. 3. 1984 v prispevku pod naslovom Po tigrovi sledi med drugim ugotavlja, »da Sarđač v izpovedih ne gre do konca in je nekaj stvari zavestno zamočal.« V tem prispevku dr. Ferenc tudi ugotavlja, »da bo treba nekoč, po širše zbranih virih preučiti delovanje slovenskih ljudi iz obeh taborov, to je narodnoosvobodilnega in protirevolucionarnega v južni Italiji in Rimu.« Ferenc pravi, »da v emigrantskem tisku o tem najbrž ne manjka podatkov, vendar nam ta tisk ni dostopen.« Dogodki, ki jih Sarđač navaja v svojih spominih v podnaslovu Večja skupina fantov iz Sardinije, se nas sploh ne tičejo, še posebej ne, ker je bila prav ta naša skupina v taboru La Rocca le kratak čas. Lahko pa je vzročna zveza v tem, da Sarđač neresnično in neobjektivno opisuje našo skupino in jo morda zamenjuje in istoveti s tako imenovano Ostanovo skupino, to je skupino tistih naših ljudi iz Slovenskega primorja in Istre, ki so jih zavezniki ob zasedbi Sicilije zajeli kot ujetnike. Ta skupina je v knjigi Brigada bratstva in enotnosti avtorja Alberta Kluna dokaj temeljito in obširno opisana. Vendar pa ta skupina nima prav nobene zveze z našo skupino. Zanimivo je, da je Sarđač v svojih spominih sploh ne omenja.

S tem prispevkom želimo tudi še enkrat izraziti vse priznanje in zahvalo sedaj že pokojnemu tovarišu Borivoju Leontiču in vsem njegovim sodelavcem za njihovo pomembno vlogo, ko so s svojim političnim delovanjem omogočili številnim našim ljudem in tudi naši skupini odhod v prekomorske brigade v Gravino pri Bariju. Pomembno vlogo v Leontičevem odboru je odigral tudi tovariš Adolf Dovžan iz Šempasa. Vse priznanje zaslužita tudi Stanko Ivančič iz Bače pri Modreju in Stanko Zga-

ga iz Hudejužne v Baški grapi, ki sta z ukradenim tovornim avtomobilom nemalokrat prepeljala naše ljudi in tudi nekatere iz naše skupine iz Palerma do Mesine, od koder so se ilegalno prebijali v Gravino in Bari.

IGNAC LAHARNAR

Še o inkriminiranem »p. S.«

Odgovor Uredniškemu odboru revije Borec

Pred tednom dni je v tej rubriki izšel daljši članek: Zdaj se tudi revija Borec zavzema za »narodno spravo«? Pod člankom podpisani Uredniški odbor revije Borec je tako izrazil ogorčenje nad sklepnim razdelkom v sicer pohvalni recenziji, ki jo je za naš list nedavno napisal novinar Viktor Konjar ob prvih dveh letošnjih številkah revije Borec. Kolektivni avtor – uredniški odbor – je vzel na muho pravzaprav eno samo kritično misel, ki jo je naš poročevalec izrekel ob objavi študije Milice Stgarjeve: Solstvo in prosvetno kulturno delo slovenskih beguncev v taboriščih po Avstriji in Italiji 1945–1948.

Neveščni Konjarjev postskriptum – zaradi umevanja nadaljnega pisanja ga moramo žal objaviti še tretjič – se je glasil:

Ob vsem, kar smo s pridom in simpatijami prebrali v Borcu, pa nas je, milo rečeno, presenetilo nenavadno »prebijanje konteksta« te revije z objavo študije, ki se ubada za našo politično emigracijo, nastanjeno v posebnih taboriščih na avstrijskih tleh neposredno po končani vojni, in sicer prek zornega kota »šolanja otrok naših političnih emigrantov«. Ne dvomimo o smiselnosti in potrebnosti preučevanja teh stvari naše pokolenke, v vseh njenih vidikih, in to kolikor mogoče celostnega, objava izsledkov tega proučevanja v fragmentih, iztrganih iz celote, in povrh vsega v reviji, kakršna je Borec, pa daje stvarjem povsem drugačne ter zgodovinsko vprašljive poudarke, povezujoče se s spornimi prizadevanji po tako imenovani »narodni spravi«.

Na podlagi teh nekaj vrstic se je torej Uredniški odbor Borca na široko razpisal. Neustrezen in nerazumljiv da mu je bil recenzentov izraz »prebijanje konteksta«, da Borec sme in mora pisati o protirevoluciji vseh časov (kakor da bi Konjar temu nasprotoval! op. Z. K.); nerazumljiva da je bila tudi recenzentova opazka glede fragmentov, iztrganih iz celote in povrh vsega v reviji Borec; in naposled, kaj da je mislil naš poročevalec z zgodovinsko vprašljivimi poudarki, povezujočimi se s spornimi prizadevanji po »narodni spravi«?

Naši bralci so brez dvoma pozorno prebrali ves ta polemični zapis, pa zdaj ne bi ponavljali ugotovitev in podukov, ki jih je Uredniški odbor oblikoval zaneseno in jih tu in tam zašpilil s pretiravanji ter to in ono žaljivko. Izraziti pa moramo začudenje, da Uredniški odbor po vsem videzu res ni razumel bistva Konjarjevega sporočila, kajti o tem nismo v protestu prebrali ničesar.

Ko bom skušal vso stvar nadrobneje razložiti (v odsotnosti Viktorja Konjarja, ki je ta trenutek že odgovorni urednik našega lista, je ta dolžnost doletela podpisanega), mi je v veliko pomoč napotek samega Uredniškega odbora, da si velja prebrati »revijo Borec XXXVI, št. 1, str. 2, kjer je Milica Stgar začela objavljati svoje izsledke o delovanju politične emigracije po maju 1945«. Ta napotek je za bralce pomemben; zase lahko povem, da sem prvi del študije – o emigrantskem tisku – prebral zelo pozorno in z užitek ob izidu pred letom dni.

Bralec, ki bo primerjal oba dela študije, bo brez povečevalnega stekla opazil med njima nenavadno ostro razliko. Prvi del je naravnost blesteč spis, kakršnega si politično kulturna revija Borec lahko samo želi. S trudom zbrana dognanja je avtorica povezala v tematsko celoto: gradihu je napisala kratak, a učinkovit uvod, ki je pojasnil pomen študije; skozi vso razpravo je Stgarjeva dosledno obdržala politično, da ne rečem politično propagandno dikcijo ter komentatorski način, izraz in slog; ne da bi trpeli zgodovinska znanstvenost in strokovnost, so tako vstajale pred bralčevimi očmi podobe, vrednostne označbe in na-

meni emigracije, njenih posameznikov in narodno izdajalske družine v celoti. Skratka, bilo je to tehtno branje, ki je stari in mladim veliko povedalo; urednica revije si je lahko čestitala, da si je pridobila ta tekst!

Po enoletnem premoru je zdaj izšel drugi del študije, toda brez potrebnega uvoda in, žal, v povsem spremenjeni dikciji. Avtorica ne komentira zbranega fotograf-skega gradiva. Hladno, z neko strokovno samoumevnostjo niza podatke, pri čemer se brez dvoma zanaša, da je pojasnjevalni del posla opravila že v prvem delu študije. Pri tem pozablja – če si tudi odmislimo predolg interval med objavama – da sta tak pristop in način sprejemljiva kvečjemu za nekaj desetih zgodovinarjev in drugih izvedenih odjemalcev, da pa nekaj tisoč drugih bralcev Borca, in še posebej mladih, utegne sprejeti vsa ta nevtrarno sporočena in ponekod evfemistično oblikovana fakta skoraj kot prikaz nečesa narodnostno hvalevrednega. Marsikdo prvega dela študije ni bral! Če je tak bralec morda tudi nasploh zgodovinsko nepoučen, si bo mislil: no, morda so tile Miloš Stare, Marko Kanjc, dr. Jože Basaj, dr. Marko Bajuk, msgr. Matija Škrbec (kakšna spoštljiva natančnost pri naslavljanju! op. Z. K.), salezijanec France Cigan itd res bili begunci! Vendar, kako iznajdljivi, vztrajni, bojevitosti bili ti ljudje, ko so tako »požrtvovalno« reševali slovensko eksistenco, prosveto, kulturo, jezik v tistih težkih razmerah! Žal, nikjer ni povedano, da se za temi imeni skrivajo notorični narodni izdajalci, nekdanji organizatorji bele garde, ljudje, ki jim je bilo tudi »prosvetno in kulturno delo« v begunskih taboriščih predvsem krinka za nadaljevanje protinarodne rabote. Mislim, da ena sama sramežljiva, v drobnem tisku natisnjena opomba pod črto (Uredniški odbor jo povsem neorgansko in polemično zvatorepsko ponudi »za pokušnjo«), ne more nadomestiti siceršnjega popolnega pomanjkanja publicističnega prijema, ki bi bil za borčevsko revijo nujen in kakršnega je prvi del študije zares imenitno gojil.

Ta primanjkljaj je tisto, kar je skušal povedati Konjarjev izraz »prebijanje konteksta«. Namreč konteksta, ki sicer domuje v tej »reviji za zgodivno NOB in ohranjanje revolucionarnih tradicij«, kakor je pravilno poudaril Uredniški odbor. Ali je res licemerstvo, če je naš poročevalec mislil, da v reviji, kakršna je Borec, takšni zgolj strokovni in politično neprizadeto oblikovani teksti niso priporočljivi? Saj je Uredniški odbor sam nekako dognal (čeprav je to izrazil v obliki krhke retorične figure), da bi študija bolj sodila v kak strokoven zgodovinski časopis, ker takšen list laže prenese fragmentarne pristope in politično brezbrizne poudarke, ki pa so v množičnem občilu zares vprašljivi. Mar avtorica sama, urednica Borca in člani uredniškega odbora – vse poznamo kot izjemno dragocene ljudi in ustvarjalce – ne uvidijo, da bi morali v tem primeru ravnati drugače? Ravnanje, ki se jim je tu primerilo, ne samo zapušča nek primanjkljaj v zgodovinsko vzgojnem smislu, temveč tudi ne deluje aktivno v skupnem boju naših naprednih sil proti sedanjim sovražnim pritiskom. Čeravno podatki iz študije poznavalcem stvari morda res govorijo sami po sebi, utegnejo spričo svoje politične ravnodušnosti nepoznavalce uspavati, zlonamernežem pa izvabiti vzklík: če takole pisejo že priznani revolucionarji, in to v lastni borčevski reviji, potem »narodna sprava« res ni več daleč.

Tudi to je hotel povedati – vsaj s skromnim namigom – naš poročevalec. Po nezmernem polemičnem odzivu Uredniškega odbora Borca smo se čutili prisiljene izraziti svoje pomisleke določneje.

ZVONE KRŽIŠNIK

Misel ob prispevku Jožeta Vidica

Ob sestavku Jožeta Vidica z naslovom Kako in zakaj so domobranci skrivaj pobili mlada žužemberška dekleta, sem se vprašala, ali pošilja tovariš podobne sestavke tudi v druge dnevnike in revije. Ne bi škodovalo, če bi jih prebrali tisti, ki sočustvujejo z izginulimi narodnimi izdajalci.

Z zanimanjem in grozo sem prebrala o usodi malega Jurčka iz Trbovelj. Po osvoboditvi smo za ta zločin izvedeli od borcev, ki so nekaj ur po teh dogodkih prispeli v Žužemberk.

MIJA FILAČ

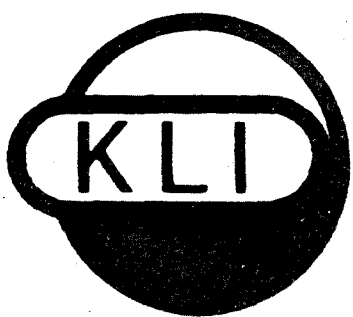

**Industrija
stavbnega
pohištva**

61310 ribnica
partizanska 3
jugoslavija

telefon: (061) 861-411

inovak okna
kombivak okna
okna s polkni
gibliva polkna
notranja vrata
vhodna vrata
garažna vrata
lamelirani profili
lamelirane plošče

KLI LOGATEC
TOZD: SP

OKNA

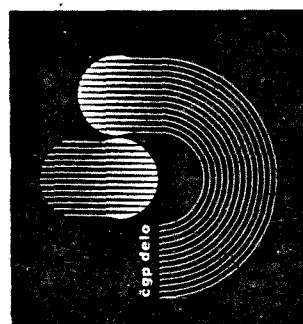

**zavarovalna skupnost
triglav**

NEZGODNO
ZAVAROVANJE
POTNIKOV

**Belinka
Šentjakob**

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov
in klišejev
– roto-ofset časopisni in revijski tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)

KOPER

Proti oživiljanju
belogardizma

V predsedstvu občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV v Kopru so na zadnji seji govorili o pojavih oživiljanja in rehabilitacije belogardizma. Te posamične poskuse, ki jih zasledujemo doma ali pa prihajajo pobude iz tujine, je treba odločno zatreti že v kali. V zvezi s tem bo predsedstvo sklicalo posebno konferenco članov, hkrati pa bodo poslali resolucijo republiški borbemski organizaciji.

Na seji so tudi sprejeli program letošnjih prireditvev. Osnovno pozornost bodo namenili štiridesetletnici osvoboditve Kopra. Po večdnih spopadih v okolici in pogajanjih z nemško posadko so mesto 30. aprila 1945 osvobodile enote Bazoviške brigade, 2. brigade KNOJ in komande mesta Koper. V zadnjem trenutku jim je uspelo preprečiti namen poveljnika posadke, da bi razstrelil pristanišče. V spomin na dogodke pred štiridesetimi leti bodo osvoboditeljem Kopra odkrili spominsko ploščo.

LJUBAN OMLADIČ

KRŠKO

Zgled, vreden
posnemanja

Prvič od osvoboditve so nas, aktivistke in borke, povabili na praznovanje dneva žena v kakšno tovarno. To je storil kolektiv krške tovarne Djuro Salaj. Organiziral nam je tudi ogled predstave Mestnega gledališča ljubljanskega, ki je gostovalo v Krškem z delom Otroci manjšega boga.

Tovarna celuloze in papirja Djuro Salaj je v krški občini največja. Pomembna je tudi v republiškem in zveznem merilu, saj je največji proizvajalec roto papirja, a le redko se kaj piše o njej. Nikoli ni omenjena med delovnimi organizacijami, katerih kolesje se nikoli ne ustavi. Delajo nepretrgano, tudi v času največjih praznikov. Zaposlenih imajo 2200 delavcev, od tega kar 350 žena.

Svoje zaposlene ženske počastijo za dan žena že vrsto let. Letos pa so na predstavo, srečanje in kosilo povabili tudi vse aktivistke in borke iz cele krške občine, ki imajo status borca NOV. Tudi najbolj oddaljene iz vasi Planina, požgane v začetku vojne, so prišle. Ta pozornost nas je zelo presenetila, kaj pa je to pomenilo za kmečko ženo, borko iz oddaljenih Gorjancev, pa je težko povedati. Veliko nas je bilo, nekaj se jih je tudi zaradi boleznih opravičilo. Bile smo skupaj aktivistke in borke od leta 1941, skojevke in druge, se spoznavale in bile zadovoljne.

Premalo se poznamo, pa tudi premalo časa je bilo, da bi se vse docela spoznale med seboj, vendar bo za to še priložnost. Med nas je prišel direktor tovarne Silvo Gorenc in poudaril, da bodo v naprej takšna srečanja priredili vsako leto. Sklenile smo, da bomo drugo leto tudi prišle, če nam bo zdravje dopuščalo.

Z veseljem in iskreno se zahvaljujemo sindikatu tovarne Djuro Salaj za prijetno srečanje in vesele urice, ki smo jih preživele med delavci naše največje tovarne.

Cvetka Kinčič

ORMOŽ

Priprave za pisanje
kronike

Pisanje kronike občine Ormož je v letošnjem letu ena izmed osrednjih nalog občinske organizacije ZZB NOV. Doslej so zbrali že več kot 370 tipkanih strani pričevanj in nekatere dokumente. Opisali bodo le tiste dogodke, ki so ne-sporno dokazani in dokumentirani.

Kronika bo obsegala razmere v ormoški občini pred vojno, okupacijo in njen režim, Hitlerjevo nasilje, izseljevanje, zapiranje, interniranje, streljanje talcev, ukradene otroke, odpor (narodna heroja Jože Kerenčič in Vinko Megla), ustanovitev OF v ormoški občini; sodelovanje občanov v NOB (narodni heroj Bojan Polak-Stjenka), aktiviste, kurije, prekomorce, spomenike in druga spominska obeležja ter krajevne praznike, posvečene dogodkom NOB po posameznih krajevnih skupnostih.

Priprave za pisanje kronike so razdelili na obdelavo in preverjanje zbranih podatkov, nadaljevanje spominskih zapisov in dokumentov, zagotovitev finančnih sredstev in pisanje kronike.

K sodelovanju bodo pritegnili strokovne sodelavce Muzeja narodne osvoboditve Maribor, Zgodovinskega arhiva na Ptuj, učitelje zgodovine na njihovih osnovnih šolah, posamezne slaviste in druge sodelavce, ki že imajo izkušnje s pisanjem podobnih kronik.

Večji del denarja za tipkanje kronike bo zagotovil občinski odbor ZZB NOV. Za finančno pomoč se bodo seveda obrnili še na ormoško občino in njihovo kulturno ter izobraževalno skupnost, družbenopolitične organizacije, osnovne šole pa še na koga.

DRAGO MIKLAVEC

Samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljana, zbor uporabnikov skupščine SSS Ljubljana, odbor za solidarnost in komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV

objavljajo

v skladu z določili pravilnika o pogojih in merilih za zagotavljanje družbene pomoči iz sredstev solidarnosti pri SSS mesta Ljubljane in pravilnika o pogojih in merilih za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV (sprejet 3. 3. 1983)

I. LISTA UDELEŽENCEV NOV
ZA DODELITEV STANOVANJA

1. KALIČIČ Gvordan, Pot k Savi, Bežigrad
2. KURET Ivan, Topniška 70, Bežigrad
3. TURK Marija, Poljanska 54, Center
4. FRLAN Davor, Podpeč 46, Vič-Rudnik

II. LISTA UPRAVIČENCEV
UDELEŽENCEV NOV ZA DODELITEV POSOJILA

- BEŽIGRAD**
1. BAJC Franc, Popovičeva 11
 2. BREGAR Brigita, Mala vas 33
 3. DOLENC Marija, Peričeva
 4. GABROVEC-MOLEK Milica, Pohorskega bataljona 25
 5. HOCEVAR-KUHARIČ Marta, Dermotova 13
 6. KOMAN Stane, Ulica padlih borcev 13
 7. KOVAČIČ Jože, Ogrinčeva 31

8. PRIMOŽIČ Karel, Ul. pohorskega bataljona 25
 9. ŠPORČIČ Vinko, Velikovaška 20
 10. ZUPAN Franja, Hubadova 25
- CENTER**

1. GERLOVIČ Alenka, Gradišče 14
- MOSTE-POLJE**

1. BOBNAR Stane, Novo Polje c. XIII/4
2. BEZLAJ Marija, Novo Polje c. XII/11
3. DROBEŽ Franc, Kajuhova 7
4. MARJANOVIČ Cveta, Športna 8
5. OCEPEK Vida, Litijska 15
6. PEČJAK Olga, Lovšetova 12
7. SNOJ Ivan, Skojevska 26
8. ROME Ivan, Volavlj 7
9. TRTNIK Anton, Berčičeva 1/a
10. ZNOJ Jožica, Polje c. XXXVI/26
11. HROVAT Silvo, Pokopališka Šiška
1. BARIČ Jurij, Scopoljeva 75
2. MILOŠEVIĆ Mila, Šišenska 97
3. OVČAK Jože, Čarmanova 21
4. SPREIZER Boža, Verovškova 28
5. PUCELJ Tilka, Podutiška 40/a
6. STARMAN Milan, Zbilje 1/b
7. TROBEC Karel, Gospodinjka 14
8. VONČINA Ivan, Vodnikova 90

VIČ-RUDNIK

1. BAVEC Marija, Rožna dolina X/17
2. BLAGOJEVIĆ Nenad, Sp.Rudnik V/10
3. DROBNIČ Tončka, Murnikova 14
4. GABRIJELČIČ Bogomir, Ig 178/c
5. DOLNICA Minka, Šujica 13
6. JAKIČ Edvard, Golo 15
7. KAVČIČ Boža, Pod topoli 4
8. KOVAČIČ Jožica, V. čolnarska 5
9. KUŠAR Alojz, Notranje Gorice 76
10. OBLAK Anton, Notranje Gorice 110
11. PUCIHAR Marija, Ig 216/d
12. RODIČ Rajko, Ig 285
13. ŠKRABA Julij, Ig 79
14. ZADNIKAR Viktor, Soška 19
15. ŽEROVNIK Stane, C. dol. odreda 79

Obravnavani so bili vsi zahtevki, ki so bili vloženi v letu 1984. Komisija je upoštevala vse tiste upravičence, ki nujno potrebujejo stanovanje ali posojilo.

Pripombe na objavljeno listo bo komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV Ljubljana, Komenskega 7, sprejemala do vključno 28. aprila 1985.

Vabilo

Vabimo nekdanje predavatelje in člane vodstvenih organov vseh vojaških šol, ki so med narodnoosvobodilno vojno delovale na ozemlju Slovenije, ter borce in starešine zaščitnih enot teh šol, da se udeležijo občnega zbora Skupnosti vojaškega šolstva NOV in POS, ki bi v petek, 12. aprila, ob 16. uri v amfiteatru Splošne srednje vojaške šole (prej vojaška gimnazija) Franc Rozman-Stane v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 19.

Na zboru bomo ocenili dosedanje delo naše skupnosti in njenih organov pri opravljanju zastavljenih nalog, razvijanju izročil narodnoosvobodilnega boja in naše družbenopolitične dejavnosti, se dogovorili o prihodnjih nalogah in izvolili nove organe skupnosti za prihodnje obdobje.

Na zboru bomo tudi podelili spominske znake vsem članom skupnosti, ki so se prijavili zanje, vendar jih še niso prejeli.

Predsedstvo Skupnosti vojaškega šolstva NOV in POS

MARIBOR

Konferenca ZB NOV
Ob parku

Krajevna organizacija ZB NOV Ob parku sodi med najštevilnejše v Mariboru, saj šteje 167 članov, med njimi 124 takih z uveljavljeno dvojno dobo. V njeno pristojnost sodi tudi aktiv ZB krajevnih skupnosti Pri treh ribnikih.

V polni dvorani šole Bojana Iliča, ki že dolga leta daje gostoljubno streho borbemski organizaciji, je bila nedavno programska letna konferenca. Prizadevni predsednik Ignac Miklič je prebral izredno obširen in vse dejavnosti borbemskih organizacij obsegajoč referat. Odbor zelo skrbno spremlja zbiranje in socialno stanje borcev in takoj ukrepa v nujnih primerih. Iz predsednikovega referata je bilo razvidno, da člani organizacije delujejo prav v vseh organih SZDL, ZK, samoupravnih telesih, krajevnih in mestnih, pa tudi v republiških.

Po poročilih je bila plodna razprava. Zlasti Jože Cerkovnik iz mestnega odbora ZB in Stefan Pavšič, član sveta republike, sta nakazala vrsto koristnih predlogov, ki so jih člani sprejeli in vnesli v program za leto 1985, ki ga je predložil predsednik Miklič.

Letno konferenco je pozdravila tudi šolarka, zastopnica šole Bojana Iliča. Pozdravila je navzoče in jih povabila, naj pridejo na njihovo šolo pripovedovat spomine iz NOB. To borbemski organizaciji ne bo težko, saj ima v svojih vrstah veliko mentorjev in razlagalcev najrazličnejših tem o NOV, organiziranih v sekciji, ki jo vodi tovarišica Francka Varl-Purkelj.

DUŠAN MEVLJA

Vabila

Organizacijski komite Spominskega parka svobode in miru Poljana skupščine občine Ravne na Koroškem vabi borce 4. operativne cone, udeležence zadnjih bojev druge svetovne vojne na Poljani na proslavo ob 40. obletnici osvoboditve Jugoslavije in zmage nad fašizmom.

Proslava bo v Spominskem parku svobode in miru na Poljani pri Prevaljah v soboto, 18. maja 1985, ob 11. uri.

Zbor partizanskih brigad in drugih enot bo v partizanskem taboru na Poljani 18. maja 1985 med 9. in 10. uro.

Borce posameznih enot pozivamo, naj prigrlosijo udeležbo svojim matičnim odborom ZZB NOV svoje občine najkasneje do 15. aprila.

Vse udeležence proslave tudi obveščamo, da bodo ob prijavi vplačali svoj delež za kritje stroškov prevoza, če se v matičnih odborih partizanskih enot oziroma v občinskih odborih ZZB NOV ne dogovorite drugače.

SPOMINSKI PARK
SVOBODE IN MIRU POLJANA
SKUPŠČINA OBČINE
RAVNE NA KOROŠKEM
ORGANIZACIJSKI KOMITE

Občani krajevnih skupnosti Bitnje, Jošt, Sv. Duh in Zabnica praznujejo v spomin na 43-letnico herojskega boja Selške čete Cankarjevega bataljona in smrt narodnega heroja Staneta Žagarja ter 14 soborcev, v počastitev 40-letnice osvoboditve in krajevnega praznika tradicionalni krajevni praznik 27. marca 1985. V dneh od 23.-31. marca se bo zvrstilo več športnih in drugih tekmovanj. Množično zborovanje borcev, aktivistov in drugih sodelavcev NOV, krajanov in občanov ter mladine kranjske in škofješke občine bo 30. marca 1985, ob 10. uri na Planici nad Crngrobom.

Koordinacijski odbor za krajevni praznik vabi vse udeležence NOB, aktiviste OF, občane in delovne ljudi, zlasti pa mladino, naj se v čimvečjem številu udeležijo množičnega zborovanja na Planici nad Crngrobom kakor tudi vseh tekmovanj in prireditvev. Obenem vas vabimo, da se v čim večjem številu udeležite pohoda patrolj Po poteh partizanskega rovt.

Koordinacijski odbor za krajevni praznik 1985

Odbor skupnosti Škofješkega odreda vabi vse borce na 3. zbor skupnosti, ki bo v sredo, 3. aprila 1985, ob 16. uri v Domu JLA v Kranju, Nazorjeva 3.

Na zbor vabimo vse borce, posebno pa še tiste, ki še niso prejeli spominskega znaka ob 40-letnici ustanovitve odreda, kot tudi tiste, ki so znak že prejeli, niso pa še dobili ustrezne listine.

Vabimo tudi svojce padlih in umrlih borcev odreda, ki jih zaradi pomanjkljivosti naslovov ni možno povabiti. Prosimo le-te, naj se udeležijo zbora in prevzamejo spominski znak.

Skupnost borcev Škofješkega odreda

Obvestili

Skupnost borcev Gorjanskega bataljona bo imela 13. aprila 1985 ob 9. uri svojo volilno konferenco v dvorani hotela Metropol v Novem mestu.

Vabimo nekdanje borce Gorjanskega bataljona, naj se udeležijo konference. Odbor Skupnosti borcev Gorjanskega bataljona

Dne 27. aprila 1985 bo ob 10. uri v dvorani Doma JLA v Ajdovščini zbor Skupnosti borcev 18. SNOUB Bazoviške. Vabimo vse borke in borce, naj se udeležijo tega srečanja. Ob tej priložnosti bodo vsem pripadnikom brigade, ki so v njej prebili neprekinjeno vsaj dva meseca, podeljene spominske medalje in priznanja.

Na zboru bo podano poročilo o delu odbora skupnosti borcev 18. SNOUB Bazoviške in volili bomo novih članov odbora za naslednjo mandatno obdobje.

V letu 1984 je odbor skupnosti borcev 18. SNOUB Bazoviške ob sprejetju letnega programa dela in finančnega načrta uvedel prostovoljni letni prispevek, ki ga različno, po svojih močeh, plačujejo borci na žiro račun Občinskega odbora ZZB NOV Ajdovščina št. 52010-678-80282 z opombo »za Bazoviško«. Ker od drugod nimamo nikakršnega priliva denarnih sredstev, prosimo vse borce, ki tega niso nakazali, naj to storijo čimprej.

Odbor skupnosti borcev 18. SNOUB Bazoviške, Ajdovščina

Odbor skupnosti borcev Dolomitskega odreda NOV in POS obvešča vse borce odreda (v prvi, drugi in tretji sestavi), da bodo na srečanjih, posvečenih 40-letnici zmage nad fašizmom, podeljene vsem borbem spominske plakete. Ker je sedanji seznam pomanjkljiv, odbor prosi vse borce, naj do 1. maja 1985 pošljejo na dopisnici svoj naslov (priimek in ime, kraj bivališča, poštna številka, ulica, hišna številka). Hkrati naj vsak borec sporoči tudi, kdaj je bil v Dolomitskem odredu. Podatke pošljite na naslov: Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Šiška, Trg prekomorskih brigad 1, 61107 Ljubljana Šiška.

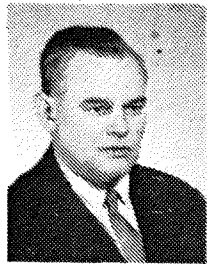
Poizvedba

Kljub vsem prizadevanjem ne morem ničesar zvedeti o mojem očetu Matiji Toplak-Branu, roj. 17. 2. 1922 v Zgornji Radgoni v kraju Male. Baje je bil od začetka borec Cankarjeve brigade, kasneje pa v 1. tankovski brigadi. V prometni nesreči je umrl 31. 10. 1976, ko sem bil še majhen. Rad bi vedel, kdaj in od kod je šel v partizane, prav tako pa spoznal njegovo bojno pot in kaj je bil ob koncu vojne. Baje je bil udeleženec osvoboditve Slovenskega primorja in Trsta, vendar ga nihče ne pozna, kar se mi zdi zelo čudno. Sedaj ko sem odrasel, bi želel vedeti kaj več o mojem očetu. Zato prosim borce NOV, če ga je kdo poznal in kaj ve o njem, naj mi posredujejo podatke na naslov: Branko Toplak, Zgornje Duplje 28 A, 64203 Duplje.

Simon Kavčič

Decembra lani smo se na Črnem vrhu nad Idrijo poslovili od Simona Kavčiča, rojenega 1908. leta v Zadlogu. Italijanske oblasti so ga preganjale, zato je bil zaprt vse do razpada Italije. Domov se je vrnil z ladjo, ki je prevažala material za partizane.

Viktor Tavčar

Januarja smo se v Novi Gorici z vsemi vojaškimi častmi poslovili od borca NOV in nosilca partizanske spomenice 1941 ter upokojenega delavca za notranje zadeve Viktorja Tavčarja. Rodil se je 1909. leta v delavski družini v Renčah. Stike z OF oziroma njenimi aktivisti je navezal že 1941. leta. Naslednje leto je navezal stike z vojniki somišljeniki v vojašnici, od koder je po ilegalnih poteh prejel razno blago za prve partizane. Ves čas med vojno je aktivno delal za NOB v mirenškem rajonu. Organiziral in izvajal je akcije, tako diverzantske, kot akcije za pridobivanje hrane, sanitetnega materiala, orožja, streliva in drugo. Velikokrat je bil v nevarnosti, toda nikoli ni popustil. Leta 1943 je bil sprejet v KP. Februarja 1945 bi moral v operativno enoto 9. korpusa. Ker je bil nenadomestljiv, je bil poslan v mirenški rajon za namestnika Narodne zaščite. Leta 1945 je v kratki coni A aktivno delal proti odtujitvi Primorske od matične domovine. Angleška obveščevalna služba ga je iskala, zato je bil 1946. leta v spopadu z njimi ranjen. Po delnem okrevanju je pobegnil iz cone A v cono B. Politično obveščevalna usmerjenost ga je pripeljala v vrste organov za notranje zadeve, kjer je delal vse do upokojitve. Prejel je 5 visokih vojaških odlikovanj, red dela in bratstva in enotnosti, red dela s srebrnim in zlatim vencem, dve plaketi in priznanja.

Stanko Štrukelj

Lani smo se v Ljubljani poslovili od Staneta Štruklja iz Loma na Tolminskem. Rojen je bil 1909. leta. Že v mladosti je okusil vso krutost fašističnega režima, zato je že pomladi 1942. leta začel aktivno sodelovati v NOB. Bil je izdan in zaprt v tržaških zaporih. Po razpadu Italije se je priključil partizanom in bil v operativnih enotah. Večkrat je bil odlikovan.

Venčeslav Mrak

Februarja smo se v Celju poslovili od Venčeslava Mraka. Rodil se je pred 57. leti na Primorskem. Bil je mladinski aktivist in v NOG je sodeloval na področju Šmihela in Ozemljana pri Šempasu. Kot 15-letni se je vključil v enote 9. korpusa, osvoboditev pa je dočkal v KNOJ. Po demobilizaciji je bil pri LM, kasneje v tovarni kovinskih izdelkov v Vitanju in šofer pri okrajnem komiteju ZK Celje. Prejel je odlikovanje.

Albin Jug

Janurja smo se poslovili od mežiškega rudarja in aktivnega borca NOB iz Žerjave Albina Juga. V partizanih je bil od 1943. leta, in sicer v Koroškem odredu.

Jože Grabnar

Januarja smo se na Senožetih poslovili od Jožeta Grabnarja, rojenega 1905. leta v vasi Požarje pri Zagorju. V NOB je odšel 1944. leta in se je priključil 12. brigadi. Za zasluge v NOB je bil odlikovan.

Franc Trošt

V Trbovljah smo se lani poslovili od Franca Trošta, člana ZZB NOV Dobovec. Bil je bорец zaščitnega bataljona oficirske šole.

Štefan Žalig

Na hotiškem pokopališču smo se februarja poslovili od Štefana Žaliga, rojenega 1926. leta v Hotizi. V NOB je začel delati 1944. leta, kasneje pa je bil razporejen v KNOJ. Prejel je več priznanj.

Ivan Jurman

Novembra lani smo se v Trbovljah poslovili od Ivana Jurmana. Od 1943. leta je bil aktivist, kot krojač je šival obleko za partizane.

Viktor Klinec

Februarja smo se v Zagorju poslovili od Viktorja Klineca, rojenega 1911. leta v vasi Vrh pri Zagorju. Delal je v rudniku. Od 1944. leta je bil bорец Kozjanskega odreda. Bil je odlikovan.

Andrej Kavčič

Novembra lani smo se v Kočevju poslovili od Andreja Kavčiča. Rodil se je 1927. leta v Zadlogu pri Črnem vrhu nad Idrijo. V NOG je začel aktivno in organizirano delati konec 1942. leta. V NOV se je vključil 1944. in bil bорец Idrijsko-tolminskega odreda. Kmalu je bil dodeljen za kurirja na karavlo P4, kjer je ostal vse do osvoboditve, nato pa je bil še pri KNOJ. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Ivan Kunc

V 62. letu je umrl Ivan Kunc iz Črne na Koroškem. Leta 1942 je bil nasilno mobiliziran v nemško vojsko, od koder je 1943. pobegnil in se priključil VDV bataljonu.

Ivan Serušnik

V šestdesetem letu je tragično umrl Ivan Serušnik, bорец Zidanske brigade, kasneje kurir Zmagovih partizanskih bolnišnic na Pohorju. Od njega smo se poslovili lani v Smartnem pri Slovenj Gradcu.

Oto Albrecht

Januarja smo se v Slovenskih Konjicah poslovili od Ota Albrehta, borca 3. bataljona Tomšičeve brigade. Oktobra 1944. leta je bil ranjen in se je zdravil v Zmagovih partizanskih bolnišnicah na Pohorju. Po okrevanju je bil pri gradnji partizanske bolnišnice Jesen na Pohorju in kurir Zmagovih partizanskih bolnišnic. Prejel je več odlikovanj.

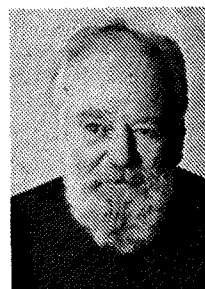
Tone Jež

Na radgorskem pokopališču smo se decembra lani poslovili od Toneta Ježa, upokojenega komandirja milice, družbenopolitičnega delavca, komunista, predsednika medobčinskega sveta ZZB NOV za Pomurje, predsednika občinskega odbora ZZB NOV Gornja Radgona in borca 31. divizije. Rodil se je 1926. leta v Senožetih pri Sežani. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko in po kapitulaciji Italije je vstopil v NOV. Imel je čin vodnika. Po vojni je delal pri upravi za notranje zadeve v Pomurju. Prejel je več vojaških in drugih odlikovanj in priznanj.

Milka Drugovič

Decembra lani smo se na trboveljskem pokopališču poslovili od Milke Drugovič. Bila je aktivistka od 1943. do 1944. leta, ko se je priključila Kozjanskemu odredu. Bila je bolničarka 1. bataljona, ujeta in zaprta v Celju, Mariboru in Trbovljah.

Alekš Mrdavišič

V Črni na Koroškem smo se poslovili od aktivista OF, režiserja in nekdanjega predsednika krajevnega združenja Alekša Mrdavišiča. Rodil se je pred 71. leti. Leta 1941 je bil ujet in poslan v ujetništvo. Domov se je vrnil spomladi 1943. leta. Okupator mu je izselil vso dužino v Srbijo.

Anton Žagar

Januarja smo se v Livoldu poslovili od Antona Žagarja. Rodil se je pred 74. leti v vasi Žagarji. Leta 1942 se je vključil v NOG. Interniran je bil na Rab in v Gonars. Po vrnitvi s taborišča je aktivno delal za NOB. Bil je tudi ranjen.

Stanko Novak

Na Preloki smo se lani poslovili od Stanke Novake, rojenega 1923. leta. V NOV je aktivno sodeloval od 1942. leta. Do kapitulacije Italije je bil v taborišču na Rabu, potem pa je vstopil v Rabsko brigado in kasneje v 14. brigado. Bil je ranjen in se je zdravil v Bariju. Prejel je številna odlikovanja in priznanja.

Franc Zupančič

V Zagorju smo se lani poslovili od Franca Zupančiča. Rodil se je 1907. leta v vasi Krbulje pri Zagorju. Bil je rudar in sodeloval je z naprednimi revolucionarji. Leta 1944 se je priključil Tomšičevi brigadi in bil je odlikovan.

Jurij Mihelič

Lani smo se v Livoldu poslovili od Jurija Miheliča. Rodil se je pred 74. leti v Novem kotu. Že 1942. leta se je vključil v NOG v 13. gorenjsko-primorsko divizijo. Bil je ranjen in trikrat odlikovan.

Združenje borcev NOV iz Zali loga sporoča, da sta v 1984. letu umrla člana organizacije **Silvo Zelj** in **Andrej Šmid**, oba iz Zali loga, v 1985. letu pa **Stanislav Frelj** iz Sorice. Vsi so bili aktivni sodelavci NOG.

Na območju krajevne organizacije ZB NOV Podčetrtek so v 1984. letu umrli člani organizacije:

Stane Tovornik, rojen 1925. leta. Bil je v delavski četi Kozjanskega odreda,

Anton Grobelšek, rojen 1919. leta. Bil je bорец 5. udarne divizije,

Alojz Bah, rojen 1908. leta, aktivist kozjanskega področja,

Franc Hrovatič, rojen 1927. leta, bорец Kozjanskega odreda in odlikovanj z medaljo zaslug za narod.

Združenje borcev NOV Štore sporoča, da so v 1984. letu umrli tile člani:

Martin Ostrožnik, rojen 1909. leta na Teharjih v Bukovžlaku,

Alojzija Jerovšek, rojena 1917. leta v Štorah,

Ladislav Krevs, rojen 1926. leta, zastavonoša našega združenja,

Darinka Seme, rojena 1914. leta, iz Štor, **Frida Brečko**, rojena 1921. leta v Štorah, **Jože Gabrič**, rojen 1926. leta v Teharjih

V 1984. letu so na območju krajevne organizacije ZB NOV Franja Vrnčič Dolgo Polje iz Celja umrli člani organizacije:

Mirko Razlag, rojen 1906. leta v Logarevcih pri Ljutomeru. Zaradi sodelovanja z NOB je bil zaprt v Gradcu in Starem piskru v Celju, nato je sodeloval v obveščevalnem centru v Beljaku. Bil je odlikovan.

Karel Bizjak, rojen 1921. leta v Šmartnem ob Paki pri Velenju. Že julija se je vključil v terensko delo, junija se je pridružil Pohorski brigadi, bojeval se je v štabu 4. operativne cone NZ okraja Sočnanj. Bil je trikrat odlikovan.

Ivan Gliha, rodil se je 1915. leta v Telčah pri Novem mestu. Oktobra 1941. leta je začel sodelovati v NOB na območju Bele krajine, najprej kot obveščevalec. Od avgusta 1942 je bil član OK VOS, nato pa načelnik okrajnega načelnštva NZ za Belo krajino. Bil je kapetan 1. razreda in prejel je tri vojaška odlikovanja.

Vera Ramot, rojena 1902. leta v Pamečah pri Slovenj Gradcu. Bila je obveščevalka na domačem terenu ter je partizane materialno podpirala.

Jože Hudohmet, rojen 1906. leta v Trnovcu pri Mozirju. Od septembra 1943 je aktivno in organizirano sodeloval z NOB.

Zalka Sešler, rojena 1921. leta v Veliki Ravni pri Trojanah. Od junija 1942 je bila aktivistka.

Med ranjenci v Bariju in vrnitev v partizanske enote

Dne 8. 9. 1944 ob vdoru belogardistov v Loško dolino sem bil ranjen v boju pri Knežnji njivi. Ob lažji ranitvi v prsni koš sem se v zaklonu hotel previti. Odložil sem orožje. V tem trenutku pa je bilo povelje za umik, ker nam je grozila obkolitev. V naglici sem pograbil orožje ter se dvignil iz zaklona. V tem trenutku sem bil ponovno ranjen v stegno leve noge. Zaklical sem komandirju Lojzetu Belčiču, ki je bil v moji neposredni bližini, da sem ponovno ranjen. Dejal mi je, naj se pred njim umikam v vzpetino za nami, da me bo varoval. Vzel je še moje orožje in strelivo in me spodbujal, naj hitim, da naju beli ne bi ulovili. Za obvezovanje rane ni bilo časa, niti priložnosti. Umikala sva se po vzpetini, rahlo porasli z grmičevjem, tako da nisva imela pravega kritja. Ob močni krvavitvi in bolečinah sem z zadnjimi močmi prilezel do približno tri metre visokega previsa. V tem trenutku me je komandir porinil čez previs in tudi sam skočil za mano.

Ob padcu na tla sem v nogi in prsnem košu začutil samo bolečino in nato sem se onesvestil. Ko sem se spet zavedel, me je komandir dejal, da sva se zadnji trenutek rešila in da me je nekaj časa nosil na hrbtu,

Franc Bizjak

dokler ni tudi sam omagal. Še nezvestnega me je položil na tla in me za silo obvezal, da mi je tako vsaj delno zaustavil krvavitev. Po krajšem počitku sem ob njegovi podpori ter hudem naporu in bolečinah nadaljeval pot proti vasi Metlje. Toda kmalu sem omagal. Sporazumno s komandirjem sem se skril v primeren naraven zaklon. Komandir je odšel iskati našo enoto, da bi lahko s soborci prišel po mene in me odnesel.

Čakal sem pomoč in napeto prisluškoval, če morda sovražnik le ne gre za nama. Zdelo se mi je, da je minila že cela večnost. Dvignil sem se s pomočjo palice in krenil v smeri, v katero je pred menoj odšel tudi komandir. Po nekaj korakih sem obsedel ob poti in misel na nadaljnjo pot se mi je utopila v neznosnih bolečinah in delni nezavesti.

Po tem stanju se mi je zazdelo, da slišim nekje v daljavi klice borec. Prihiti so do mene, me položili na odejo in me tako odnesli proti vasi Metlje, kjer je že bil zbran naš bataljon. Tu me je bolničarka končno obvezala ter dala malo vode, da sem si lahko osvežil popolnoma suha usta in grlo, saj sem zaradi ran izgubil mnogo krvi.

Od tod so me tovariši nosili v Novo vas, kjer sem dobil pri divizijski saniteti prvo zdravniško pomoč. Iz divizijske sanitete so me naslednji dan z vozom odpeljali v sprejemno bolnišnico nekje v snežniških gozdovih. Tu sem z drugimi ranjenci ostal v zasilnem bunkerju dan ali dva zaradi hajke Nemcev in belih.

Po tej hajki so nas nekega dne naložili na kmečke vozove in nas prek Čabra in Broda na Kolpi odpeljali v Stari trg ob Kolpi, nato pa s tovornjakom v Gradac, kjer smo na nekem vrtu na nosilih do noči čakali, da so nas ponoči z vozovi prepeljali na letališče, nato pa z letalom v Bari.

Polet je potekal mirno in smo v zgodnjih jutranjih urah pristali na letališču. S sanitetnimi vozovi so nas prepeljali na drugi konec letališča v ogromen šotor. Dobili smo prvi obilen obrok (zajtrk in cigarete), nato pa so me s še nekaterimi ranjenci prepeljali v zavezniško vojno bolnišnico v Andri. Zdravljenje v bolnišnici je bilo dobro. Hrana je bila izvrstna. Po okrevanju so me iz bolnišnice premestili v zbirno taborišče v Tranju, kjer smo čakali na transport v domovino. S popolno vojaško opremo, razen orožja, in s precejšnjo količino suhe hrane so nas 1. 11. 1944 prepeljali v pristanišče Bari. Z zaplenjeno italijansko potniško ladjo Lavrana so nas zavezniški prepeljali na otok Vis. Ladja ni imela na poti vidnega spremstva. Oborožena je bila le z lahkim protiletalskim orožjem. Po prihodu na Vis smo tu videli prve vojne ujetnike (Nemce), ki so obirali in spravljali v kleti grozdje in mošt. Tega nam ni manjkalo ves čas bivanja na Visu. V Splitu, kamor smo prispeli z Visa z neko leseno barkačo, smo se zadržali nekaj dni. Nato so nas premestili v Šibenik in Zadar. Spominjam se, da se nas je petnajst odločilo, da bi prišli v Slovenijo po morskimi poti, ker bi bilo manj naporno in hitreje. Nekega dne smo se vkrcali na zaplenjeni nemški motorni patrolni čoln, s katerim so nas prepeljali na majhen otok Olib, nedaleč od Zadra. Ta želja po čimprejšnji vrnitvi je tlela v nas že od samega začetka, ko smo odhajali iz Slovenije na zdravljenje v Italijo.

Otoček Olib je bil sicer res osvobojen, na njem pa so živeli le tri družine. Ob našem prihodu smo se namestili v neki zgradbi v bližini pristanišča. Za hrano smo morali skrbeti sami, in zato je bila zelo koristna zaloga suhe hrane, kolikor smo jo še imeli s seboj; na tem otoku smo ostali nekaj dni. Vsak dan smo opazovali z obale nemške patrolne ladje, ki so patrolirale po morju nedaleč od otoka. To nas je končno tudi odvrnilo od namena, da bi po tej poti prišli v Slovenijo. Ker smo bili vsi neoboroženi, smo iz dneva v dan v strahu čakali, kdaj se bodo na otoku prikazali Nemci. Čeprav so nam domačini zatrjevali, da jih ne bo, ker so že zdavnaj ta otoček zapustili brez obrambe, smo vseeno v negotovosti čakali, da se čimprej odpeljemo s tega otoka. Nekega dne nas je na srečo večji patrolni čoln le odpeljal v Zadar. Tu smo se našli naša skupina.

Iz Zadra nas je končno krenilo na pot v Slovenijo petnajst ali sedemnajst ljudi. Prek Benkovca smo prepešali v zaselek pod Velebitom in tu tudi prenočili. Ob izjemni pozornosti ljudi iz teh krajev, predvsem pa mladink, ki so nam nosile našo opremo, smo po napornem pohodu in drugih neprijetnostih ter v stalni nevarnosti prispeli v Titovo Korenico, kjer je bilo tudi središče tega dela osvobodene Like. Po nekaj dneh počitka smo se s tovornjaki odpeljali naprej proti Slunju prek Plitvičkih jezer. Med potjo smo na levi in desni strani ceste videvali trupla pobitih starčkov, žena in otrok. Čeprav so nam že v Korenici pripovedovali, da je bila pred dvema dnevoma v okolici ustaška hajka, nismo niti najmanj pričakovali, da bomo ob poti videli tako grozoto. Za nas slovenske partizane je bilo to največje grozodejstvo, kar smo ga videli do takrat, pa čeprav smo bili borci iz leta 1941 in 1942.

Iz Slunja smo nadaljevali pot v Slovenijo peš. Po dolgem in zelo utrudljivem pohodu smo prispeli 2. 12. 1944 do reke Kolpe pri Vinici. Z brodom smo se pripeljali čez reko ter se v Vinici namestili in odpočili. Dne 3. 12. 1944 smo se priglasili komandi mesta v Črnomlju, kjer nas je sprejel komisar Sedmega korpusa Janez Hribar, nas pohvalil za našo vrnitev ter določil, naj gremo v svoje enote. Bilo nas je trinajst.

Bili smo prva in, kolikor mi je znano, tudi edina skupina ranjenih partizanov, ki se je med vojno vrnila v Slovenijo ter prehodila tako dolgo in nevarno pot.

Franc Bizjak

To so spomini še enega ranjenca, ki je prehodil isto pot, kot jo je opisal Ludvik Šest v prejšnjih dveh nadaljevanjih. Inicijativni odbor želi, da bi drugi tovariši dopolnili ta dva zapisa. Prosimo tudi vse tovariše, ki so bili z nami na tem pohodu od Barija do Vinice v Beli krajini, naj se zglašijo tajniku našega iniciativnega odbora na naslov: Franc Bizjak, Tržaška 43, 61000 Ljubljana ali telefon 266-320.

Letošnje leto ima poseben pomen za mlade vsega sveta. To je mednarodno leto mladine, ki ga vodi geslo: »Sodelovanje, razvoj in mir«. Generalna skupščina Združenih narodov je bila zadolžena, da organizira to leto glede na vse probleme, ki jih imajo mladi. Samo popolno razumevanje sedanjih razmer in razvoja lahko ustvari možnost za izobraževanje, delo in življenje mladim, za njihovo aktivno sodelovanje v skupnem družbenem življenju. Po tej spodbudi je zvezni izvršni svet že lani na predlog predsedstva zvezne konference Zveze socialistične mladine Jugoslavije oblikoval jugoslovanski odbor za mednarodno leto mladine. Ta je izdelal program aktivnosti, ki jih bodo mladi izvajali letos v naši domovini.

Aktivnost na mednarodnem področju bi moralo omogočiti bližje spoznavanje mladim s težavami mladine v svetu, posebno v ne-uvršenih deželah in deželah v razvoju ter seznanjanje z delom Združenih narodov. Obenem bi mlade iz drugih dežel seznanjali z delom, izkustvi in uspehi, ki jih dose-

Mednarodno leto mladine

ga naša mladinska organizacija.

Ena od pomembnih aktivnosti odbora je tudi priprava stališča za sodelovanje predstavnikov Jugoslavije na zasedanjih in srečanjih, ki bo-

teljstvom UNESCO julija v Barceloni, na mednarodni konferenci in umetniškem festivalu mladine na Jamajki, na regionalni konferenci mladine Azije in Pacifika, na športnem festivalu mla-

Mladi z roko v roki

do v mednarodnem letu mladine organizirana širom po svetu. Letos sicer ne bo svetovne konference o mladini, bodo pa zato naši predstavniki sodelovali na posebnem zasedanju generalne skupščine OZN, namenjeni mladinskim problemom. Prav tako bodo naši predstavniki sodelovali na svetovnem kongresu mladine, ki bo pod pokrovit-

dine dežel članic ASEAN, kakor tudi na evropski svetovni konferenci na temo mladina in šport. To je le del mednarodnih aktivnosti. Ob njih bodo v naši domovini organizirali še nekoliko mednarodnih srečanj in naši mladinci bodo sodelovali v organiziranju 12. svetovnega festivala mladine in študentov v Moskvi.

Ž. D.

Gradnja Izobraževalnega centra Zveze socialistične mladine Slovenije v Bohinju

Na zadnji seji predsedstva republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije so med drugim obravnavali tudi vprašanje gradnje mladinskega izobraževalnega centra v Bohinju. Dom v Bohinju je zaprt že od leta 1981, zdaj pa ga nameravajo deloma rušiti, deloma adaptirati stari del in zgraditi novega.

Predvsem bo namenjen vsestranskemu družbeno-političnemu izobraževanju mladim in drugim mladinskim dejavnostim pa še turizmu in gostinstvu. Tako bi bilo vse mladinsko dogajanje, ki je bilo doslej raztreseno po vsej Sloveniji, strnjeno na enem kraju, v Bohinju. Vrata doma bodo odprta mladim iz Slovenije, iz drugih republik in pokrajin naše domovine in tudi iz tujine. Odprtost centra za razne društvene dejavnosti bo omogočila sodelovanje raznih društvenih domov iz drugih republik in iz tujine, ki se ukvarjajo z mladinsko dejavnostjo. Že samo okolije doma daje zelo velike možnosti za nenehno dogajanje, mislijo mladinci. Predsedstvo republiške konference ZSMS je pomagalo pri oblikovanju takšne programske osnove centra, jo sprejelo in nastal je načrt za celotno daljnoročno adaptacijo in novogradnjo. Spraševali so se o ekonomski upravičenosti in o tem, ali v zaostrenih razmerah lahko krenejo v takšno akcijo. Treba je bilo dobiti družbeno podporo. To so dobili in ohranili so začeli reševati zaplete, ki jih ni bilo tako malo. Pri denarju se vedno ustavi. Pomagajo si lahko le s sredstvi, ki jih Izobraževalna skupnost namenja za gradnjo dijaških in študentskih domov. Vendar letos bo

tudi ta vir usahnil, in zato je potrebno po-
hiteti, če hočejo ujeti še zadnji vlak, čimprej, takoj, sicer jih bo odlašanje pripeljalo v majske podražitve v gradbeništvu. Na voljo imajo dvaindvajset milijard. Na teh gotovih sredstvih je treba zasnovati načrt del, predložiti načrt do konca tega meseca in skleniti pogodbo z izvajalci, če hočejo, da bo avgusta prihodnje leto center že služil svojemu namenu.

Takšen mladinski center v Sloveniji vsekakor potrebujemo. Obsegal bi 113 ležišč, kuhinjo, jedilnico, knjižnico, čitalnico, učilnice in upravne prostore. Mladi bi radi nekaj več kot le dom po standardih za študentske in dijaške domove. Premišljajo, kako bi uresničili svoj široko domiselni program. Zagotoviti bo treba torej še več sredstev. Sklenili so, da se bodo v fazi priprav dogovarjali z raznimi delovnimi organizacijami, ki naj bi jim priskočile na pomoč, po drugi strani pa so izračunali, da lahko veliko, kar štiri ali pet milijard, prispevajo z brigadirskim delom. V ta namen bi morali oblikovati specializirano brigado, v kateri bi sodelovali mladi strokovni gradbeni delavci.

Ali je mladinska organizacija sposobna to uresničiti in izpeljati, zagotoviti ustrezno strukturo mladinske delovne brigade? Če se potrudijo, gotovo so. Najprej morajo temeljiteje predstaviti načrt gradnje posameznim občinskim mladinskim konferencam in se zavezati za skupno akcijo, skupaj s sindikati pa tudi drugimi družbeno-političnimi organizacijami.

Živa Drole

Dvostransko sodelovanje mladim

V marcu je bil mladinski odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta na vsakoletnem obisku pri republiški konferenci Zveze socialistične mladine. Predstavniki mladinskega odbora so seznanili slovenske mladince o sedanje položaju

Slovencev v Italiji, še posebej mladinskega odbora, od slovenskih mladincev pa so izvedeli o delovanju mladinske organizacije pri nas v preteklem obdobju.

Precej besed je izzvalo vprašanje dvostranskega sodelovanja. Domenili so se za

sodelovanje na mladinskem srečanju narodnosti, ki bo novembra letos v Monostru na Madžarskem in na predvidenem taboru narodnosti. Spregovorili pa so tudi o delovanju mladinskih mešanih odborov, v katerih sodelujejo naše obmejne občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije.

Vse življenje narodnjak

Krišpin Ogris se je rodil 2. oktobra 1891. leta v Selah pri Borovljah očetu gozdnemu delavcu in zavednemu Slovincu. Imel je še štiri brate. Po osnovni šoli se je izučil za čevljarja na Trati pri Glinjah. Tod se je tudi vključil v slovenski pevski zbor Drava.

Leta 1912 je odšel v avstro-ogrsko vojsko in se vrnil šele po koncu vojnega meteža leta 1918. Nastanil se je v Šmarjeti v vasi Hmeljše. Tu v bližini je tudi dobil gozdnega čuvaja na grofiji. Krišpin Ogris je bil član narodnega sveta v Gradcu. Ko pa so pripravljali plebiscit, je bil imenovan v mednarodno komisijo. V to komisijo je nemška stran imenovala nekega Schwarza. Komisija je sestavila imenik vseh volilnih upravičencev v tej občini. In, kot pravi Ogris, je ta Schwarz v gostilni slovesno izjavil: »Nekaj sto smo jih pa le srečno vrnil v ime«. Ko je Ogris to izvedel, je takoj sporočil v narodni dom in zahteval ponoven prepis in pregled vseh volilnih upravičencev. Tako jim je ukano preprečil. Ogris pravi, da bi te ljudi pripeljali iz Nemčije na dan plebiscita.

ta. Pravi tudi, da so drugod delali tako, in se jim je ta prevara povsem posrečila. Plebiscit je bil potem tak, kot so ga nemške ali avstrijske oblasti hotele.

Po plebiscitu so se morali zavedni Slovenci bolj ali manj umakniti iz Koroške. Veliko jih je prišlo tudi v Jugoslavijo. Med njimi tudi Krišpin Ogris.

Že jeseni 1941 se je seznanil z znanim Jeseničanom, revolucionarjem in organizatorjem vstaje v tem delu Gorenjske Viktorjem Kežarjem. Že takrat je začel zbirati hrano in vse potreb-

no za obstoj prvih partizanov in vseh naslednjih, ki jih je bilo vedno več. V poletju 1943 je do Ogrisa prišel sekretar okrožnega komiteja Ivan Gašperin-Matja in mu zaupal nalogo, naj v Srednji Radovni oskrbuje novo okrožno tehniko s hrano in drugimi potrebščinami, kar je seveda tudi storil. Tu v Srednji Radovni pa so pod vodstvom Ogrisa zgradili njegovi delavci lesarji in drvarji lesene bunkerje in barake za razne okrožne organe, za OK, VDV, SKOJ in druge. Skupaj so zgradili več kot deset takih objek-

Aktivisti in člani jeseniškega okrožnega vodstva ter partizanski sodelavci v Radovni leta 1944. Prvi na levi stoji Krišpin Ogris-Pero.

tov. Javka za OK je bila v koči pri Ogrisu, in prav po tej zvezi je odšlo v partizane več aktivistov.

Srednja Radovna je bila požgana z ubitimi vaščani vred 20. 9. 1944. S tem je bilo tudi konec te svojevrstne svobodne majhne republike. Toda Nemci ali domobranci niso nikoli odkrili nobenega bunkerja ali barake. Škoda je le, da so vse te partizanske objekte takoj po vojni ljudje porušili in uporabno gradivo razvozili na vse strani. Požig tega naselja je bil hud udarec za Radovno in za NOB. Vsa ta dejavnost se je preselila v okolice poključkih gozdov in predelov Bohinja, z njimi tudi okrožna tehnika. Tudi oče Krišpin-partizan Pero se je umaknil z njimi in njegova hčerka Julka in sin Kristl.

Po vojni se je Krišpin Ogris spet takoj zaposlil pri gozdnem gospodarstvu na Bledu in je ostal tam vse do upokojitve v letu 1954. Zdaj živi v Podhodnem pri Bledu. Pod stenah njegove sobe visijo diplome in odlikovanja, ki izpričujejo pestro prosvetno-kulturno življenje, ki ga je spremljalo na celotni njegovi življenjski poti. Bil je dolgoletni pevec, planinec in narodnjak.

Jože Ambrožič

Koroški gozdovi so bili varno zavetje partizanskim ranjencem

Narodnoosvobodilni boj se je na območju koroške regije začel – tako kot drugod v Sloveniji – tudi v letu 1941, vendar je zaradi hitrih okupatorjevih protiukrepev (nasilje, propaganda in socialna demagogija) za nekaj časa zamrl oziroma se razvijal počasneje kot v pokrajinah, ki so jih okupirali Italijani. Maloštevilne partizanske enote, ki so v letih 1942 in 1943 delovale na našem območju, so imele malo ranjencev. Soborci so jih večinoma prepuščali v oskrbo in zdravljenje zavednim domačijam, nekateri so se zdravili v bunkerjih političnih delavcev in kurirjev. S prihodom 14. divizije na Štajersko v februarju 1944 se je tudi na našem območju začela množična vstaja proti okupatorju. Posledica povečane partizanske aktivnosti je bila tudi povečano število ranjencev, zato je bilo potrebno sanitetno službo bolje organizirati. Že iz februarске ofenzive je 14. divizija prinesla v naše kraje mnogo ranjencev, ki so potrebovali dolgotrajnejše in bolj skrbno zdravljenje, da bi bili zopet sposobni za boj. Veliko borcev je na pohodu divizije dobilo tudi hude ozeblin zaradi nizkih temperatur in pomanjkljive obutve. Kam sedaj s takim številom ranjenih in ozebljenih borcev in kam z novimi? Ta problem so razreševali zdravniki, ki so prišli s Štirinajsto in so se po ofenzivi v marcu 1944 zbrali na Graški gori. Seveda so pri tem imeli že nekaj izkušenj iz prejšnjih let narodnoosvobodilnega boja in iz pokrajin, v katerih so se bojevali pred odhodom 14. divizije na Štajersko. Problem skrivanja in zdravljenja ranjencev so jugoslovanski partizani reševali v različnih pokrajinah različno, glede na razmere. Pri nas v Sloveniji se je uveljavil kot najbolj primeren sistem konspirativnih in skrivnih partizanskih bolnišnic. Da je takšen sistem bil edino pravilen, priča po vojni ugotovljen zelo nizek odstotek partizanskih ranjencev, ki jih je sovražnik uspel dobiti v roke.

Adolf Ankon

Legendarni komandant jurišnega bataljona

Znameniti komandant jurišnega bataljona 15. divizije Rudi Pušenjak-Uragan se spet bojuje. Že osem dolgih let traja njegov boj s hudo boleznijo. Trd je ta boj, 65. rojstni dan, ki ga je Uragan slavil že dni, pa dokazuje, da se partizanski jurišnik ne da tudi v tem boju. Bolezen hoče seči po telesu, ki ga ni- so zmogle dotolči neštete rane, krogle iz pušk, drobci granat in ne ustaški nož.

Rudi Pušenjak-Uragan se je rodil 28. marca 1920 v Stari cesti pri Ljutomeru. Otroštvo mu je minilo v znamenju trdega dela. Že mlad si je poiskal kruh v Beogradu in tam skusil beograjske ječe. Prve mesece okupacije je prebil v vojnem ujetništvu, vendar je uspel pobegniti in se že julija 1941 pridružil prvim bojnim skupinam v Zagrebu. Odločitev za boj v Zagrebu ni bila nič nenavadnega za prleškega fanta. Tudi Vinko Megla, ki je ubil prvega ustaša v Za-

grebu, kasnejši narodni heroj, je bil doma od Tomaža pri Ormožu. Sprva so Slovenci Meglo kar pozabili, za heroja so ga predlagali Hrvat, krivica pa se je zgodila tudi Rudi Pušenjaku. Njegov zagrebško delovanje ni bilo toliko »vredno«, da bi dobil partizansko spomenico. V partizansko enoto se je vključil 5. februarja 1942, ko je postal pripadnik proletarske brigade Radeta Končarja, slovenski partizan pa šele septembra 1943 s prihodom v Belokranjsko brigado. Opravljal je komisarske in poveljniške dolžnosti, njegove partizanske sposobnosti pa so dobile popolno potrditev, ko je postal prvega decembra 1944 komandant Jurišnega bataljona 15. divizije. Kljub telesu, ki je odpo- vedovalo zaradi ran in vojnih naporov, je Uragan vodil svoje fante, kot jih ne bi mogel nihče drug. Ko je moral zaradi hude bolezni zapustiti svoj bataljon, je kmalu do-

bil pismo s prošnjo, naj se vrne, če le more, saj bataljon brez njega ni več to, kar je bil. Zdravje ni dopuščalo, toda Uragan se je vrnil.

Vojna je minila, novi časi so terjali drugačna pravila življenja, vsaj jurišnik jih ni mogel popolnoma sprejeti. Eden izmed njih je bil tudi Uragan. Takoj po osvoboditvi je bil najprej komandant 1. mariborske brigade, potem pa na raznih dolžnostih. Vodil je zadrugo v apaskevm koncu, državno posestvo na Kočevskem in še kaj, ker pa ga je kot 100-odstotnega invalida telo kmalu izdalo, je moral v pokoj. Z ženo sta imela šest otrok, eden jima je umrl kot dojenček, in številni družini ni bilo poslano z rožicami. Rekli bi lahko, da je bil Uragan eden izmed tistih, ki se niso »znašli«, toda izraz ni pravi. Uragan ni mogel biti nič drugega kot Uragan in tisti, ki so ga potrebovali kot jurišnika, bi to morali vedeti tudi po vojni.

V Maribor se je dokončno preselil leta 1965. Dandanes je, kot sam pravi, zadovoljen z življenjem. Otroci so pri kruhu in imajo svoje otroke, stanovanje v bloku prijetno urejeno, vse je lepo in prav – toda tudi naključni obiskovalec spozna, da se je čas ustavil maja 1945. Molče in spoštljivo bi rad zaželel Uraganu še veliko zdravja in let, toda kako najti prave besede. Kako reči, da ne bo zvenelo kot fraza, da je bil nekdo veliki slovenski vojak in junak. Kako, ko pa je dandanes marsikaj videti drugače, kot da so junaki zapisani pozabi, in slovenstvo beseda, ki je bila koristna nekoč, ko se je bilo treba bojevati proti okupatorju, danes pa bi jo radi počasi pozabili kot romantično usedlino starih časov, pozabili kot še to in ono, kar naj ne bi bilo v duhu naših dni. O, kako velika laž!

Janez J. Švajncer

Med najstarejšimi komunisti v občini

Humanist, prosvetni delavec, marksist Peter Lenardič se je rodil 25. marca 1897 na Njivicah pri Humu v Brdih. Nujnost boja za socialno pravičnost je spoznal že v dijaških letih, v jarkih prve svetovne vojne pa se je ta ideja v njem dokončno izoblikovala. Po tej svetovni katastrofi se je mladi učitelj seznanil s Solkanem učiteljem Srebrničem, ki ga je sprejel v KPI. Na njegovo željo je Peter s prijatelji konec aprila 1921 ustanovil v Kozjanskem prvotno celico KPI v Brdih in jo tudi vodil. V jeseni tega leta je sprejel službo na osnovni šoli Doberdob. Kasneje so ga šolske oblasti premeščale iz kraja v kraj, dokler ni končno odšel v Ovado, v Piemont. Od tod se je vrnil pred zadnjimi volitvami v fašistični Italiji leta 1929. Tse farse se Peter ni udeležil, zato je moral bežati čez mejo. Toda tudi v tedanji Jugoslaviji mu ni bilo lahko. Po ponovni maturi, ki jo je delal v Ljubljani, je vendarle dobil službo v Stični na Dolenjskem. Ob nastanku OF se je povezal z gibanjem in aktivno deloval v njem do pomladi 1942. Tedaj ga je končno staknila fašisti-

Peter Lenardič Skala

čna policija in odpeljali ga so v taborišče Monigo. Ker je dobro znal italijansko, je Peter postal zastopnik zapornikov. Tisto leto v jeseni so fašisti zaprli tudi njegovo ženo, ki pa so jo odpeljali na Rab.

Nato je prišel v Gonars. Tu so trpini doživeli marsikaj, zlasti pa razpad nasilnega režima in Italije. Tedaj sta Peter in njegov tovariš Koncut odpeljala v Goriška Brda okrog tristo nekdanih kaznjencev, ki jih je v Medani sprejel in pozdravil član okrajnega komiteja KPS Anton Reya-Sever. Mnogi izmed njih so se kasneje vključili v NOV, drugi pa so odšli na svoje domove. Peter je bil tiste dni kooptiran

v okrajni komite KPS in je prevzel ilegalno ime Skala. Najprej je začel po briških vaseh ustanavljati osnovne organizacije SKOJ. Decembra trinaštedesetega je sprejel funkcijo referenta za zunanje nabave. Ta oddelk je deloval le v krajih, ki niso bili pod nadzorstvom borcev NOV v Furlaniji. Preskrbovali so raznovrstno blago, zlasti pa kmetijske pridelke za potrebe 9. korpusa in zalednih enot NOV. Da bi laže premagoval številne ovire in nevarnosti, se je Skala povezal z GAP (Gruppo antifascista partigiano), ki so ga varovali na številnih njegovih poteh in mu pomagali. Delovanje tega oddelka ni ostalo skrito sovražniku, vendar mu niso mogli do živga. V času delovanja tega odseka je Skala po skrivnih poteh spravil čez Brda v notranjost nad tisoč ton žita, ki ga je plačeval z domačo valuto in boni OF. Ta potrdila sicer niso bila zanesljivo plačilno sredstvo, bila pa so porok za kasnejše plačilo, ker je trenutno zmanjkalo denarja.

Kakor tolikokrat prej sta se v letu osvoboditve vračala s prijateljem iz Furlanije. Na

pragu svobode so ju tisto leto prvega maja zajeli četniki. Bilo je na Prevalu, kraju med Mošo in Vipolžami. Bradati krvniki so se zagledali v njune čevlje, jima ukazali, naj se sčuzeta in se poigravali z noži. Tedaj je izza krminske gore priletelo zavezniško lovsko letalo, se spustilo nad ravnino in z rafali razgnalo skupino ljudi na zemlji. Četniki so v strahu skočili v bližnji jarek, ujetnika pa v svobodo.

Po vojni je Skala delal najprej pri oddelku za preskrbo, nato pa v domu vojnih sirot Anton Reya-Sever, upokojil pa se je kot upravitelj osnovne šole v Kojkem. Sedaj živi v Novi Gorici in je eden izmed najstarejših še živčih komunistov v tej občini.

Niko Prinčič

Takrat so v davidovskem boju s štiristotimi nemški vojaki, Collottijevimi fašisti in pripadniki »X mas« padli trije partizani in domačin aktivist Andrej Pertot, medtem ko je trem partizanom uspelo pobegniti. Tistega dne se je razbescnela vojska znesla tudi nad prebivalci vasi, saj je odpeljala 41 domaćinov v zapore v ulici Collogna, kjer so jih mučili, pretepali in strahovali. Skoraj vsi so bili potem premeščeni v zapor Coroneo, kjer so tudi dočakali osvoboditev. Na nedeljski spominski slovesnosti je poleg predstavnika vaških organizacij spregovorila Neva Lukeš,

predsednica Združenja aktivistov osvobodilnega gibanja za tržaško ozemlje. Nato je zbrane pozdravil še tajnik pokrajinskega odbora VZPI-ANPI Dušan Košuta, ki je poleg spomina na narodnoosvobodilni boj spomnil tudi na delovanje vseh današnjih naprednih sil za

Ob nastopu mladine s katinarske šole je bil osrednji del kulturnega dela programa nastop Tržaškega partizanskega pevskega zbora, ki se mu je pridružil še mladinski zbor Brdsko Tomažič (s svojim krstnim nastopom). Sledilo je prijateljsko srečanje.

B. Ž.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kulirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni in v. d. odgovornega urednika: ZVONE KRŽIŠNIK; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorka-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelk: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 20 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35